

Kapitel 12

Lovudkast med bemærkninger

1. Lovudkast

Nedenstående lovudkast udmønter Retsplejerådets forslag i *kapitel 6-11*. På de punkter, hvor Retsplejerådet har delt sig i et flertal og et mindretal med hensyn til fri proces (jf. *kapitel 9*, afsnit 1.5, 2.7 og 3.1), udmønter lovudkastet flertallets forslag. På de punkter, hvor Retsplejerådet har delt sig i et flertal og et mindretal med hensyn til småsagsprocessen (jf. *kapitel 11*, afsnit 2.3.2 og 2.3.9), er såvel flertallets som mindretallets forslag medtaget i lovudkastet.

Retsplejerådets forslag til en særlig procesform til behandling af sager om krav indtil 50.000 kr. (jf. *kapitel 11*) indeholder en del elementer, som rådet allerede har foreslået indført generelt for alle civile sager, jf. betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I. Det drejer sig navnlig om anvendelse af telekommunikation i retssager, bevisførelse i form af skriftlige parts- og vidneerklæringer samt anvendelse af blanketter til stævning og svarskrift og rettens vejledning i den forbindelse. Retsplejerådet har fundet det hensigtsmæssigt ikke at gentage disse forslag i sit lovudkast i nærværende betænkning. For småsagsprocessens vedkommende indeholder nedenstående lovudkast derfor kun de særlige regler, der foreslås for sager om krav på højst 50.000 kr. Endvidere er de fravigelser fra de almindelige regler, der lægges op til i småsagsprocessen, lovteknisk udformet som fravigelser set i forhold til rådets tidligere forslag om almindelige regler for behandlingen af civile sager, jf. lovudkastet i betænkning nr. 1401/2001.

For overskuelighedens skyld er de numre i lovudkastet, som angår småsagsprocessen, markeret med en asterisk (*) samt i givet fald forsynet med en fodnote, der henviser til det tidligere forslag i betænkning nr. 1401/2001 samt oplyser om en eventuel tilsvarende regel i den gældende retsplejelov.

Som *bilag 8* er medtaget et notat om de økonomiske og administrative konsekvenser af Retsplejerådets forslag.

Forslagets konsekvenser for forsikringsselskabernes udgifter på retshjælpsforsikringer er ikke endeligt afklaret, og Retsplejerådet har derfor ikke i lovudkastet medtaget en overgangsregel herom. Rådet

peger imidlertid på, at det eventuelt kan være relevant i et lovfor-slag, der bygger på rådets lovudkast, at medtage en overgangsregel, hvorefter en forsikringstager ikke kan opsige en forsikringsaftale på grund af en forhøjelse af præmien, som alene er begrundet med de ændringer af forsikringsselskabets udbetalinger på retshjælpsforsik-ringer, der er en følge af loven. Overgangsregler af denne type har tidligere været anvendt i forbindelse med lovændringer, der medførte større udbetalinger på forsikringer, jf. eksempelvis lov nr. 463 af 7. juni 2001 om ændring af lov om erstatningsansvar mv.

Forslag

til

Lov om ændring af retsplejeloven, lov om rets- afgifter og flere andre love

(Retsafgifter, sagsomkostninger, retshjælp, fri proces, inkasso-
proces og småsagsproces)

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovebekendtgørelse nr. 815 af 30. sep-tember 2003, foretages følgende ændringer:

1. I § 17 a, stk. 3, 1. pkt., indsættes efter "§ 350, stk. 2,": "og § 477 d, stk. 2,"

2. I § 22 indsættes som stk. 2:

"Stk. 2. Procesbevillingsnævnet behandler endvidere klager over afslag på fri proces efter regler i denne lov."

3. I § 23 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

"Stk. 2. Ved afgørelse af klager over afslag på fri proces består nævnet af en landsdommer (afdelingsformand), en byretsdommer og en advokat. Beskikkelsen af de tre medlemmer sker efter indstilling til justitsministeren fra henholdsvis landsretterne, Den Danske Dommerforening og Advokatrådet. Stk. 1, 3.-5. pkt., finder tilsvarende anvendelse."

Stk. 2 bliver herefter stk. 3.

4. I § 23, *stk. 2, 2. pkt.*, der bliver *stk. 3, 2. pkt.*, indsættes efter "Stk. 1": "og 2".

5. I § 25, *stk. 2, 2. pkt.*, indsættes efter "sager": "om meddelelse af anden- og tredjeinstansbevilling".

6. § 49, *stk. 4, 6. pkt.*, § 54 a, *stk. 3, 6. pkt.*, § 128, § 139, *stk. 1, 4. pkt.*, og § 147 e, *stk. 2, 3. pkt.*, ophæves.

*7. I § 219, *stk. 4*,¹ indsættes som 3. *punktum*:

"Domme i byretssager, der behandles efter kapitel 39, skal dog afsiges senest 14 dage efter optagelsen til dom."

8. I § 228, *stk. 1, 2. pkt.*, ændres "fra samme part" til: "mellem de samme to parter".

9. § 228, *stk. 1, 3. pkt.*, affattes således:

"Renter og omkostninger medregnes ikke."

10. § 259, *stk. 3, 3. pkt.*, og § 260, *stk. 6, 3. pkt.*, ophæves.

11. *Kapitel 30 og 31* affattes således:

"Kapitel 30 Sagsomkostninger

§ 311. Enhver part skal foreløbig betale de omkostninger, der er forbundet med processuelle skridt, som parten har foretaget eller anmodet om.

Stk. 2. Retten kan efter anmodning fra en part, der efter *stk. 1* foreløbig skal betale omkostningerne ved et syn og skøn eller lignende, bestemme, at modparten foreløbig skal betale en nærmere angiven del af omkostningerne, hvis modpartens spørgsmål til syns- og skønsmanden mv. i væsentlig grad har bevirket en forøgelse af omkostningerne.

Stk. 3. Retten bestemmer, i hvilket forhold parterne foreløbig skal betale de omkostninger, der er forbundet med processuelle skridt, som retten anordner af egen drift.

Stk. 4. Er parten ikke repræsenteret af advokat, kan retten betinge iværksættelse af et processuelt skridt af, at parten stiller en sikkerhed, hvis art og størrelse fastsættes af retten.

¹ Som affattet ved forslaget i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I. Den tilsvarende gældende regel findes i retsplejelovens § 219, *stk. 1*.

§ 312. Den tabende part skal erstatte modparten de udgifter, retssagen har påført modparten, medmindre parterne har aftalt andet.

Stk. 2. Retten kan dog bestemme, at den tabende part ikke eller kun delvis skal erstatte modparten de påførte udgifter, hvis særlige grunde taler for det.

Stk. 3. Har den tabende part tilbudt modparten, hvad der tilkommer denne, skal modparten erstatte den tabende part udgifterne ved den derefter følgende del af processen. Stk. 2 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Når sagen i det hele afvises, betragtes den med hensyn til sagsomkostninger som tabt af sagsøgeren.

Stk. 5. Den part, som ved appel ikke opnår nogen forandring af den appellerede afgørelse, betragtes med hensyn til sagsomkostninger som tabende.

Stk. 6. I de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a og 43 b omhandlede sager skal ingen part betale sagsomkostninger til nogen anden part. Retten kan dog pålægge en part at betale sagsomkostninger, hvis særlige grunde tale for det.

§ 313. Når hver af parterne for en del taber og for en del vinder sagen, pålægger retten en af parterne at betale delvise sagsomkostninger til modparten eller bestemmer, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger til modparten.

Stk. 2. Retten kan dog pålægge en af parterne at betale fulde sagsomkostninger til modparten, når modpartens påstand kun i en mindre betydelig grad afviger fra sagens udfald, og afvigelsen ikke har medført særskilte omkostninger.

§ 314. Når en sag hæves, kan retten pålægge en af parterne at betale fulde eller delvise sagsomkostninger til modparten eller bestemme, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger til modparten.

§ 315. Opnås der ved appel en forandring i den appellerede afgørelse, finder §§ 312-314 anvendelse med hensyn til appelsagens omkostninger såvel som med hensyn til omkostningerne ved sagens tidligere behandling, for så vidt der skal træffes afgørelse herom.

§ 316. Som sagsomkostninger erstattes de udgifter, der har været fornødne til sagens forsvarlige udførelse. Udgifter til advokat-salær erstattes med et passende beløb, og øvrige udgifter erstattes fuldt ud.

Stk. 2. Sagsomkostninger kan ikke tilkendes skadesløst eller efter regning.

§ 317. Procesfæller hæfter solidarisk for sagsomkostninger.

Dog kan retten, når omstændighederne taler for det, pålægge en enkelt eller enkelte af dem at udrede visse dele af omkostningerne.

§ 318. Den part, som på uforsvarlig måde har foranlediget spildte møder, uforholdsmæssige udsættelser, unyttig bevisførelse eller andre overflødige processuelle skridt, skal, selv om parten i øvrigt vinder sagen, erstatte modparten udgifterne herved.

§ 319. Advokater og andre rettergangsfuldmægtige kan ifølge modpartens påstand under sagen pålægges at bære de omkostninger, som de ved pligtstridig opførsel har forårsaget.

§ 320. Retten kan beslutte, at statskassen skal erstatte udgifter, som en part uden egen skyld er blevet påført som følge af, at sagen helt eller delvis har måttet gå om eller ikke har kunnet behandles.

§ 321. En sagsøger, der ikke har bopæl eller hjemsted i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, skal efter sagsøgtes anmodning stille sikkerhed for de sagsomkostninger, som sagsøgeren kan blive pålagt at betale til sagsøgte. Sagsøgtes anmodning skal fremsættes i svarskriftet eller, hvis sagen ikke forberedes skriftligt, i det 1. retsmøde under forberedelsen. Sikkerhedens art og størrelse fastsættes af retten, der tillige kan fritage for sikkerhedsstillelse, hvis særlige grunde taler for det. Stilles sikkerheden ikke, afvises sagen.

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis sagsøgeren har bopæl eller hjemsted i et land, hvor en sagsøger, der har bopæl eller hjemsted i Danmark, er fritaget for at stille sikkerhed for sagsomkostninger.

§ 322. Retten træffer bestemmelse om sagsomkostninger, selv om der ikke er nedlagt påstand herom, jf. dog § 319.

Kapitel 31 Retshjælp og fri proces

§ 323. Justitsministeren yder tilskud til retshjælp ved advokatvakter i form af helt grundlæggende mundtlig rådgivning (trin 1). Justitsministeren yder endvidere tilskud til retshjælp ved advokater i form af rådgivning ud over helt grundlæggende mundtlig rådgivning (trin 2) og rådgivning i forbindelse med forligsforhandlinger (trin 3).

Stk. 2. Enhver har ret til vederlagsfri retshjælp på trin 1 vedrørende ethvert retsspørgsmål.

Stk. 3. Den, der opfylder de økonomiske betingelser efter § 325, har ret til delvis vederlagsfri retshjælp på trin 2, jf. dog stk. 4. Når der foreligger en tvist, som der er udsigt til vil kunne løses forligsmæssigt, har den pågældende endvidere ret til delvis vederlagsfri retshjælp på trin 3.

Stk. 4. Retshjælp på trin 2 og 3 omfatter ikke:

- 1) sigtede eller tiltalte i offentlige straffesager,
- 2) aktivt erhvervsdrivendes sager af overvejende erhvervsmæssig karakter,
- 3) sager om gældssanering eller
- 4) sager, der angår eller er under behandling ved en forvaltningsmyndighed eller et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af økonomi- og erhvervsministeren.

Stk. 5. Uanset stk. 4, nr. 4, kan der dog gives retshjælp på trin 2 og 3 ved klage over en forvaltningsmyndigheds afgørelse.

Stk. 6. Vederlaget til advokater for retshjælp på trin 2 udgør 1.500 kr. (2004-niveau) inkl. moms, hvoraf statskassen betaler 75 pct. Vederlaget til advokater for retshjælp på trin 3 udgør det dobbelte af det i 1. pkt. nævnte beløb, og heraf betaler statskassen halvdelen. Tilskud fra statskassen omfatter alene vederlag, der ikke er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden form for forsikring.

Stk. 7. Justitsministeren fastsætter nærmere regler om ydelse af retshjælp, herunder om omfanget af retshjælp på trin 1, 2 og 3. Justitsministeren fastsætter nærmere regler om tilskud til retshjælp, herunder om tilskuddets beregning og udbetaling.

§ 324. Justitsministeren kan af statskassen yde tilskud til retshjælpskontorer. Justitsministeren fastsætter regler om tilskuddets beregning og udbetaling.

§ 325. Der kan efter ansøgning meddeles en person, der opfylder de økonomiske betingelser efter stk. 2-5, og som ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, fri proces efter reglerne i §§ 327 og 328.

Stk. 2. Personer, hvis indtægtsgrundlag ikke overstiger de i stk. 3-5 nævnte beløb, opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, medmindre omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag. Justitsministeren fastsætter regler om opgørelse af indtægtsgrundlaget.

Stk. 3. Indtægtsgrænsen udgør 230.000 kr. (2004-niveau) for enlige.

Stk. 4. For samlevende anvendes parrets samlede indtægtsgrundlag, og indtægtsgrænsen udgør 350.000 kr. (2004-niveau). Hvis parret har modstående interesser i sagen, anvendes dog ansøgerens eget indtægtsgrundlag og indtægtsgrænsen for enlige.

Stk. 5. Indtægtsgrænsen forhøjes med 40.000 kr. (2004-niveau) for hvert barn under 18 år, herunder stedbørn eller plejebørn, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af denne.

§ 326. De i § 323, stk. 6, og § 325, stk. 3-5, angivne beløb reguleres hvert år pr. 1. januar med 2,0 pct. tillagt eller fratrukket tilpasningsprocenten for det pågældende finansår, jf. lov om en satsre-

guleringsprocent. De regulerede beløb afrundes til det nærmeste hele kronebeløb, der kan deles med 100. Reguleringen sker på grundlag af de på reguleringstidspunktet gældende beløb før afrunding. Justitsministeren bekendtgør hvert år, hvilke reguleringer der skal finde sted.

§ 327. Fri proces kan, jf. § 325, gives til en sag i 1. instans:

- 1) i de i § 139, stk. 1, § 147 e og kapitel 42 omhandlede sager, dog ikke til sagsøgeren i sager efter § 13 i lov om forældremyndighed og samvær,
- 2) til forbrugeren i sager om tilbagebetaling af pengeydelse, som er omfattet af et påbud efter markedsføringsloven nedlagt af retten eller meddelt af Forbrugerombudsmanden, og
- 3) når ansøgeren helt eller delvis har fået medhold i:
 - a) en kredsbestyrelse, jf. § 146,
 - b) et huslejenævn eller et beboerklagenævn,
 - c) et centralt statsligt klagenævn, eller
 - d) et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af økonomi- og erhvervsministeren,
 og sagen er indbragt af ansøgeren til opfyldelse af kredsbestyrelsens eller nævnets afgørelse eller et forlig indgået for nævnet eller af modparten til ændring af kredsbestyrelsens eller nævnets afgørelse eller et forlig indgået for nævnet.

Stk. 2. Fri proces kan, jf. § 325, gives til en appelsag, når ansøgeren helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans, og sagen er appelleret af modparten.

Stk. 3. Fri proces efter stk. 1 og 2 kan ikke gives, hvis ansøgeren åbenbart ikke vil få medhold i sagen.

Stk. 4. Fri proces efter stk. 1 og 2 meddeles af den ret, som sagen er indbragt for eller kan indbringes for. Afslås fri proces, træffes afgørelsen ved kendelse. Uanset § 392, stk. 2, kan afslag på fri proces til en sag, der behandles af Sø- og Handelsretten eller af landsretten som 1. instans, kæres uden særlig tilladelse.

§ 328. Uden for de tilfælde, der er nævnt i § 327, kan fri proces, jf. § 325, gives, hvis ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces.

Stk. 2. I vurderingen af, om ansøgeren har rimelig grund til at føre proces, indgår blandt andet:

- 1) sagens betydning for ansøgeren,
- 2) udsigten til, at ansøgeren vil få medhold i sagen,
- 3) sagsgenstandens størrelse,
- 4) størrelsen af de forventede omkostninger og
- 5) muligheden for at få sagen afgjort ved et administrativt nævn eller et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af økonomi- og erhvervsministeren.

Stk. 3. I sager i 1. instans om opsigelse eller ophævelse af bo-

liglejemål eller ansættelsesforhold eller om personskade anses henholdsvis lejerens, arbejdstageren og skadelidte for at have rimelig grund til at føre proces, medmindre forhold som nævnt i stk. 2, nr. 2-5, klart taler herimod.

Stk. 4. Fri proces efter stk. 1-3 kan kun undtagelsesvis gives til:

- 1) sager, der udspringer af ansøgerens erhvervsvirksomhed, eller
- 2) sagsøgeren i sager om ærekrænkelser, medmindre en ærekrænkelser af en vis grovhed er udbredt gennem et massemedium eller i øvrigt til en videre kreds.

Stk. 5. Fri proces efter stk. 1-3 meddeles af justitsministeren. Afslås fri proces, kan afslaget påklages til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger efter, at ansøgeren har fået meddelelse om afslaget.

§ 329. Uden for de tilfælde, der er nævnt i § 325, jf. §§ 327 og 328, kan justitsministeren efter ansøgning meddele en part fri proces, når særlige grunde taler for det. Dette gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelige offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation. Afslås fri proces, kan afslaget påklages til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger efter, at ansøgeren har fået meddelelse om afslaget.

§ 330. Justitsministeren kan fastsætte regler om indholdet af en ansøgning om fri proces og om de oplysninger, som ansøgeren skal meddele.

§ 331. Fri proces medfører for vedkommende part:

- 1) fritagelse for afgifter efter lov om retsafgifter,
- 2) beskikkelse af en advokat til at udføre sagen mod vederlag af statskassen, jf. § 334,
- 3) godtgørelse fra statskassen for udgifter, som med føje er afholdt i forbindelse med sagen,
- 4) fritagelse for at erstatte modparten sagens omkostninger, og
- 5) i skiftesager fritagelse for sikkerhedsstillelse for skifteomkostninger og, for så vidt udgifterne ikke kan dækkes af boets midler, fritagelse for betaling af vederlag til eventuel medhjælper i boet og andre udgifter ved foranstaltninger, der iværksættes med skifterettens godkendelse.

Stk. 2. Fri proces kan i bevillingen begrænses til enkelte af de i stk. 1 nævnte begunstigelser.

Stk. 3. Virkningerne af fri proces omfatter hele sagen i den pågældende instans, herunder den procedure, der er nødvendig for at opnå en ny foretagelse af sagen for samme ret, samt fuldbyrdelse af afgørelsen. Virkningerne omfatter tillige de foranstaltninger, som af hensyn til forberedelsen af sagsanlægget med føje er foretaget inden meddelelse af fri proces.

Stk. 4. Virkningerne af fri proces omfatter også behandlingen af sagen i 2. eller 3. instans, såfremt sagen er indbragt for højere ret af modparten, og den part, der har fri proces, helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans.

Stk. 5. Virkningerne af fri proces ophører ikke ved en parts død.

Stk. 6. Bevillingen kan tilbagekaldes, når de forudsætninger, under hvilke den er meddelt, viser sig ikke at være til stede eller at være bortfaldet. Når bevillingen tilbagekaldes, ophører virkningerne af fri proces.

§ 332. Retten træffer afgørelse om betaling af sagsomkostninger, som om der ikke var givet fri proces, herunder et skønsmæssigt fastsat beløb svarende til de afgifter, der efter sagsgenstandens værdi skulle have været betalt, jf. § 331, stk. 1, nr. 1. I det omfang en part er fritaget for betaling af sagsomkostninger til modparten, jf. § 331, stk. 1, nr. 4, betales sagsomkostningerne af statskassen. Pålægges modparten at betale sagsomkostninger, tilfalder beløbet statskassen. Har den part, der har fri proces, selv afholdt udgifter i anledning af sagen, fordeler retten dog beløbet mellem statskassen og parten.

Stk. 2. Retten kan pålægge en part, der har fri proces, helt eller delvis at erstatte statskassens udgifter ved den fri proces, i det omfang udgifterne ikke pålægges modparten, når partens forhold, herunder som disse er efter sagens udfald, taler for det.

§ 333. For hver ret antager justitsministeren et passende antal advokater til at udføre sager for parter, der har fri proces, eller for hvem der i øvrigt beskikkes en advokat efter reglerne i denne lov. Justitsministeren kan ved antagelse af en advokat ved en byret bestemme, at der ikke skal tilkomme den pågældende godtgørelse for rejseudgifter ved møde inden for retskredsen.

Stk. 2. I ankesager kan den advokat, der har været beskikket under behandlingen i den foregående instans, beskikkes til også at føre sagen for den overordnede ret, såfremt advokaten er mødeberettiget for denne ret.

Stk. 3. Efter partens anmodning kan en advokat, der ikke er antaget ved vedkommende ret, beskikkes, såfremt det findes forsvarligt, og advokaten er mødeberettiget for retten og villig til at lade sig beskikke.

Stk. 4. En autoriseret advokatfuldmægtig eller en advokat, der ikke har møderet for landsret, kan beskikkes i en sag, der anmeldes som prøvesag, hvis det findes forsvarligt. Det er dog en betingelse, at sagen ikke på forhånd skønnes uegnet som prøvesag, og at parten meddeler samtykke hertil.

Stk. 5. De i stk. 1 nævnte advokater skal yde retshjælp efter § 323, stk. 1, 2. pkt. Advokater, der ikke er omfattet af stk. 1, kan

ved anmeldelse til den myndighed, som justitsministeren bestemmer, påtage sig en tilsvarende forpligtelse.

§ 334. Beskikkelse af advokat meddeles af rettens præsident (den administrerende dommer). Ved de i § 17 nævnte retter meddeles beskikkelse af advokat af dommeren. Beskikkelsen omfatter retshandlinger ved anden ret.

Stk. 2. Beskikkelsen sker på betingelse af, at parten efter rettens bestemmelse stiller sikkerhed for en eventuel egenbetaling efter stk. 6.

Stk. 3. Der tilkommer den beskikkede advokat et passende salær samt godtgørelse for udlæg, herunder rejseudgifter, som advokaten med føje har haft i forbindelse med hvervet, jf. dog § 333, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 4. Anmoder parten om beskikkelse af en bestemt advokat, kan retten betinge beskikkelsen af, at advokaten helt eller delvis frafalder krav mod statskassen om godtgørelse for rejseudgifter.

Stk. 5. Salær og godtgørelse fastsættes af den ret, der har foretaget beskikkelsen. Fastsættelsen sker ved særskilt beslutning samtidig med sagens eller retshandlingens afslutning.

Stk. 6. Parten betaler indtil 1.000 kr. af salær og godtgørelse til den beskikkede advokat, medmindre partens indtægtsgrundlag ikke overstiger halvdelen af de i § 325, stk. 3-5, nævnte beløb, eller beskikkelsen er sket i medfør af regler uden for dette kapitel. I partens betaling efter 1. pkt. fradrages partens eventuelle betaling efter § 323, stk. 6.

Stk. 7. Den beskikkede advokat må ikke modtage salær eller godtgørelse udover de beløb, der er fastsat af retten. I de i stk. 4 nævnte tilfælde samt i tilfælde, hvor den beskikkede advokat giver møde ved en anden ret, jf. stk. 1, 3. pkt., kan der dog træffes aftale mellem parten og advokaten om, at parten skal betale rejseudgifter, der ikke dækkes af statskassen. Reglen i 1. pkt. gælder ikke, såfremt der er truffet særlig aftale mellem parten og advokaten om vederlaget og advokaten frafalder krav på vederlag af statskassen.

Stk. 8. Såfremt omkostninger ved sagen er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, skal salær og godtgørelse til den beskikkede advokat i første række betales af forsikringen.

§ 335. Såfremt omkostninger ved sagen er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, indtræder statskassen i sikringskrav mod forsikringsselskabet, i det omfang statskassen har ydet dækning efter reglerne om retshjælp og fri proces, herunder dækning i form af fritagelse for afgifter efter § 331, stk. 1, nr. 1.

§ 336. Der kan efter ansøgning ydes en part, som har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, godtgørelse fra statskassen af den del af omkostningerne,

der overstiger forsikringens maksimum, såfremt sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kan begrunde, at omkostningerne ikke har kunnet afholdes inden for forsikringens maksimum. Bestemmelserne i §§ 325-328 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Omkostninger ved sagen dækkes efter stk. 1, i det omfang statskassen, hvis der havde været meddelt fri proces, ville have ydet dækning efter §§ 331, 332 og 334, herunder dækning i form af fritagelse for afgifter efter § 331, stk. 1, nr. 1.

Stk. 3. Når retten i medfør af § 327, stk. 4, har truffet afgørelse om, at betingelserne i stk. 1 for dækning af den del af omkostningerne, der overstiger forsikringens maksimum, er opfyldt, fastsætter retten samtidig, hvilket beløb der kan dækkes, jf. stk. 2.

Stk. 4. Når justitsministeren eller Procesbevillingsnævnet i medfør af § 328, stk. 5, har truffet afgørelse om, at betingelserne i stk. 1 for dækning af den del af omkostningerne, der overstiger forsikringens maksimum, er opfyldt, kan justitsministeren træffe afgørelse om udbetaling af det ansøgte beløb, såfremt dette kan godkendes, jf. stk. 2. Kan justitsministeren ikke godkende det ansøgte beløb, sender justitsministeren sagen til den ret, der behandler eller senest har behandlet sagen, hvorefter retten fastsætter, hvilket beløb der kan dækkes, jf. stk. 2."

***12.** I § 348, *stk. 3, 1. pkt.*,² ændres "finder ikke anvendelse, hvis" til: "finder ikke anvendelse i sager, der behandles efter kapitel 39, eller hvor".

***13.** I § 351² indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

"*Stk. 3.* Stk. 2, nr. 3 og 6, finder ikke anvendelse i sager, der behandles efter kapitel 39. Svarskriftet skal i så fald indeholde en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og modkravene støttes."

Stk. 3-5 bliver herefter stk. 4-6.

***14.** I § 352, *stk. 1, 1. pkt.*,² indsættes efter "stk. 2, nr. 1-3,": "eller stk. 3, 2. pkt.,".

***15.** I § 352, *stk. 1, 2. pkt.*,² ændres "stk. 4" til: "stk. 5".

² Som affattet ved forslaget i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I.

Af et flertal (7 medlemmer):

***16.** I § 367, stk. 1, 4. pkt., ændres "anke, jf. § 480" til: "appel".

***17.** Efter kapitel 38 indsættes:

"Kapitel 39
Behandling af sager om mindre krav

Af et flertal (10 medlemmer) for så vidt angår det foreslåede stk. 3:

§ 400. Reglerne i dette kapitel anvendes på byretssager, herunder boligretssager, om krav:

- 1) der ikke har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr., eller
- 2) hvor parterne, efter at tvisten er opstået, har aftalt, at reglerne i dette kapitel skal finde anvendelse. I sager mellem erhvervsdrivende om forhold, der vedrører parternes erhverv, kan sådan aftale dog også indgås, før tvisten er opstået.

Stk. 2. Parterne kan, efter at tvisten er opstået, aftale, at en sag, der er omfattet af stk. 1, nr. 1, ikke skal behandles efter reglerne i dette kapitel.

Stk. 3. Reglerne i dette kapitel gælder ikke for de i kapitel 42, 42 a, 43, 43 a, 43 b, 44 og 88 omhandlede sager.

Af et mindretal (2 medlemmer):

00. I det af flertallet foreslåede § 400, stk. 3, ændres ", 44 og 88" til: "og 44".

§ 401. Sagens værdi bestemmes efter påstanden i stævningen. Omfatter påstanden flere krav mellem de samme to parter, er sagens værdi den samlede værdi af disse krav. Renter og omkostninger medregnes ikke.

Stk. 2. Angår påstanden en ydelse, der skal betales et ubestemt antal gange, beregnes værdien ved at gange ydelserne pr. år med 10, jf. dog stk. 3. Angår påstanden en ydelse, der skal betales et bestemt antal gange, beregnes værdien ved at gange ydelsen pr. gang med antallet af gange, ydelsen skal betales. Værdien kan dog ikke overstige ydelserne pr. år ganget med 10, jf. dog stk. 3. Er ydelserne ikke af samme størrelse, lægges ydelserne for det sidste år inden sagens anlæg til grund for beregningen.

Stk. 3. Værdien af sager i henhold til lejeloven eller erhvervslejeloven beregnes, når sagen omfattes af stk. 2, 1. pkt., ved at gange

den årlige ydelse, påstanden angår, med 5. Omfattes sagen af stk. 2, 2. pkt., kan værdien ikke overstige ydelserne pr. år ganget med 5. For sager i henhold til lejelovens §§ 87 og 93 eller erhvervslejelovens §§ 65 og 71 fastsættes sagens værdi dog til ét års leje.

§ 402. Retten kan efter anmodning fra en part eller af egen drift bestemme, at sagens videre behandling ved retten skal ske uden anvendelse af reglerne i dette kapitel, hvis sagen:

- 1) angår særlig udviklede faktiske eller retlige spørgsmål eller
- 2) har særlig betydning for en part ud over påstanden.

Stk. 2. Retten kan endvidere efter anmodning fra en part bestemme, at sagens videre behandling ved retten skal ske uden anvendelse af reglerne i dette kapitel, hvis påstanden udvides ud over beløbsgrænsen i § 400, stk. 1, nr. 1.

§ 403. Bevisførelse kræver rettens tilladelse. Tilladelse gives, når det må anses for sandsynligt, at bevisførelsen er af betydning for sagen.

§ 404. Efter anmodning fra en part kan sagkyndig oplysning af en sag tilvejebringes ved skriftlig besvarelse af spørgsmål stillet af retten til en sagkyndig person eller organisation. Når særlige grunde taler for det, kan retten bestemme, at en sagkyndig person eller en repræsentant for en sagkyndig organisation skal supplere den skriftlige besvarelse ved mundtlig forklaring.

Stk. 2. Parterne skal have mulighed for på forhånd at udtale sig om spørgsmålene og at få oplyst de forventede udgifter.

Stk. 3. Domstolsstyrelsen fastsætter nærmere regler om den praktiske fremgangsmåde ved sagkyndig oplysning af en sag. Domstolsstyrelsen kan beskikke personer eller organisationer til at afgive sagkyndige vurderinger eller erklæringer.

Stk. 4. § 197, § 199, stk. 1, § 200, § 204, stk. 3, § 209 og § 211 finder tilsvarende anvendelse.

§ 405. Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid.

§ 406. Forberedelsen sker efter reglerne i kapitel 33 med de ændringer, der fremgår af stk. 2-6.

Stk. 2. Retten forbereder sagen. Under forberedelsen bringes parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder på det rene, og det søges derunder klargjort, hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal være genstand for bevisførelse. Det søges endvidere klargjort, hvilken bevisførelse der skal finde sted.

Stk. 3. Retten kan pålægge en part at svare på en henvendelse fra retten inden for en nærmere angiven frist. Pålægget skal indehol-

de oplysning om retsvirkningerne af manglende svar, jf. 3. pkt. Svarer parten ikke rettidigt på rettens henvendelse, finder § 360 tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Retten kan undtagelsesvis indkalde parterne til et retsmøde under forberedelsen. Indkaldelsen skal indeholde oplysning om retsvirkningerne af udeblivelse, jf. § 360.

Stk. 5. Retten udarbejder en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser og sender fortegnelsen til parterne. Forberedelsen slutes tidligst 14 dage herefter.

Stk. 6. §§ 353-355 og 357³ finder ikke anvendelse.

§ 407. Domsforhandlingen gennemføres efter reglerne i § 365, idet der dog ikke skal gives den i § 365, stk. 2, 1. pkt., 1. led, nævnte fremstilling af sagen.

Stk. 2. Det skal fremgå af dommen, at sagen har været behandlet efter dette kapitel.

§ 408. Sagsomkostningerne fastsættes efter reglerne i kapitel 30, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. I sager om krav, der har en økonomisk værdi af højst 5.000 kr., erstattes udgifter til advokatsalær med højst 1.500 kr. ekskl. moms. I sager om krav, der har en økonomisk værdi over 5.000 kr., men ikke over 10.000 kr., erstattes udgifter til advokatsalær med højst 2.500 kr. ekskl. moms.

Stk. 3. Reglerne i stk. 2 kan ikke fraviges ved aftale, før tvisten er opstået.

§ 409. Såfremt parterne aftaler, at en sag ikke skal behandles efter reglerne i dette kapitel, jf. § 400, stk. 2, uden at der ville have været grundlag for, at retten bestemte, at sagens behandling skal ske uden anvendelse af reglerne i dette kapitel, jf. § 402, begrænses virkningen af fri proces til de omkostninger ved sagen, der ville have været forbundet med sagens behandling efter dette kapitel.

Stk. 2. Uanset § 334, stk. 7, kan der træffes aftale mellem parten og den beskikkede advokat om, at parten skal betale salær og godtgørelse, der i medfør af stk. 1 ikke dækkes af statskassen.

Af et flertal (7 medlemmer):

§ 410. Appel af domme til landsretten sker ved kære efter reglerne i kapitel 37 med de afviselser, der følger af stk. 2-6.

Stk. 2. Følgende bestemmelser om anke finder tilsvarende an-

³ Som affattet ved forslaget i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I. De tilsvarende gældende regler findes i retsplejelovens §§ 353, 355 og 356 a.

vendelse:

- 1) § 218 a, stk. 3,⁴ om en redegørelse vedrørende kortfattede domme.
- 2) § 368, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, om appelbegrænsning.
- 3) § 368, stk. 4, om inddragelse af afgørelser truffet under sagen i 1. instans.
- 4) § 369, stk. 4, om udeblivelsesdomme.
- 5) § 370 om afkald på appel.
- 6) § 372, stk. 1, og stk. 2, 2.-7. pkt., om appelfrist.
- 7) §§ 383 og 384 om nye påstande og anbringender.
- 8) § 388 om hjemvisning.
- 9) § 390 om særskilt kære af afgørelser truffet under sagen i første instans.

Stk. 3. Følgende bestemmelser om kære finder ikke anvendelse:

- 1) § 393, stk. 3, 3. pkt., om genpart til modparten.
- 2) § 393, stk. 4, om kære til retsbogen.
- 3) § 396, stk. 3, om underretning om sagens indsendelse fra byretten.
- 4) § 397, stk. 1, om udtalelser fra parterne mv.

Stk. 4. Sammen med kæreskriftet skal indleveres en kopi heraf samt af eventuelle bilag. Kæreskriftet forkyndes for indkærede ved landsrettens foranstaltning under vedlæggelse af en eventuel erklæring fra byretten, jf. § 396, stk. 2, og kærende underrettes herom. Indkærede opfordres samtidig til at fremsætte sine bemærkninger til kæreskriftet inden en af landsretten fastsat frist. Landsretten kan bestemme, at yderligere processkrifter skal udveksles.

Stk. 5. Mundtlig behandling foretages, hvis der efter sagens beskaffenhed findes at være grund dertil. Fremsætter begge parter anmodning om mundtlig forhandling, skal anmodningen i almindelighed imødekommes.

Stk. 6. Landsrettens afgørelse træffes ved dom.

Af et mindretal (5 medlemmer):

§ 410. Anke af domme til landsretten sker efter reglerne i kapitel 36 med de afvigelser, der følger af stk. 2-5.

Stk. 2. Anke sker ved indlevering af en ankestævning til byretten. Ankestævningen skal indeholde appellantens påstand og om fornødent en angivelse af de grunde, hvorpå anken støttes. Med ankestævningen skal indleveres en kopi heraf samt af eventuelle bilag. Byretten sender ankestævningen, udskrift af den dom, der ankes, og bilag af betydning for ankesagen til landsretten.

⁴ Som affattet ved forslaget i lovforslag nr. L 23 af 8. oktober 2003. Den tilsvarende gældende regel findes i retsplejelovens § 366 a, stk. 3.

Stk. 3. Ankestævningen forkynnes for indstævnte ved landsrettens foranstaltning, og appellanten underrettes herom. Indstævnte opfordres samtidig til at fremsætte sine bemærkninger til ankestævningen inden en af landsretten fastsat frist. Landsretten kan bestemme, at yderligere processkrifter skal udveksles.

Stk. 4. Anken afgøres på skriftligt grundlag, medmindre landsretten bestemmer andet. Mundtlig behandling foretages, hvis der efter sagens beskaffenhed findes at være grund dertil. Fremsætter begge parter anmodning om mundtlig forhandling, skal anmodningen i almindelighed imødekommes.

Stk. 5. Følgende bestemmelser om anke finder ikke anvendelse:

- 1) § 372, stk. 2, 1. pkt., om indlevering af ankestævning.
- 2) §§ 373-378 om ankestævning, svarskrift og yderligere forberedelse.
- 3) §§ 380 og 381 om angivelse af beviser.
- 4) § 382 om afskæring af påstande og anbringender, der er fremsat for sent.
- 5) § 385 om genparter til brug for domsforhandlingen.
- 6) § 386 om udeblivelse.
- 7) § 387 om skriftlig domsforhandling."

18. § 449 affattes således:

"§ 449. Finder retten det ikke muligt at behandle sagen på forsvarelig måde, uden at sagsøgte eller appelindstævnte har advokatbistand, kan retten beskikke den pågældende part en advokat. Retten pålægger samtidig med sagens afslutning parten at erstatte statskassen dennes udgifter i forbindelse med beskikkelsen."

19. § 451 affattes således:

"§ 451. Udgifter ved bevisførelse i henhold til § 450, stk. 2, afholdes af statskassen. Retten kan pålægge en part at erstatte disse udgifter helt eller delvis, såfremt det i øvrigt pålægges parten at betale sagsomkostninger."

20. § 456 l affattes således:

"§ 456 l. Udgifter ved bevisførelse i henhold til § 456 h afholdes af statskassen. Retten kan pålægge en part at erstatte disse udgifter helt eller delvis, såfremt det i øvrigt pålægges parten at betale sagsomkostninger."

21. § 465 affattes således:

"§ 465. Udgifter ved bevisførelse i henhold til § 461 afholdes

af statskassen. Retten kan pålægge en part at erstatte disse udgifter helt eller delvis, såfremt det i øvrigt pålægges parten at betale sagsomkostninger."

22. § 474 affattes således:

"§ 474. Udgifter ved bevisførelse i henhold til § 471 afholdes af statskassen. Retten kan pålægge en part at erstatte disse udgifter helt eller delvis, såfremt det i øvrigt pålægges parten at betale sagsomkostninger."

23. § 475 h affattes således:

"§ 475 h. Udgifter ved bevisførelse i henhold til § 475 e afholdes af statskassen. Retten kan pålægge en part at erstatte disse udgifter helt eller delvis, såfremt det i øvrigt pålægges parten at betale sagsomkostninger."

24. Efter § 477 indsættes som *nyt afsnit*:

"Tredje afsnit. Betalingspåkrav

Kapitel 44 a

"§ 477 a. Reglerne i dette kapitel kan anvendes ved inddrivelse af forfaldne pengekrav på højst 50.000 kr., når fordringshaveren ikke forventer, at skyldneren har indsigelser mod kravet eller vil gøre modkrav gældende. Renter og omkostninger medregnes ikke ved opgørelsen af kravets værdi.

§ 477 b. Inddrivelsen indledes ved indlevering af betalingspåkrav til fogedretten i en retskreds, hvor der er værneting efter kapitel 22. Såfremt fordringshaveren anmoder om, at udlæg iværksættes uden fornyet anmodning, jf. stk. 4, nr. 2, skal betalingspåkravet dog indleveres til fogedretten i en retskreds, hvor der endvidere er værneting efter § 487, stk. 1.

Stk. 2. Før betalingspåkravet indleveres til fogedretten, skal der til skyldneren være sendt en påkravsskrivelse, der opfylder betingelserne i § 10, stk. 2 og 3, i lov om inkassovirksomhed, og den frist, der er nævnt i § 10, stk. 3, i lov om inkassovirksomhed, skal være udløbet, jf. dog § 11 i lov om inkassovirksomhed.

Stk. 3. Betalingspåkravet skal indeholde:

- 1) parternes navn og adresse, herunder angivelse af en postadresse i Danmark, hvortil meddelelser til fordringshaveren vedrørende sagen kan sendes, og hvor forkyndelse kan ske,
- 2) angivelse af den ret, ved hvilken inddrivelsen indledes,
- 3) fordringshaverens krav,

- 4) en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå kravet støttes, og
- 5) en vejledning til skyldneren om retsvirkningerne af betalingspåkravet og om, hvad skyldneren bør foretage sig til varetagelse af sine interesser.

Stk. 4. Betalingspåkravet skal endvidere indeholde oplysning om:

- 1) hvorvidt fordringshaveren ønsker betalingspåkravet forkyndt for skyldneren, såfremt udlæg er udelukket efter § 490,
- 2) hvorvidt fordringshaveren ønsker, at udlæg iværksættes uden fornyet anmodning fra fordringshaveren, såfremt skyldneren ikke fremsætter indsigelser, og
- 3) hvorvidt fordringshaveren ønsker, at retssagsbehandling indledes på grundlag af betalingspåkravet uden indlevering af stævning, såfremt skyldneren fremsætter indsigelser.

Stk. 5. Domstolsstyrelsen fastsætter nærmere regler om betalingspåkravets udformning, herunder om anvendelse af særlige blanketter, og om indlevering af kopier af betalingspåkravet.

Stk. 6. Fogedretten vejleder om udfyldning af blanketter.

§ 477 c. Opfylder betalingspåkravet ikke kravene i §§ 477 a og 477 b, afvises sagen ved en beslutning, der meddeles fordringshaveren. Det samme gælder, hvis fordringshaverens krav er uklart eller ikke findes begrundet i sagsfremstillingen, eller sagsfremstillingen må antages i væsentlige henseender at være urigtig. Efter fordringshaverens anmodning træffes afgørelsen om afvisning ved kendelse.

Stk. 2. Fogedretten kan indrømme fordringshaveren en frist til at afhjælpe mangler som nævnt i stk. 1.

Stk. 3. Fogedretten træffer afgørelse om betaling af sagsomkostninger og giver betalingspåkravet påtegning herom.

§ 477 d. Fogedretten lader betalingspåkravet forkynde for skyldneren på grundlag af de oplysninger, som betalingspåkravet indeholder, medmindre udlæg er udelukket efter § 490, og fordringshaveren har anmodet om, at forkyndelse i så fald undlades, jf. § 477 b, stk. 4, nr. 1.

Stk. 2. Fogedretten kan afvise sagen, hvis angivelsen af skyldnerens navn og adresse, jf. § 477 b, stk. 3, nr. 1, er unøjagtig, således at forkyndelse ikke kan foretages på grundlag af fordringshaverens oplysninger. § 477 c, stk. 1, 3. pkt., og stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

§ 477 e. Hvis skyldneren har indsigelser mod kravet, skal skyldneren skriftligt give fogedretten meddelelse herom inden 14 dage fra forkyndelsen af betalingspåkravet. Såfremt forkyndelsen sker i udlandet, Færøerne eller Grønland, er fristen dog 4 uger.

Stk. 2. Fremkommer der ikke rettidigt indsigelser mod kravet,

giver fogedretten betalingspåkravet påtegning herom og underretter parterne. Såfremt fordringshaveren har anmodet om foretagelse af udlæg uden fornyet anmodning, jf. § 477 b, stk. 4, nr. 2, iværksætter fogedretten tvangsfuldbyrdelse på grundlag af betalingspåkravet, der sidestilles med en anmodning om tvangsfuldbyrdelse. Såfremt fordringshaveren ikke har anmodet om foretagelse af udlæg uden fornyet anmodning, sender fogedretten udskrift af betalingspåkravet til fordringshaveren.

Stk. 3. Når betalingspåkravet har fået påtegning efter stk. 2, 1. pkt., har det samme bindende virkning som en dom.

Stk. 4. Inden 4 uger efter, at fogedretten har givet betalingspåkravet påtegning om, at der ikke rettidigt er fremkommet indsigelser, kan skyldneren ved skriftlig anmodning til fogedretten kræve sagen genoptaget. Fogedretten kan undtagelsesvis genoptage sagen, hvis anmodning indgives senere, men inden ét år efter, at fogedretten har givet betalingspåkravet påtegning om, at der ikke rettidigt er fremkommet indsigelser. Fogedretten kan betinge genoptagelse af, at skyldneren betaler de sagsomkostninger, der er pålagt skyldneren, eller stiller sikkerhed for betalingen.

Stk. 5. Genoptages sagen, annullerer fogedretten påtegningen efter stk. 2, 1. pkt., og går frem efter § 477 f.

§ 477 f. Fremkommer der rettidigt indsigelser mod kravet, jf. § 477 e, stk. 1, og har fordringshaveren anmodet om, at retssagsbehandling indledes uden indlevering af stævning, jf. § 477 b, stk. 4, nr. 3, iværksætter retten retssagsbehandling på grundlag af betalingspåkravet, der sidestilles med en stævning. Har fordringshaveren ikke anmodet om, at retssagsbehandling indledes uden indlevering af stævning, sendes betalingspåkravet til fordringshaveren, og skyldneren underrettes herom.

§ 477 g. Fogedrettens afgørelser kan kæres efter reglerne i kapitel 53."

Tredje afsnit bliver herefter fjerde afsnit.

25. I § 478, *stk. 1, nr. 1*, indsættes efter "tvangsfuldbyrdes,": "betalingspåkrav med påtegning efter § 477 e, stk. 2,".

26. Efter § 481 indsættes:

"§ **481 a.** Betalingspåkrav med påtegning efter § 477 e, stk. 2, kan fuldbyrdes straks."

27. I § 488, *stk. 2, 1. pkt.*, indsættes efter "afgørelsen,": "betalingspåkravet med påtegning,".

28. § 500, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Retten kan give en person, der opfylder de økonomiske betingelser efter § 325, fri proces, hvis den pågældende har behov for advokatbistand for fogedretten."

29. I § 501, stk. 2, indsættes efter "kendelser": "samt betalingspåkrav med påtegning efter § 477 e, stk. 2,"

Af et flertal (7 medlemmer):

***30.** I § 502, stk. 1, nr. 1, indsættes efter "udløb": "eller kæret efter § 410".

31. I § 561, stk. 6, 3. pkt., ændres "den i § 330, stk. 1, nr. 2, nævnte betingelse" til: "de økonomiske betingelser efter § 325".

32. § 561, stk. 6, 6. pkt., og § 741 e ophæves.

33. § 995 a affattes således:

"§ 995 a. Retten kan give den forurettede fri proces, når det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opgørelsen af erstatningskravet, og den forurettede opfylder de økonomiske betingelser efter § 325.

Stk. 2. Når omstændighederne taler for det, kan retten i sager, hvor en person er afdød ved døden som følge af en forbrydelse, beskikke en advokat for de pårørende til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav."

34. § 1022 a ophæves.

§ 2

I lov om retsafgifter, jf. lovbekendtgørelse nr. 806 af 24. august 2000, som ændret ved § 2 i lov nr. 216 af 28. marts 2001, § 15 i lov nr. 466 af 7. juni 2001 og § 3 i lov nr. 1049 af 17. december 2002, foretages følgende ændringer:

1. §§ 1-3 affattes således:

"§ 1. Ved sagens anlæg betales 500 kr. Dette gælder dog ikke, når retssagsbehandling indledes på grundlag af et betalingspåkrav i medfør af retsplejelovens § 477 f, 1. pkt.

Stk. 2. For sager, som angår penge eller penges værd, og hvor værdien overstiger 50.000 kr., betales ved sagens anlæg yderligere 500 kr. med tillæg af 0,6 pct. af den del af værdien, der overstiger 150.000 kr.

Stk. 3. Stk. 2 finder ikke anvendelse i sager om:

- 1) servitutter og partielle brugsrettigheder, for hvilke der ikke svares vederlag,
- 2) mortifikation af værdipapirer eller af servitutter, brugsrettigheder og grundbyrder,
- 3) erhvervelse af ejendomsdom eller
- 4) dødsformodning.

Stk. 4. Den samlede betaling efter stk. 1 og 2 kan højst udgøre 25.000 kr. I sager, der angår prøvelse af myndighedsudøvelse, eller som er omfattet af retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 og 3, kan den samlede betaling efter stk. 1 og 2 dog højst udgøre 1.000 kr.

§ 2. For sager, som angår penge eller penges værd, og hvor værdien overstiger 50.000 kr., betales afgift for domsforhandlingen eller skriftlig behandling, der træder i stedet herfor. Dette gælder dog ikke i de i § 1, stk. 3, nævnte sager.

Stk. 2. Afgiften efter stk. 1 afhænger af sagens værdi på følgende måde:

Sagens værdi	Afgift
50.001 kr.-100.000 kr.	1.000 kr.
100.001 kr.-150.000 kr.	2.000 kr.
over 150.000 kr.	3.000 kr. + 1,8 pct. af den del af værdien, der overstiger 150.000 kr.

Stk. 3. Afgiften efter stk. 1 kan højst udgøre 75.000 kr. I sager, der angår prøvelse af myndighedsudøvelse, eller som er omfattet af retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 og 3, kan afgiften efter stk. 1 dog højst udgøre 3.000 kr.

Stk. 4. Afgiften efter stk. 1 skal betales ved fastsættelsen af tidspunktet for domsforhandlingen, dog tidligst 3 måneder før domsforhandlingen. Afgiftspligten efter stk. 1 bortfalder, hvis der senest 6 uger før domsforhandlingen gives retten meddelelse om, at sagen er bortfaldet.

Stk. 5. I sager, der afgøres uden mundtlig domsforhandling, betales afgiften efter stk. 1, når der træffes beslutning om skriftlig behandling. Afgiftspligten efter stk. 1 bortfalder, hvis der inden indleveringen af det sidste procedureindlæg gives retten meddelelse om, at sagen er bortfaldet.

Stk. 6. I sager, der afgøres uden dom, ved udeblivelsesdom eller ved, at en part tager bekræftende til genmæle, tilbagebetales en tredjedel, dog mindst 500 kr., af afgiften efter stk. 1.

§ 3. Sagens værdi bestemmes efter påstanden i stævningen. Ved fastsættelsen af afgiften efter § 2 bestemmes sagens værdi dog efter påstanden på det tidspunkt, hvor afgiften skal betales, jf. § 2, stk. 4 og 5. Omfatter påstanden flere krav, er sagens værdi den samlede værdi af disse krav, også hvor sagen anlægges af flere sagsøgere eller mod flere sagsøgte. Renter og omkostninger medregnes ikke.

Stk. 2. Angår påstanden en ydelse, der skal betales et ubestemt antal gange, beregnes værdien ved at gange ydelserne pr. år med 10, jf. dog stk. 3. Angår påstanden en ydelse, der skal betales et bestemt antal gange, beregnes værdien ved at gange ydelsen pr. gang med antallet af gange, ydelsen skal betales. Værdien kan dog ikke overstige ydelserne pr. år ganget med 10, jf. dog stk. 3. Er ydelserne ikke af samme størrelse, lægges ydelserne for det sidste år inden sagens anlæg til grund for beregningen.

Stk. 3. Værdien af sager i henhold til lejeloven eller erhvervslejeloven beregnes, når sagen omfattes af stk. 2, 1. pkt., ved at gange den årlige ydelse, påstanden angår, med 5. Omfattes sagen af stk. 2, 2. pkt., kan værdien ikke overstige ydelserne pr. år ganget med 5. For sager i henhold til lejelovens §§ 87 og 93 eller erhvervslejelovens §§ 65 og 71 fastsættes sagens værdi dog til ét års leje.

Stk. 4. Kan sagens værdi ikke bestemmes på grundlag af påstanden i stævningen, skal sagsøgeren anslå værdien så nøjagtigt som muligt. Om fornødent ansætter den myndighed, der beregner afgiften, værdien ved et skøn.

Stk. 5. Udvides påstanden, omberegnes afgiften på grundlag af den udvidede påstand."

2. §§ 4 og 5 ophæves.

3. I § 10 ændres "første" til: "tidligere".

4. § 11, nr. 5, ophæves, og i nr. 4 ændres "fremsættes," til: "fremsættes.".

5. § 13, stk. 1, nr. 2, affattes således:

"2) en part, der er fritaget for betaling af afgifter i medfør af retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 1."

6. Efter § 15 indsættes i *afsnit II*:

"Kapitel 2 a Betalingspåkrav

§ 15 a. For betalingspåkrav betales 300 kr.

Stk. 2. Anmoder fordringshaveren om, at udlæg iværksættes

uden fornyet anmodning, såfremt skyldneren ikke fremsætter indsigelser, eller om, at retssagsbehandling indledes på grundlag af betalingspåkravet uden indlevering af stævning, såfremt skyldneren fremsætter indsigelser, betales yderligere 200 kr.

Stk. 3. Afgiftspligten bortfalder, hvis forkyndelse af betalingspåkravet undlades, fordi udlæg er udelukket efter retsplejelovens § 490, og fordringshaveren har anmodet om, at forkyndelse undlades, jf. retsplejelovens § 477 d, stk. 1.

Stk. 4. Afgiftspligten efter stk. 2 bortfalder, hvis sagen afsluttes uden iværksættelse af tvangsfuldbyrdelse i medfør af retsplejelovens § 477 e, stk. 2, 2. pkt., eller indledning af retssagsbehandling i medfør af retsplejelovens § 477 f, 1. pkt.

Stk. 5. Afgiftspligten efter stk. 2 bortfalder endvidere i de tilfælde, der er nævnt i § 16, stk. 6.

§ 15 b. Reglerne i kapitel 1 finder anvendelse med de fornødne lempelser."

7. I § 16 indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

"*Stk. 2.* Når tvangsfuldbyrdelse iværksættes på grundlag af et betalingspåkrav i medfør af retsplejelovens § 477 e, stk. 2, 2. pkt., betales ikke grundafgift."

Stk. 2-5 bliver herefter stk. 3-6.

8. I § 17, *stk. 2*, og § 17 a, *stk. 3*, ændres "stk. 4" til: "stk. 5".

9. § 50 affattes således:

"§ 50. For anke i den borgerlige retsplejes former svares afgift efter reglerne i afsnit I med tillæg af 50 pct. § 2, stk. 6, finder ikke anvendelse. Sagens værdi bestemmes efter påstanden i ankesagen. For anke til Højesteret udgør afgiften efter § 1 mindst 1.500 kr."

10. I § 51, *stk. 2*, ændres "har fri proces i" til: "er fritaget for at betale afgifter under".

11. Efter § 51 indsættes:

"§ 52. Hjemvises en sag til ny behandling i tidligere instans, tilbagebetales ankeafgiften."

Af et flertal (7 medlemmer):

***12.** I § 54 indsættes som *stk. 2*:

"*Stk. 2.* For kære af domme i sager, der er behandlet efter retsplejelovens kapitel 39, svares dog afgift efter kapitel 9."

13. § 61, *stk. 2, 3. pkt.*, affattes således:

"Afgiftspligten efter § 2 påhviler den, der har anlagt sagen, jf. dog § 7."

14. I § 62 indsættes efter *stk. 1* som nyt stykke:

"*Stk. 2.* Betales afgiften efter § 2 ikke efter påkrav, afvises sagen, jf. dog § 7. I så fald bortfalder afgiften efter § 2."

Stk. 2 bliver herefter *stk. 3*.

§ 3

I lov om renter ved forsinket betaling mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 743 af 4. september 2002, foretages følgende ændringer:

1. I § 1, *stk. 1*, ændres "§ 8" til: "§§ 8 og 8 a".

2. Efter § 8 indsættes:

"§ 8 a. Sagsomkostninger tilkendt ved dom eller anden retsafgørelse i en borgerlig sag forrentes fra fuldbyrdelsesfristens udløb med rente som fastsat efter § 5, *stk. 1 og 2*.

Stk. 2. I tilfælde af appel skal rente betales fra udløbet af fuldbyrdelsesfristen for afgørelsen i den foregående instans, i det omfang afgørelsen om sagsomkostninger stadfæstes. Dette gælder, selv om appel fandt sted inden fuldbyrdelsesfristens udløb, eller appellen i øvrigt havde opsættende virkning.

Stk. 3. Bestemmelserne i *stk. 1 og 2* finder tilsvarende anvendelse på beløb tilkendt ved dom eller anden retsafgørelse i en borgerlig sag i medfør af §§ 9 a og 9 b."

§ 4

I lov om hunde, jf. lovbekendtgørelse nr. 380 af 26. juni 1969, som ændret ved lov nr. 335 af 14. maj 1992, lov nr. 1064 af 23. de-

cember 1992 og lov nr. 385 af 28. maj 2003, foretages følgende ændring:

1. I § 10, stk. 4, 1. pkt., udgår: "rettergangsbøder og".

§ 5

I færdselsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 712 af 2. august 2001, som ændret ved lov nr. 217 af 22. april 2002, § 3 i lov nr. 380 af 6. juni 2002, § 1 i lov nr. 1049 af 17. december 2002 og lov nr. 432 af 10. juni 2003, foretages følgende ændring:

1. I § 112, stk. 4, udgår: "rettergangsbøder og".

§ 6

I lov nr. 383 af 22. maj 1996 om skifte af dødsboer, som ændret ved § 2 i lov nr. 1116 af 29. december 1999, foretages følgende ændring:

1. § 100 ophæves.

§ 7

I konkursloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 118 af 4. februar 1997, som ændret ved § 3 i lov nr. 402 af 26. juni 1998, foretages følgende ændring:

1. § 245 ophæves.

§ 8

I lov om markedsføring, jf. lovbekendtgørelse nr. 699 af 17. juli 2000, som ændret ved § 18 i lov nr. 428 af 6. juni 2002 og § 4 i lov nr. 450 af 10. juni 2003, foretages følgende ændring:

1. § 23 med tilhørende *overskrift* ophæves.

§ 9

I udlændingeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 685 af 24. juli 2003, foretages følgende ændring:

1. I § 52, stk. 4, ændres "den i retsplejelovens § 330, stk. 1, nr. 2, nævnte betingelse" til: "de økonomiske betingelser efter retsplejelovens § 325".

§ 10

I lov nr. 374 af 28. maj 2003 om etnisk ligebehandling foretages følgende ændring:

1. I § 10, stk. 3, ændres "betingelserne i retsplejelovens § 330, stk. 1, nr. 2" til: "de økonomiske betingelser efter retsplejelovens § 325".

§ 11

Stk. 1. Loven træder i kraft den ...

Stk. 2. Retsplejelovens kapitel 39, som affattet ved denne lovs § 1, nr. 17, finder anvendelse i sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden.

Stk. 3. § 2 finder anvendelse i sager, der anlægges eller appelleres efter lovens ikrafttræden.

Stk. 4. § 3 finder anvendelse på domme og andre retsafgørelser, der afsiges efter lovens ikrafttræden.

§ 12

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. §§ 3, 4 og 6-10 kan ved kongelig anordning helt eller delvis sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

2. Bemærkninger til lovudkastet

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1 (retsplejeloven)

Til nr. 1 (§ 17 a)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at

indføre regler om betalingspåkrav (jf. lovforslagets § 1, nr. 24).

Det foreslås, at kontorfunktionærer skal kunne bemyndiges til at træffe afgørelse efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 477 d, stk. 2, hvorefter fogedretten kan afvise sagen, hvis angivelsen af skyldnerens navn og adresse er unøjagtig, således at forkyndelse af betalingspåkravet ikke kan foretages på grundlag af fordringshaverens oplysninger. Den foreslåede regel i § 477 d, stk. 2, svarer ganske til den gældende regel i retsplejelovens § 350, stk. 2, om forkyndelse af stævning, og der bør derfor også være mulighed for at give en § 17 a, stk. 3-bemyndigelse i relation til § 477 d, stk. 2, ligesom det er tilfældet i relation til § 350, stk. 2.

Til nr. 2 (§ 22)

Det foreslås, at Procesbevillingsnævnet skal behandle klager over afslag på fri proces, jf. lovforslagets § 1, nr. 11 (forslag til retsplejelovens §§ 328 og 329).

Sagerne behandles efter de regler, der i forvejen gælder for sagsbehandlingen i Procesbevillingsnævnet, jf. retsplejelovens § 25 og nævnets forretningsorden, bortset fra at nævnets sammensætning er anderledes, jf. lovforslagets § 1, nr. 3. Procesbevillingsnævnet er ikke omfattet af forvaltningsloven, offentlighedsloven eller lov om Folketingets Ombudsmand.

Hvis Procesbevillingsnævnet finder det hensigtsmæssigt, vil nævnet i forbindelse med lovens ikrafttræden eller senere, når nævnet har oparbejdet et erfaringsgrundlag for behandling af klager over afslag på fri proces, kunne ændre forretningsordenen med særligt henblik på behandling af klager over afslag på fri proces.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.7.

Til nr. 3 og 4 (§ 23)

Det foreslås, at når Procesbevillingsnævnet behandler klager over afslag på fri proces (jf. lovforslagets § 1, nr. 2), skal nævnet sammensættes med en landsdommer, der fungerer som afdelingsformand, en byretsdommer og en advokat, jf. det foreslåede *stk. 2, 1. pkt.*

Det foreslås, at de tre medlemmer beskikkes særskilt til at behandle klager over afslag på fri proces, men at beskikkelsen i øvrigt sker efter tilsvarende regler, som gælder for beskikkelse af de nævnsmedlemmer, der behandler sager om anden- og tredjeinstansbevilling, jf. de foreslåede *stk. 2, 2. og 3. pkt.*

Landsdommeren beskikkes således efter indstilling fra landsretterne, byretsdommeren efter indstilling fra Den Danske Dommerforening og advokaten efter indstilling fra Advokatrådet. Beskikkelsen sker for to år, og et medlem har ret til genbeskikkelse for yderligere to år. Herudover kan genbeskikkelse ikke finde sted.

Et medlem kan ikke samtidig være beskikket efter både *stk. 1* og *2*. Derimod kan et medlem, der har været beskikket efter *stk. 1*, godt på et senere tidspunkt beskikkes efter *stk. 2*, og omvendt.

Der beskikkes en eller flere suppleanter for hvert af de tre nævnsmedlemmer, der behandler klager over afslag på fri proces, jf. den foreslåede ændring af *stk. 3, 2. pkt.* (hidtidige *stk. 2, 2. pkt.*). En suppleant for et nævnsmedlem, der er beskikket efter *stk. 1*, kan ikke samtidig være suppleant for et nævnsmedlem, der er beskikket efter *stk. 2*, og kan heller ikke selv beskikkes efter *stk. 2*, og omvendt.

Kort sagt opereres der med to særskilte puljer bestående af fem medlemmer og et antal suppleanter henholdsvis tre medlemmer og et antal suppleanter, der behandler hver deres kategori af sager, nemlig sager om anden- og tredjeinstansbevilling henholdsvis klager over afslag på fri proces.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.7.

Til nr. 5 (§ 25)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at Procesbevillingsnævnet skal behandle klager over afslag på fri proces, og at nævnet i disse sager skal sammensættes med en landsdommer, en byretsdommer og en advokat, jf. lovforslagets § 1, nr. 2 og 3. Hjemlen til i forretningsordenen at fastsætte, at sager kan afgøres af tre af nævnets medlemmer, nemlig en dommer, en advokat og en universitetslærer, foreslås derfor begrænset til de sager om anden- og tredjeinstansbevilling, som nævnet i forvejen behandler.

Til nr. 6 (§§ 49, 54 a, 128, 139 og 147 e)

Reglerne i retsplejelovens kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater foreslås formuleret på en sådan måde, at det er uforment i andre kapitler i retsplejeloven at henvise særskilt til kapitel 31, for at disse regler skal finde anvendelse. I konsekvens heraf foreslås § 49, stk. 4, 6. pkt., og § 54 a, stk. 3, 6. pkt., ophævet. Der henvises til de foreslåede regler i retsplejelovens §§ 333 og 334 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Det foreslås at flytte reglerne om statens tilskud til retshjælp (advokatretshjælp og retshjælpskontorer) til retsplejelovens kapitel 31. I konsekvens heraf foreslås retsplejelovens § 128 ophævet. Der henvises til de foreslåede regler i retsplejelovens §§ 323 og 324 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Det foreslås at flytte reglerne om fri proces i sager om frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed til retsplejelovens kapitel 31. I konsekvens heraf foreslås retsplejelovens § 139, stk. 1, 4. pkt., og § 147 e, stk. 2, 3. pkt., ophævet. Der henvises til den foreslåede regel i retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Til nr. 7 (§ 219)

Det foreslås, at domme i byretssager, der behandles efter de foreslåede småsagsregler i retsplejelovens kapitel 39 (jf. lovforslagets § 1, nr. 17), skal afsiges senest 14 dage efter optagelsen til dom. Hermed

understreges, at kapitel 39-sager også i denne fase skal behandles hurtigt.

14 dages-fristen kan kun fraviges, hvis særlige omstændigheder gør det påkrævet, jf. retsplejelovens § 219, stk. 5,⁵ der ikke foreslås ændret.

14 dages-fristen gælder i første instans. Appelleres byrettens dom til landsretten, finder den almindelige frist for domsafsigelse i landsretten anvendelse (4 uger i appelsager ifølge forslaget i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I, 3 måneder ifølge de gældende regler).

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.6.

Til nr. 8 (§ 228, stk. 1, 2. pkt.)

Ved opgørelsen af sagens værdi sammenlægges flere krav "fra samme part", jf. retsplejelovens § 228, stk. 1, 2. pkt. Det foreslås præciseret, at dette kun gælder, når kravene er rettet mod én anden part. Hvis en sagsøger fremsætter krav mod flere sagsøgte, skal kravene mod hver af de sagsøgte således ikke sammenlægges ved opgørelsen af sagens værdi efter retsplejelovens § 228.

Forslaget har sammenhæng med det tilsvarende forslag om opgørelsen af sagens værdi i småsager, jf. lovforslagets § 1, nr. 17 (forslag til retsplejelovens § 401, stk. 1).

Det bemærkes, at i relation til retsafgifter skal også krav mod flere sagsøgte – ligesom krav fra flere sagsøgere – sammenlægges ved opgørelsen af sagens værdi, jf. lovforslagets § 2, nr. 1 (forslag til retsafgiftslovens § 3, stk. 1). Ligesom efter gældende ret anses en påstand, der rettes mod flere solidarisk hæftende skyldnere, i den forbindelse kun som ét krav.

Til nr. 9 (§ 228, stk. 1, 3. pkt.)

Reglen om, at der ved opgørelsen af sagens værdi, ikke skal tages hensyn til værdien af en modydelse, hvoraf et krav måtte være betinget, foreslås ophævet. Fremover vil der således skulle tages hensyn til værdien af en modydelse, hvoraf et krav måtte være betinget, således at sagens værdi opgøres som nettoværdien af påstanden. Samtidig foreslås det gennem en ændring af ordet "sagsomkostninger" til "omkostninger" præciseret, at udenretslige inkassoomkostninger ikke skal medregnes ved opgørelsen af sagens værdi.

Forslaget har sammenhæng med det tilsvarende forslag om opgørelsen af sagens værdi i småsager, jf. lovforslagets § 1, nr. 17 (forslag til retsplejelovens § 401, stk. 1), og i relation til retsafgifter, jf. lovforslagets § 2, nr. 1 (forslag til retsafgiftslovens § 3, stk. 1).

⁵ Som affattet ved forslaget i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I. Den tilsvarende gældende regel findes i retsplejelovens § 219, stk. 2.

Til nr. 10 (§§ 259 og 260)

Reglerne i retsplejelovens kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater foreslås formuleret på en sådan måde, at det er uforment i andre kapitler i retsplejeloven at henvise særskilt til kapitel 31, for at disse regler skal finde anvendelse. I konsekvens heraf foreslås § 259, stk. 3, 3. pkt., og § 260, stk. 6, 3. pkt., ophævet. Der henvises til de foreslåede regler i retsplejelovens §§ 333 og 334 (lovforslagets § 1, nr. 11).

*Til nr. 11 (kapitel 30 og 31)**Til kapitel 30*

Kapitel 30 foreslås nyaffattet med henblik på en mere nutidig sprogbrug, en klarere systematik samt forskellige indholdsmæssige ændringer af reglerne, jf. herved bemærkningerne til de enkelte paragraffer.

I overensstemmelse med forslaget i betænkning nr. 1401/2001 udgår reglerne om rettergangsboeder. Det samme gælder den særlige regel om dommers personlige ansvar for sagsomkostninger, jf. *kapitel 7*, afsnit 6.2.

Systematikken i de foreslåede regler kan beskrives på følgende måde:

- § 311 indeholder regler om, hvem der foreløbig skal afholde sagsomkostninger.
- §§ 312-315 indeholder regler om, hvilken part der i hvilke situationer skal pålægges at betale fulde eller delvise sagsomkostninger til modparten.
- § 316 indeholder regler om, hvilke udgifter der kan kræves erstattet som sagsomkostninger.
- § 317 indeholder en regel om procesfællers solidariske hæftelse for sagsomkostninger.
- §§ 318 og 319 indeholder regler om erstatning af sagsomkostninger, der skyldes en parts uforvarlige forhold eller en advokats eller anden rettergangsfuldmægtigs pligtstridige forhold.
- § 320 indeholder en regel om erstatning fra statskassen for sagsomkostninger i særlige tilfælde, hvor en sag har måttet gå om eller ikke har kunnet behandles.
- § 321 indeholder regler om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger.
- § 322 indeholder processuelle regler om afgørelser om sagsomkostninger.

De foreslåede regler i kapitel 30 finder anvendelse på "sagsomkostninger". Sagsomkostninger er de omkostninger, som er forbundet med at føre retssag. Som hovedeksempler kan nævnes udgifter til

retsafgift, udgifter til advokatbistand i forbindelse med retssagen og udgifter til bevisførelse. Også udgifter til retsmægling (dvs. udenretslig forligsmægling besluttet af retten) henregnes til sagsomkostningerne, og efter omstændighederne kan også udgifter til anden udenretslig forligsmægling henregnes hertil.

Udenretslige inddrivelsesomkostninger (inkassoomkostninger) henregnes derimod som hovedregel ikke til sagsomkostningerne. Når fordringshaveren er repræsenteret af en advokat under retssagen, henregnes dog i overensstemmelse med fast og langvarig tradition udgifter til udenretslige inddrivelsesskridt ved *advokat* til sagsomkostningerne i kapitel 30's forstand, idet der fastsættes ét samlet beløb til dækning af udgifter til advokatbistand, som både omfatter advokatbistand i forbindelse med selve retssagen og advokatbistand i forbindelse med forudgående udenretslige inddrivelsesskridt.

Det bemærkes, at udenretslige inkassoomkostninger og indenretslige sagsomkostninger behandles ens i relation til opgørelsen af sagens værdi, idet omkostninger generelt ikke medregnes, jf. lovforslagets § 1, nr. 9 og 17 (forslag til retsplejelovens § 401, stk. 1), og § 2, nr. 1 (forslag til retsafgiftslovens § 3, stk. 1). Der foreslås også samme regler om betaling af morarente for de to typer af omkostninger, jf. lovforslagets § 3.

Bortset herfra har sondringen mellem udenretslige inkassoomkostninger og indenretslige sagsomkostninger imidlertid en række konsekvenser, der dog i det væsentlige har en mere teknisk karakter.

Som eksempler kan nævnes, at sagsomkostninger kan tilkendes uden påstand (jf. forslaget til § 322), at biintervenienter kan pålægges eller tilkendes sagsomkostninger (jf. retsplejelovens § 252, stk. 4, 2. pkt.), at ophævelse eller nedsættelse af sagsomkostninger sker efter retsplejelovens regler (jf. forslaget til §§ 312 og 313), at personer med bopæl eller hjemsted uden for EØS kan afkræves sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger (jf. forslaget til § 321), at genoptagelse efter udeblivelse kan betingelse af betaling eller sikkerhedsstillelse for pålagte sagsomkostninger (jf. retsplejelovens § 367, stk. 1, 3. pkt.), at fri proces omfatter sagsomkostninger til modparten (jf. forslaget til § 331, stk. 1, nr. 4), og at hvis sagen hæves eller forliges, kan sagsomkostninger fastsættes af retten ved beslutning, og en sådan beslutning kan tjene som grundlag for tvangsfuldbyrdelse.

Disse regler om sagsomkostninger finder ikke anvendelse på udenretslige inkassoomkostninger, og udenretslige inkassoomkostninger kan derfor eksempelvis *ikke* tilkendes uden påstand, pålægges eller tilkendes biintervenienter, nedsættes eller ophæves efter retsplejelovens regler (må i givet fald ske efter rentelovens regler), begrunde krav om sikkerhedsstillelse for personer med bopæl eller hjemsted uden for EØS, kræves betalt som betingelse for genoptagelse efter udeblivelse, dækkes af fri proces (eller retshjælpsforsikring) eller fastsættes af retten, hvis sagen hæves eller forliges.

Der mindes om, at når fordringshaveren er repræsenteret af advo-

kat under retssagen, behandles udgifter til advokat i forbindelse med forudgående udenretslig inkasso af pragmatiske grunde på linje med indenretslige sagsomkostninger, selv om sådanne advokatudgifter ud fra en strengt logisk betragtning egentlig ville skulle anses som udenretslige inkassoomkostninger.

Der henvises generelt til *kapitel 7*.

Til § 311

Bestemmelsen indeholder regler om, hvem der foreløbig skal afholde sagsomkostninger. Bestemmelsen svarer til den gældende § 311, og der er ikke tilsigtet realitetsændringer i forhold til gældende ret.

Bestemmelsen angår udgifter, der skal betales til statskassen (navnlig retsafgifter), og udgifter, der skal betales til tredjemand (eksempelvis udgifter til sagkyndig oplysning).

Parternes egne udgifter, eksempelvis rejseudgifter, og parternes udgifter til advokat er derimod ikke omfattet. Sådanne udgifter skal hver part foreløbig selv betale.

Stk. 1 angår processuelle skridt, som foretages efter anmodning fra en part. Reglen svarer med redaktionelle ændringer til den gældende stk. 1.

I tilknytning hertil foreslås det i *stk. 2* at lovfæste og præcisere den gældende praksis med hensyn til deling af udgifterne til (navnlig) et syn og skøn, som er begæret af én part, men hvor begge parter har stillet spørgsmål til syns- og skønsmanden.

Det foreslås, at retten efter anmodning fra rekvirenten af en udgiftskrævende bevisførelse (i praksis navnlig syn og skøn) kan bestemme, at en anden part, hvis ønsker til spørgsmål indebærer en væsentlig forøgelse af udgifterne ved den pågældende bevisførelse, i første omgang skal hæfte for denne udgiftsforøgelse. Rettens bestemmelse herom præjudicerer ikke den endelige afgørelse om sagsomkostninger.

Forslaget i *stk. 2* er identisk med Retsplejerådets forslag om samme spørgsmål i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I.

Stk. 3 angår processuelle skridt, som retten foretager af egen drift. Reglen svarer med redaktionelle ændringer til den gældende stk. 2.

Reglen vil navnlig have betydning, hvis rettens genindkalder et vidne eller en sagkyndig, der tidligere har afgivet forklaring under sagen. Bortset herfra følger det af forhandlingsprincippet, at retten i dispositive sager ikke af egen drift anordner processkridt, som medfører udgifter til tredjemand. Reglen i *stk. 3* er ikke relevant i indispositive sager, da udgifter til bevisførelse i disse sager foreløbig afholdes af statskassen, jf. herved lovforslagets § 1, nr. 19-23. Reglen i *stk. 3* er heller ikke relevant i forhold til betaling af retsafgift i forbindelse med, at retten af egen drift berammer sagen til domsfor-

handling, eftersom retsafgiftsloven indeholder en særlig regel om, hvem der i denne situation skal betale retsafgiften for domsforhandlingen, jf. herved lovforslagets § 2, nr. 13.

I *stk. 4* foreslås det lovfæstet, at retten kan betinge iværksættelsen af udgiftskrævende processuelle skridt af, at parten stiller sikkerhed for de anslåede udgifter, medmindre parten er repræsenteret af en advokat. En advokat hæfter ifølge sædvane for udgifter til tredje-
mand, der er affødt af processuelle skridt, som advokaten har anmodet om på vegne af sin klient, og der er derfor ikke behov for sikkerhedsstillelse, når parten er repræsenteret af en advokat. Sikkerhedsstillelse kan heller ikke kræves, hvis parten har fri proces, og bevillingen omfatter det pågældende processuelle skridt.

Til § 312

Bestemmelsen indeholder de almindelige regler om, hvilken part der endeligt skal afholde sagsomkostninger. Bestemmelsen suppleres af reglerne i de foreslåede §§ 313, 314 og 315 om henholdsvis delvis medhold, hævede sager og appelsager.

Bestemmelsen angår pligten til helt eller delvis at erstatte modparten de sagsomkostninger, som modparten foreløbig har afholdt i medfør af § 311. Den nærmere opgørelse af sagsomkostningerne, herunder hvilke udgifter der kan henregnes hertil, reguleres derimod af den foreslåede § 316.

Bestemmelsen erstatter de gældende regler i § 312, stk. 1 og 5, § 313 og § 317 samt § 451, stk. 3, § 456 1, stk. 2, § 465, stk. 2, § 474, stk. 2, § 475 h, stk. 2. Den foreslåede § 312 indeholder nogle præciseringer i forhold til de gældende regler, men de grundlæggende principper ændres ikke.

Som hovedregel skal den tabende part erstatte modparten de udgifter, retssagen har påført modparten, jf. *stk. 1, 1. led*, der svarer til den gældende regel i § 312, stk. 1, 1. led. Dette er udtryk for et objektivt ansvar for sagsomkostninger, jf. nærmere *kapitel 7*, afsnit 2.

Når sagen i det hele afvises, betragtes sagsøgeren som tabende, jf. *stk. 4*, der svarer til den gældende § 313. Den part, som ved appel ikke opnår nogen forandring af den appellerede afgørelse, anses tilsvarende som tabende med hensyn til appellen, jf. *stk. 5*, der svarer til den gældende § 317. Dette gælder, hvad enten den appellerede afgørelse stadfæstes, eller appellen afvises.

Ligesom efter de gældende regler kan parterne ved aftale fravige princippet om, at den tabende part skal erstatte modparten de udgifter, retssagen har påført modparten, jf. *stk. 1, 2. led*, der svarer til den gældende regel i § 312, stk. 1, 2. led. Ligeledes ligesom efter gældende ret kan en sådan aftale hverken forøge statskassens forpligtelser til at betale sagsomkostninger til modparten i tilfælde, hvor den tabende part har fri proces, eller formindske modpartens forplig-

telser til at betale sagsomkostninger til statskassen i tilfælde, hvor den vindende part har fri proces, jf. herved forslaget til § 332, stk. 1, og bemærkningerne hertil.

Herudover er der tre undtagelser til hovedreglen om, at taberen skal betale sagsomkostninger til modparten.

For det *første* kan retten helt eller delvis fritage den tabende part for at betale sagsomkostninger til modparten, hvis særlige grunde taler for det, jf. *stk.* 2, der i moderniseret form viderefører den gældende regel i § 312, stk. 1, 3. led.

Af relevante faktorer, som kan indgå i en samlet vurdering af, om den tabende part helt eller delvis bør fritages for at betale sagsomkostninger til den vindende part, kan nævnes sagens principielle karakter eller videregående betydning, og om den vindende part er en offentlig myndighed, en stor erhvervsvirksomhed eller (repræsenteret af) en interesseorganisation eller lignende.

Sagens tvivlsomhed er ikke i sig selv tilstrækkelig grund til helt eller delvis at fritage den tabende part for at betale sagsomkostninger til modparten. Hvis begge parter kan bebrejdes den retsuished, der førte til retssagen, vil en fritagelse derimod ofte være på sin plads. Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor tvivlen hidrører fra utydeligheder i en mellem parterne oprettet kontrakt, for hvilke de begge bærer ansvaret.

Hvis det er den vindende part, der i særlig grad har givet anledning til retssagen, bør den tabende part fritages for at betale sagsomkostninger. Som eksempel kan nævnes, at den vindende part trods sagens tvivlsomhed fra først af uden grund har optrådt så afvisende over for modparten, at den vindende part derved har fremtvunget en retssag, hvis resultat efter al rimelighed lige så vel kunne have været opnået uden retssag.

For at den vindende parts status som offentlig myndighed, stor erhvervsvirksomhed eller interesseorganisation skal kunne føre til fritagelse for betaling af sagsomkostninger, vil det ofte være rimeligt også at kræve, at sagen var tvivlsom. Hvis sagen tillige er af principiel karakter, er det særligt nærliggende at overveje helt eller delvis at fritage den tabende part for at betale sagsomkostninger.

En fleksibel praksis vil være hensigtsmæssig, navnlig således at delvis fritagelse for betaling af sagsomkostninger anvendes oftere end nu. Delvis fritagelse for betaling af sagsomkostninger kan anvendes som en mellemform i tilfælde, hvor omstændighederne i nogen, men ikke meget høj, grad taler for at fritage for betaling af sagsomkostninger. En delvis fritagelse for betaling af sagsomkostninger kan rent praktisk gennemføres på den måde, at det beløb, som den vindende part almindeligvis skulle have tilkendt, divideres med to.

Der henvises til *kapitel* 7, afsnit 3.1.

For det *andet* foreslås der en regel om den tabende parts forligstilbud, jf. *stk.* 3, der svarer til den gældende regel i § 312, stk. 5. Når

den tabende part har tilbudt modparten, hvad denne efter sagens udfald har krav på, skal den tabende part ikke betale sagsomkostninger til modparten for den del af processen, der ligger efter fremsættelsen af forligstilbuddet. Tværtimod skal modparten (den vindende part) betale sagsomkostninger til den tabende part for denne del af processen. Reglen er obligatorisk, og der er tale om et objektivt ansvar for den vindende part, men fritagelsesreglen i stk. 2 finder tilsvarende anvendelse, jf. 2. pkt.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 3.4.

For det *tredje* skal en part som hovedregel ikke betale sagsomkostninger til nogen anden part i sager om ægteskab, forældremyndighed, faderskab, værgemål og prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse eller adoption uden samtykke, jf. *stk. 6, 1. pkt.* Retten kan dog pålægge en part at betale sagsomkostninger, hvis særlige grunde taler for det, jf. 2. pkt. Reglen i stk. 6 erstatter de gældende regler i § 451, stk. 3, § 456 1, stk. 2, § 465, stk. 2, § 474, stk. 2, § 475 h, stk. 2, der er lidt forskelligt formuleret, men som grundlæggende svarer til den foreslåede § 312, stk. 6. I værgemåls-sager vil det dog ikke længere være et særskilt kriterium, om den, der begæres sat under værgemål, opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 3.5.

Til § 313

Bestemmelsen indeholder regler om, hvilken part der endeligt skal afholde sagsomkostninger, når hver af parterne for en del taber og for en del vinder sagen.

Bestemmelsen angår pligten til helt eller delvis at erstatte modparten de sagsomkostninger, som modparten foreløbig har afholdt i medfør af § 311. Den nærmere opgørelse af sagsomkostningerne, herunder hvilke udgifter der kan henregnes hertil, reguleres derimod af den foreslåede § 316.

Bestemmelsen svarer til den gældende § 316, men det er hensigten, at den foreslåede § 313 skal anvendes på en lidt anden måde, jf. nærmere nedenfor.

På det formelle plan er der ingen ændringer. Der er hjemmel til at pålægge en part at betale delvise sagsomkostninger til modparten og til at bestemme, at ingen part skal betale sagsomkostninger til nogen anden part, jf. *stk. 1*. Under forudsætning af, at en af parterne har fået næsten fuldt medhold, og afvigelsen ikke har forøget omkostningerne, er der endvidere hjemmel til at tilkende fulde sagsomkostninger, jf. *stk. 2*.

Der er ikke tilsigtet nogen ændringer i, at når parterne – under hensyn til de fremsatte påstande og anbringender og de deraf afledte udgifter til bevisførelse mv. – har fået nogenlunde lige meget medhold, skal parterne hver især bære egne udgifter til advokat,

hvorimod udgifter til bevisførelse og ekstrakt mv. skal deles lige. Det forudsættes imidlertid – som noget nyt – at parterne skal dele de samlede retsafgifter lige på samme måde som udgifter til bevisførelse mv.

Der er heller ikke tilsigtet nogen ændringer i, hvornår en part skal tilkendes fulde sagsomkostninger, selv om parten ikke fuldt ud har fået medhold i sine krav.

I de sager, der ligger herimellem – dvs. mellem nogenlunde lige meget medhold til begge parter og næsten fuldt medhold til en af parterne – er det derimod hensigten, at tilkendendelsen af delvise sagsomkostninger skal være lidt mere fleksibel og nuanceret end hidtil.

I sager, der angår penge eller penges værdi, bør der stadig tages udgangspunkt i, at den part, der har fået mest medhold, skal have tilkendt sagsomkostninger i forhold til den del af kravet, som parten har fået medhold i. Herfra bør imidlertid i en række tilfælde trækkes et skønsmæssigt fastsat beløb svarende til de udgifter, modparten er påført som følge af, at der blev fremsat et større krav.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 3.2.

Til § 314

Bestemmelsen indeholder regler om, hvilken part der endeligt skal afholde sagsomkostninger, når sagen hæves.

Bestemmelsen angår pligten til helt eller delvis at erstatte modparten de sagsomkostninger, som modparten foreløbig har afholdt i medfør af § 311. Den nærmere opgørelse af sagsomkostningerne, herunder hvilke udgifter der kan henregnes hertil, reguleres derimod af den foreslåede § 316.

Bestemmelsen svarer til den gældende § 312, stk. 4.

Bestemmelsen giver formelt hjemmel til enten at pålægge en part at betale delvise eller fulde sagsomkostninger eller at bestemme, at ingen part skal betale sagsomkostninger til nogen anden part. Bestemmelsen skal forstås på den måde, at rettens valg mellem disse muligheder skal ske efter principperne i de foreslåede regler i §§ 312 og 313. Rettens skøn er således ikke frit, men bundet af disse principper.

Hvis sagen hæves, fordi sagsøgte har opfyldt kravet, eller situationen i øvrigt kan sidestilles med, at sagsøgeren har fået fuldt medhold, skal sagsøgte således betale fulde sagsomkostninger til sagsøgeren, jf. princippet i § 312, stk. 1, medmindre en af undtagelserne i § 312, stk. 2-6, finder anvendelse.

Tilsvarende gælder, hvis sagen hæves, fordi sagsøgeren har opgivet kravet, eller situationen i øvrigt kan sidestilles med, at sagsøgte har fået fuldt medhold. Her skal sagsøgeren betale fulde sagsomkostninger til sagsøgte, jf. princippet i § 312, stk. 1, medmindre en af undtagelserne i § 312, stk. 2-6, finder anvendelse.

Hvis sagen hæves som forligt, uden at parterne i forliget har truffet bestemmelse om sagsomkostningerne, vil retten skulle vurdere, om det indgåede forlig kan sidestilles med, at en af parterne har fået fuldt eller næsten fuldt medhold, eller med, at parterne har fået nogenlunde lige meget medhold, eller resultatet ligger herimellem. Afhængig heraf vil retten enten skulle tilkende en part fulde sagsomkostninger, eller bestemme, at ingen part skal betale sagsomkostninger til nogen anden part, eller tilkende en part delvise sagsomkostninger.

Denne vurdering skal foretages efter principperne i § 313, jf. nærmere bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til § 315

Bestemmelsen foreskriver, at når en afgørelse ændres ved appel, finder reglerne i §§ 312-314 om, hvilken part der endeligt skal afholde sagsomkostninger, anvendelse ikke alene med hensyn til omkostningerne ved appelsagen, men også med hensyn til omkostningerne ved sagens tidligere behandling, for så vidt der skal træffes afgørelse herom. Forbeholdet "for så vidt der skal træffes afgørelse herom" sigter til, at hvis sagen hjemvises til fornyet behandling i tidligere instans, kan spørgsmålet om sagsomkostninger udskydes til senere afgørelse.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til den gældende § 318, og der er ikke tilsigtet realitetsændringer i forhold til gældende ret.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 6.

Til § 316

Bestemmelsen indeholder regler om opgørelse af sagsomkostningerne, herunder hvilke udgifter der kan henregnes hertil. Bestemmelsen erstatter de gældende regler i § 312, stk. 2 og 3.

Som efter de gældende regler er det afgørende kriterium for, om en udgift kan henregnes til sagsomkostningerne, om udgiften har været fornøden til sagens forsvarlige udførelse.

Med hensyn til udmålingen af sagsomkostninger sondres der som efter de gældende regler mellem udgifter til advokatsalær og øvrige udgifter.

Når en udgift til *andet end advokatsalær* har været fornøden til sagens forsvarlige udførelse – og parten i øvrigt tilkendes fulde sagsomkostninger, jf. nærmere §§ 312-315 – skal udgiften erstattes fuldt ud. Ordene "så vidt muligt", som indgår i de gældende regler, er derfor ikke medtaget i den foreslåede regel.

Den generelle målestok for, om en udgift har været fornøden til sagens forsvarlige udførelse, er ligesom efter de gældende regler, hvad der på tidspunktet for udgiftens afholdelse fornuftigvis kunne

anses for nødvendigt, og ikke hvad der efterfølgende kan konstateres rent faktisk at have været absolut nødvendigt for at vinde sagen. I vurderingen indgår også, om udgifterne står i rimeligt forhold til det, sagen angår. Er der tale om et eklatant misforhold, bør udgifterne alene dækkes med et beløb, der i forhold til det, sagen angår, kan anses for passende. Der henvises i øvrigt til *kapitel 7*, afsnit 2.

Herudover kan der for hyppigt forekommende udgiftstypers vedkommende opstilles nogle standardforudsætninger, jf. nærmere *kapitel 7*, afsnit 4.1.

Udgifter til *advokatsalær* skal derimod – ligesom efter de gældende regler – erstattes med et standardiseret beløb, der ikke afhænger af de konkrete udgifter hertil. Dette fremgår ligesom i de gældende regler af udtrykket "et passende beløb". Til gengæld anses udgifter til advokatsalær – ligeledes ligesom efter gældende ret – altid uden videre som fornødne, når en part har valgt at være repræsenteret af en advokat under retssagen.

Det forudsættes, at der sker en tilnærmelse mellem de standardbeløb, der tilkendes til dækning af udgifter til advokatsalær, og de faktiske udgifter, parter i almindelighed betaler til deres advokat. Dette indebærer, at standardbeløbene forhøjes væsentligt i sager om krav på en værdi mellem 50.000 kr. og ca. 5 mio. kr., jf. nærmere *kapitel 7*, afsnit 4.2. Det forudsættes i den forbindelse, at sammenhængen mellem sagsgenstandens værdi og advokatsalæret opblødes, således at der fremover bliver tale om større intervaller, inden for hvilke omkostningsbeløbet til dækning af salæret udmåles.

Det forudsættes endvidere, at landsretspræsidenterne fortsat vil udarbejde vejledende takster, der er udtryk for, hvordan landsretterne som udgangspunkt vil fastsætte sagsomkostninger i konkrete sager. Som hidtil vil der være ét sæt takster for tvistige sager og ét sæt takster for inkassosager, jf. nærmere *kapitel 7*, afsnit 4.2. Som noget nyt vil der endvidere være et særskilt sæt takster for (tvistige) sager, der behandles i den foreslåede småsagsproces, jf. nærmere *kapitel 11*, afsnit 2.3.7.

Stk. 2 fastslår for fuldstændighedens skyld, at sagsomkostninger ikke kan tilkendes skadesløst eller efter regning, hvilket svarer til gældende ret.

Til § 317

Bestemmelsen fastslår, at procesfæller hæfter solidarisk for sagsomkostninger, medmindre retten bestemmer andet.

Bestemmelsen er med en lille sproglig justering identisk med den gældende § 314, og der er ikke tilsigtet realitetsændringer i forhold til gældende ret.

Til § 318

Bestemmelsen fastslår et culpaansvar for sagsomkostninger, der skyldes en parts uforsvarlige adfærd. Bestemmelsen supplerer reglerne i §§ 312-316, der bygger på et objektivt ansvar for sagsomkostninger.

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til den gældende § 319, og der er ikke tilsigtet realitetsændringer i forhold til gældende ret.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 4.4.

Til § 319

Bestemmelsen fastslår et culpaansvar for sagsomkostninger, der skyldes et pligtsridigt forhold hos en parts advokat eller anden rettergangsfuldmægtig. Advokater og andre rettergangsfuldmægtige kan kun pålægges at betale sagsomkostninger efter denne regel efter modpartens påstand. Bortset fra regreskrav (jf. nedenfor) må eventuelle krav fra den part, som advokaten eller anden rettergangsfuldmægtig repræsenterer, fremsættes under en selvstændig sag.

Advokaten eller anden rettergangsfuldmægtig skal have lejlighed til at udtale sig, før retten træffer afgørelse.

Advokater og andre rettergangsfuldmægtige kan pålægges at betale sagsomkostninger til modparten efter denne regel, uanset om den part, de repræsenterer, også pålægges at betale sagsomkostninger. I givet fald hæfter de pågældende solidarisk, og der kan i afgørelsen tages stilling til den indbyrdes hæftelse (regres).

Bestemmelsen svarer med redaktionelle ændringer til de gældende regler i § 321, 1. pkt. 2. pkt. foreslås derimod ikke videreført, da det er mest naturligt, at det er retten, der giver advokaten eller anden rettergangsfuldmægtig lejlighed til at udtale sig, før retten træffer afgørelse.

Til § 320

Bestemmelsen giver retten mulighed for at bestemme, at statskassen skal erstatte udgifter, som en part uden egen skyld er blevet påført som følge af, at sagen helt eller delvis har måttet gå om. Bestemmelsen lovfæster dermed en praksis, der har udviklet sig, hvorefter Domstolsstyrelsen udbetaler erstatning, eksempelvis når en sag har måttet gå om på grund af en dommers inhabilitet eller død.

Bestemmelsen kan anvendes både, når eksempelvis domsforhandlingen helt eller delvis må gå om, og når en afgørelse ophæves efter appel og sagen hjemvises til fornyet behandling.

Bestemmelsen giver endvidere retten mulighed for at bestemme, at statskassen skal erstatte udgifter, som en part uden egen skyld er blevet påført som følge af, at sagen helt eller delvis ikke har kunnet

behandles. Bestemmelsen udvider dermed statskassens erstatningspligt til situationer, der er nært beslægtede med de tilfælde, hvor der i forvejen efter praksis udbetales erstatning, og hvor tilsvarende hensyn gør sig gældende.

Som det vigtigste eksempel kan nævnes tilfælde, hvor parterne påføres merudgifter som følge af, at domsforhandlingen aflyses og ud sættes med meget kort varsel på grund af en dommers pludselige sygdom eller andre forhold, der kan henføres til retten. Bestemmelsen kan derimod ikke anvendes, hvis aflysningen skyldes en parts eller en rettergangsfuldmægtigs pludselige sygdom eller andre forhold, der ikke kan henføres til retten.

Det er en forudsætning, at parten er uden skyld i, at sagen må gå om. Bestemmelsen kan således for eksempel ikke anvendes, hvis parten på et tidligere tidspunkt burde have henledt rettens opmærksomhed på en mulig inhabilitet.

Bestemmelsen giver mulighed for at erstatte begge parters merudgifter ved, at sagen må gå om eller ikke har kunnet behandles.

Bestemmelsen er fakultativ og forudsættes anvendt i forholdsvis begrænset omfang. Hovedeksemplerne vil være de nævnte situationer, hvor en dommer dør eller viser sig at være inhabil, således at sagen må gå om, eller hvor en domsforhandling aflyses med meget kort varsel på grund af rettens forhold.

Når retten har bestemt, at udgifter skal erstattes af statskassen, medregnes disse udgifter ikke, når retten beslutter, om en part skal betale sagsomkostninger til modparten og med hvilket beløb.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 6.2.

Til § 321

Bestemmelsen indeholder regler om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger. Bestemmelsen svarer til den gældende § 323, men er på en række punkter ændret i forhold hertil, jf. nærmere nedenfor.

Det foreslås, at en sagsøger, der ikke har bopæl eller hjemsted i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde efter sagsøgtes anmodning skal stille sikkerhed for de sagsomkostninger, som sagsøgeren kan blive pålagt at betale til sagsøgte, men at retten dog skal kunne fritage herfor, hvis særlige grunde taler for det.

Med "bopæl" sigtes til fysiske personers processuelle bopæl ligesom i retsplejelovens § 235, stk. 2. I forhold til den gældende § 323 præciseres det, at der skal lægges vægt på bopælen i denne forstand og ikke på hjemtinget eller det internationalprivatretnlige domicil.

Med "hjemsted" sigtes til juridiske personer af enhver art. Den nærmere fastlæggelse af hjemstedsbegrebet må ske i retspraksis, men der kan normalt tages udgangspunkt i hovedkontoret, jf. princippet i retsplejelovens § 238, stk. 1.

I forhold til den gældende § 323 indsættes som en udtrykkelig regel i selve lovteksten, at sikkerhedsstillelse ikke kan kræves, når

sagsøgeren har bopæl eller hjemsted i et andet land i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde.

Det foreslås, at sagsøgtes anmodning om sikkerhedsstillelse skal fremsættes i svarskriftet eller, hvis sagen ikke forberedes skriftligt, i det 1. retsmøde under forberedelsen. Dette er i forhold til den gældende § 323, der bruger udtrykket "første tægtedag", først og fremmest udtryk for en sproglig modernisering.

Det foreslås som efter den gældende regel, at hvis sikkerheden ikke stilles, skal sagen afvises.

Det foreslås som en ny regel, at retten skal kunne fritage for sikkerhedsstillelse, hvis særlige grunde taler for det. Denne fritagelsesmulighed forventes anvendt sjældent.

Det foreslås endvidere, at sagsøgere, der har bopæl eller hjemsted i et land, hvor en sagsøger med bopæl eller hjemsted i Danmark er fritaget for at stille sikkerhed for sagsomkostninger, generelt skal være fritaget for sikkerhedsstillelse, jf. *stk.* 2. I forhold til den gældende regel i § 323 ændres fritagelsen for fysiske personers vedkommende fra at være baseret på nationalitet til at være baseret på bopæl.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 9.

Til § 322

Bestemmelsen fastslår, at retten skal træffe bestemmelse om sagsomkostninger, selv om der ikke er nedlagt påstand herom, undtagen for så vidt angår sagsomkostninger, der pålægges andre end parterne i sagen i medfør af § 319. *Stk.* 1 viderefører med redaktionelle ændringer den gældende regel i § 328.

Der foreslås ikke lovregler om, hvornår retten skal træffe afgørelse om sagsomkostninger. Det forudsættes, at retten i samme omfang som hidtil, jf. den gældende § 320, kan træffe afgørelse om sagsomkostninger for enkelte proceshændelser eller procesafsnit for sig, hvis afgørelsen er uafhængig af hovedsagens udfald, men at afgørelser om sagsomkostninger i øvrigt normalt vil blive truffet i forbindelse med sagens afslutning.

Det forudsættes endvidere, at når parterne indgår forlig om sagens realitet, træffer retten en sædvanlig afgørelse om sagsomkostninger, medmindre parterne som led i forliget træffer bestemmelse herom, og at rettens afgørelse derfor – i modsætning til hidtidig praksis – kan appelleres efter samme regler som andre afgørelser om sagsomkostninger, jf. nærmere *kapitel 7*, afsnit 3.3.

Der foreslås heller ikke lovregler om høring af parterne eller om begrundelse af afgørelser om sagsomkostninger.

Det forudsættes imidlertid, at parterne udtaler sig om sagsomkostningerne, og det vil ofte være naturligt, at parterne i den forbindelse fremlægger en egentlig opgørelse over de udgifter vedrørende retssagen, som efter deres opfattelse bør indgå i afgørelsen om sagsom-

kostninger, jf. nærmere *kapitel 7*, afsnit 7.3.

Endvidere forudsættes det, at afgørelser om sagsomkostninger fremover indeholder en *beløbsmæssig specifikation* fordelt på (1) retsafgift, (2) passende beløb til dækning af udgift til advokatsalær og (3) øvrige udgifter og endvidere i givet fald en *konkret begrundelse*, hvis den tabende part helt eller delvis fritages for at betale sagsomkostninger til den vindende part, jf. nærmere *kapitel 7*, afsnit 7.4.

Til kapitel 31

Kapitel 31 foreslås nyaffattet med henblik på en mere udførlig lovregulering og en række indholdsmæssige ændringer af reglerne, jf. herved bemærkningerne til de enkelte paragraffer.

Systematikken i de foreslåede regler kan beskrives på følgende måde:

§§ 323 og 324 indeholder bestemmelser om retshjælp.

§§ 325-328 indeholder de almindelige betingelser for fri proces. § 325, der er indgangen til disse regler, opstiller økonomiske betingelser og betingelser med hensyn til retshjælpsforsikring og henviser herudover til §§ 327 og 328. § 327 angår sager, hvor der efter forslaget ikke skal foretages en nærmere vurdering af ansøgerens udsigt til at få medhold, og hvor kompetencen til at meddele fri proces derfor er henlagt til retten. § 328 angår sager, hvor der som et væsentligt moment indgår en nærmere vurdering af ansøgerens udsigt til at få medhold, og hvor kompetencen til at meddele fri proces derfor henlagt til Civilretsdirektoratet med klageadgang til Procesbevillingsnævnet. § 326 indeholder regler om regulering af de økonomiske grænser.

§ 329 indeholder en generel hjemmel til at meddele fri proces, selv om de almindelige betingelser i §§ 325-328 ikke er opfyldt.

§§ 330-332 indeholder fælles regler, der gælder, hvad enten fri proces bevilges efter de almindelige regler i §§ 325-328 eller efter den særlige regel i § 329. § 330 er en bemyndigelsesbestemmelse om fastsættelse af regler om ansøgninger om fri proces, § 331 angår virkningerne af fri proces, og § 332 indeholder regler om sagsomkostninger og refusion af statskassens udgifter til den fri proces.

§§ 333 og 334 indeholder regler om beskikkede advokater. Reglerne gælder, hvad enten advokaten beskikkes efter kapitel 31 eller efter andre kapitler i retsplejeloven.

Der henvises generelt til *kapitel 8* og *9*.

Til § 323

Bestemmelsen angår retshjælp ved advokatvagter og advokater. Bestemmelsen erstatter sammen med den foreslåede § 324 den gældende § 128, der er placeret i et kapitel om udøvelse af advokatvirksom-

hed. Reglerne om retshjælp ved advokatvagter og advokater hører imidlertid mere naturligt sammen med reglerne om fri proces og foreslås derfor placeret i kapitel 31.

I *stk. 1* opregnes de tre niveauer for retshjælp ved advokatvagter og advokater, som det foreslås at operere med fremover. Det drejer sig for advokatvagternes vedkommende om helt grundlæggende mundtlig rådgivning (trin 1), og det drejer sig for advokaternes vedkommende om rådgivning ud over helt grundlæggende mundtlig rådgivning (trin 2) og rådgivning i forbindelse med forligsforhandlinger (trin 3). Efter det foreslåede *stk. 7* kan justitsministeren fastsætte nærmere regler om omfanget af retshjælp på trin 1, 2 og 3.

Stk. 2 indeholder regler om retshjælp på trin 1 (helt grundlæggende mundtlig rådgivning). Det foreslås, at enhver (uden hensyn til indkomst- og formueforhold) skal have ret til helt grundlæggende mundtlig rådgivning vedrørende ethvert retsspørgsmål, herunder erhvervsforhold.

Retshjælp i form af grundlæggende mundtlig rådgivning ydes af advokatvagter. Det forudsættes, at advokaterne i advokatvagterne ligesom i dag vil være ulønnede. Staten skal således fortsat ikke yde tilskud til advokaters vederlag i forbindelse med helt grundlæggende mundtlig rådgivning, men derimod navnlig til annoncering og mindre kontorholdsudgifter, herunder den mest basale litteratur.

Den rådeende skal ikke betale for retshjælp på trin 1.

Stk. 3-6 indeholder regler om retshjælp på trin 2 og 3 (rådgivning ud over helt grundlæggende mundtlig rådgivning samt rådgivning i forbindelse med forligsforhandlinger).

Efter *stk. 3* er retshjælp på trin 2 og 3 forbeholdt personer, der opfylder de økonomiske betingelser efter den foreslåede § 325. Retshjælp på trin 3 er yderligere betinget af, at der foreligger en tvist, og at der er udsigt til, at tvisten vil kunne løses forligsmæssigt.

Den rådeende skal selv betale en del af vederlaget for retshjælp på trin 2 og 3, jf. nedenfor om *stk. 6*.

Stk. 4 undtager visse sager fra retshjælp på trin 2 og 3. Undtagelserne svarer ganske til de undtagelser, der i dag er fastsat for offentlig retshjælp ved advokater.

Nr. 1 undtager sigtede eller tiltalte i offentlige straffesager, fordi retsplejeloven indeholder udførlige regler om forsvarerbistand. Det bemærkes, at sigtede eller tiltalte endvidere hos advokatvagter og private retshjælpskontorer vil kunne få helt grundlæggende mundtlig rådgivning (retshjælp på trin 1).

Andre end sigtede og tiltalte, eksempelvis forurettede, kan godt få retshjælp på trin 2 og 3, når betingelserne i øvrigt er opfyldt. Det gælder også i de tilfælde, hvor forurettede kan få beskikket en advokat efter reglerne i retsplejelovens kapitel 66 a. Anmoder forurettede om retshjælp på trin 2 eller 3 i et sådant tilfælde, skal forurettede imidlertid, før rådgivningen iværksættes, orienteres om muligheden for advokatbeskikkelse, således at forurettede har mulighed for at

vælge den gratis advokatbeskikkelse fremfor retshjælp med delvis egenbetaling.

Nr. 2 undtager aktivt erhvervsdrivendes sager af overvejende erhvervsmæssig karakter, fordi udgifter til juridisk bistand til erhvervsdrivende bør afholdes som en driftsudgift og ikke med statsstøtte. Det bemærkes, at den erhvervsdrivende endvidere hos advokatvakter og private retshjælpskontorer vil kunne få helt grundlæggende mundtlig rådgivning (retshjælp på trin 1).

Nr. 3 undtager sager om gældssanering, fordi skifteretten vejleder om betingelserne for og fremgangsmåden ved indgivelse af ansøgning om gældssanering, jf. retsplejelovens § 14, stk. 3. Det bemærkes, at skyldneren endvidere hos advokatvakter og private retshjælpskontorer vil kunne få helt grundlæggende mundtlig rådgivning (retshjælp på trin 1).

Indledes der gældssaneringssag, ydes bistand til skyldneren efter konkurslovens regler.

Nr. 4 undtager sager, der angår eller er under behandling ved en forvaltningsmyndighed eller et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af økonomi- og erhvervsministeren.

Undtagelsen er begrundet i, at forvaltningsmyndigheder efter forvaltningslovens § 7 yder vejledning og bistand inden for deres sagsområde.

Da godkendte private klage- og ankenævn ligeledes yder vejledning og bistand i forbindelse med sager inden for nævnets område, kan der heller ikke i sager, der behandles af sådanne nævn, ydes retshjælp på trin 2 og 3.

Det bemærkes, at der hos advokatvakter og private retshjælpskontorer vil kunne fås helt grundlæggende mundtlig rådgivning (retshjælp på trin 1).

Stk. 5 indeholder en undtagelse til stk. 4, nr. 4, således at der kan gives retshjælp ved klage over en forvaltningsmyndigheds afgørelse. Dette gælder både ved administrativ rekurs og ved klage til Folketingets Ombudsmand.

Stk. 6 indeholder regler om vederlaget til advokater for retshjælp på trin 2 og 3, om statens tilskud og om forholdet til retshjælpsforsikring.

Efter *1. pkt.* udgør vederlaget til advokater for retshjælp på trin 2 (rådgivning ud over helt grundlæggende mundtlig rådgivning) 1.500 kr. i 2004. Heraf betaler staten 75 %, mens den retshjælpssøgende betaler resten, dvs. 375 kr. i 2004.

Efter *2. pkt.* udgør vederlaget til advokater for retshjælp på trin 3 (rådgivning i forbindelse med forligsforhandlinger) 3.000 kr. i 2004. Heraf betaler staten og den retshjælpssøgende hver halvdelen.

En person kan i samme sag (når betingelserne i øvrigt er opfyldt) få retshjælp på både trin 2 og 3. I alt kan der således (når betingelserne i øvrigt er opfyldt) ydes et samlet vederlag på 4.500 kr. i 2004, hvoraf den retshjælpssøgende selv skal betale 1.875 kr.

Alle de angivne beløb er inkl. moms. Beløbene reguleres årligt, jf. forslaget til § 326. Efter den foreslåede afrundingsregel ændres grundbeløbet på 1.500 kr. kun i hele 100 kr., og beløbet vil derfor typisk kun blive ændret hvert andet år.

Grundbeløbet på 1.500 kr. inkl. moms svarer til en times rådgivning.

Efter 3. pkt. omfatter tilskud fra statskassen ikke vederlag, der er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden form for forsikring. Den blanket, som anvendes ved advokatretshjælp, vil derfor skulle indeholde en erklæring fra den retshjælpssøgende om, hvorvidt den pågældende har en retshjælpsforsikring, der dækker den pågældende sag. I bekræftende fald sender den advokat, der yder retshjælp, blanketten til forsikringsselskabet med anmodning om udbetaling af et beløb svarende til statstilskuddet. Er sagen derimod ikke dækket af en retshjælpsforsikring, udbetales statstilskuddet af det offentlige. Det samme gælder, hvis forsikringsselskabet afviser dækning, idet statskassen samtidig indtræder i sikredes eventuelle krav mod selskabet, jf. den foreslåede § 335.

Stk. 7, 1. pkt., bemyndiger justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om ydelse af retshjælp, herunder om omfanget af retshjælp på trin 1, 2 og 3.

Stk. 7, 2. pkt., bemyndiger justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om tilskud til retshjælp, herunder om tilskuddets beregning og udbetaling.

Bemyndigelsen i stk. 7 omfatter både tilskud til advokatvagter til retshjælp på trin 1 (helt grundlæggende mundtlig rådgivning) og tilskud til retshjælp ved advokater på trin 2 og 3 (rådgivning ud over helt grundlæggende mundtlig retshjælp og rådgivning i forbindelse med forligsforhandlinger).

For så vidt angår retshjælp ved advokater på trin 2 og 3 fremgår statstilskuddets størrelse direkte af retsplejeloven, jf. det foreslåede stk. 6, men justitsministeren kan fastsætte nærmere regler, herunder om kravene til advokaternes anmodninger om udbetaling af tilskud og om, hvilken myndighed der skal udbetale tilskuddet.

Der henvises til *kapitel 8*, afsnit 2.2.3, 2.2.4 og 2.2.5.

Til § 324

Bestemmelsen angår retshjælp ved retshjælpskontorer. Advokatvagter er dog omfattet af den foreslåede § 323.

Det foreslås, at justitsministeren af statskassen kan yde tilskud til retshjælpskontorer, jf. 1. pkt. 1. pkt. svarer til den gældende regel i § 128, stk. 5, 2. pkt. Tilskudsrammen fastsættes hvert år på finansloven.

Det foreslås som en ny regel, at justitsministeren fastsætter regler om tilskuddets beregning og udbetaling. Det er hensigten, at justitsministeren blandt andet skal fastsætte generelle regler om vilkårene

for ydelse af tilskud og om tilskuddets beregning og udbetaling. Det er således hensigten at skabe større gennemsigtighed med hensyn til vilkårene og ikke mindst tilskuddets beregning. Justitsministeren kan endvidere fastsætte regler om blandt andet ansøgningsfrister, dokumentationskrav, udbetalingsterminer mv.

Der henvises til *kapitel 8*, afsnit 2.2.3, 2.2.4 og 2.2.5.

Til § 325

Bestemmelsen fungerer som indgang til de almindelige betingelser for fri proces, der findes i de foreslåede §§ 325-328, mens hjemlen til at meddele fri proces, uden at de almindelige betingelser er opfyldt, findes i den foreslåede § 329.

Bestemmelsen i § 325 opstiller økonomiske betingelser og betingelser med hensyn til retshjælpsforsikring og henviser herudover til de foreslåede §§ 327 og 328, der indeholder yderligere materielle betingelser.

Stk. 1 fastslår, at der efter ansøgning kan meddeles en person, der opfylder de økonomiske betingelser, og som ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker sagen, fri proces efter reglerne i §§ 327 og 328.

Forslaget indebærer, at der ikke kan gives fri proces efter §§ 327 og 328, hvis parten har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker den konkrete sag. En ansøgning om fri proces vil derfor – ligesom efter de gældende regler i øvrigt – skulle indeholde en erklæring fra den ansøgeren om, hvorvidt den pågældende har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker den pågældende sag. I bekræftende fald skal fri proces afslås allerede af den grund.

Er sagen derimod ikke dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring – enten fordi ansøgeren slet ikke har tegnet forsikring, eller fordi sagen efter sin art klart falder uden for forsikringsdækningen – behandles ansøgningen om fri proces på sædvanlig vis.

Det samme gælder, hvis forsikringsselskabet har afslået dækning, eksempelvis fordi ansøgeren efter selskabets opfattelse ikke i relation til forsikringsbetingelserne har rimelig grund til at føre proces. I sidstnævnte tilfælde foretager den myndighed, der behandler ansøgningen om fri proces, en selvstændig vurdering af, om ansøgeren i relation til reglerne om fri proces har rimelig grund til at føre proces. Forsikringsselskabets afgørelse vil indgå i grundlaget for myndighedens afgørelse, men myndigheden er ikke bundet af selskabets afgørelse.

Bevilges fri proces i et tilfælde, hvor forsikringsselskabet har afslået dækning, indtræder statskassen i sikredes eventuelle krav mod selskabet, i det omfang statskassen afholder udgifter under den fri proces, jf. den foreslåede § 335.

Stk. 2-5 indeholder de økonomiske betingelser for retshjælp ved advokater, jf. den foreslåede § 323, og for fri proces efter de almindelige betingelser, jf. de foreslåede §§ 325-328. Fri proces efter den foreslåede § 329 kræver derimod ikke, at de økonomiske betingelser er opfyldt.

Det foreslås at lovfæste de grundlæggende regler, dvs. indtægtsgrænserne for henholdsvis enlige og samlevende og tillægget for børn samt reglen om omkostninger, der er uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag (jf. § 2, stk. 4 og 5, og § 6, stk. 2, i bekendtgørelsen om fri proces).

Ved vurderingen af, om omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag indgår også, om søgsmålet agtes anlagt af flere eller vil have betydning for flere, således at omkostningerne også kan deles mellem flere. Dette er i overensstemmelse med gældende ret (jf. § 7 i bekendtgørelsen om fri proces).

Undtagelsen fra adgangen til fri proces, når omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag, gælder også, når sagen forinden har været afgjort ved et klagenevæn mv. Dette er en ændring i forhold til gældende ret (jf. § 6, stk. 3, i bekendtgørelsen om fri proces).

Som eksempler på tilfælde, hvor omkostningerne typisk vil være uvæsentlige i forhold til ansøgerens indkomstgrundlag kan nævnes ukomplicerede kæremål og inkassosager, der behandles efter den foreslåede forenklede inkassoprocess (jf. *kapitel 10*).

Det foreslås at bemyndige justitsministeren til at fastsætte regler om opgørelse af indtægtsgrundlaget, jf. *stk. 2, 2. pkt.* De regler, justitsministeren fastsætter, bør svare til de gældende regler (jf. § 2, stk. 1-3, § 3 og § 4 i bekendtgørelsen om fri proces). Dog bør det præciseres, at reglen om, at hvis summen af kapitalindkomsten, aktieindkomsten og CFC-indkomsten er negativ, skal der ses bort fra den (jf. § 2, stk. 2, 2. pkt., i bekendtgørelsen om fri proces), i relation til samlevende sigter til den samlede sum af parrets indkomster af de nævnte arter.

Det bemærkes, at hvis Danmark på et tidspunkt bliver omfattet af direktivet om retshjælp og fri proces, vil justitsministeren med hjemmel i bestemmelsen kunne fastsætte regler til opfyldelse af direktivets krav om, at ansøgere skal have mulighed for at godtgøre, at de på grund af forskelle i leveomkostningerne mellem forumstaten og den medlemsstat, hvor de har bopæl eller sædvanligt opholdssted, ikke kan betale sagsomkostningerne. Reglerne vil kunne have form af et skønsmæssigt "leveomkostningsfradrag" i indtægtsgrundlaget. I praksis vil sådanne regler i øvrigt sjældent komme i anvendelse, eftersom leveomkostningerne i Danmark er højere end leveomkostningerne i langt de fleste andre EU-lande.

Det bemærkes endvidere, at den særlige dispensationshjemmel, der i dag findes i § 5 i bekendtgørelsen om fri proces, ikke viderefø-

res som en del af de økonomiske betingelser for at få fri proces. Såfremt ansøgeren skønnes at have et ganske særligt behov for bistand, eller sagens omkostninger skønnes at blive ekstraordinært store, kan der derimod ansøges om fri proces efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 329, der svarer til den gældende § 331.

Stk. 3 fastsætter indtægtsgrænsen for enlige til 230.000 kr. i 2004-niveau. Bortset fra en mindre afrunding svarer dette til den gældende grænse (231.000 kr. for 2004).

Stk. 4 fastsætter indtægtsgrænsen for samlevende til 350.000 kr. i 2004-niveau. Forslaget er udtryk for en væsentlig forhøjelse i forhold til den gældende grænse (293.000 kr. for 2004) med henblik på, at forholdet mellem indtægtsgrænsen for enlige og indtægtsgrænsen for samlevende bringes i overensstemmelse med nutidige samlivsmønstre, hvor det er almindeligt, at begge parter har erhvervsindtægter. Forhøjelsen af indtægtsgrænsen for samlevende betyder samtidig, at en større del af befolkningen vil opfylde de økonomiske betingelser for at få retshjælp og fri proces.

Der fokuseres i alle tilfælde på samlivsforholdet og ikke på et eventuelt ægteskab. Også for ægtefæller er det afgørende kriterium, om parret er samlevende. Forslaget er næppe udtryk for nogen realitetsændring i forhold til gældende praksis, da ikke-samlevende ægtefæller allerede i dag behandles som enlige, hvis samlivet er ophævet på grund af uoverensstemmelse.

Det foreslås i 2. pkt., at en ansøger, der er samlevende, i relation til indtægtsgrænsen skal bedømmes efter reglerne for enlige, hvis parret har modstående interesser i sagen. I forhold til de gældende regler betyder det, at sagens art fremover vil være uden betydning (jf. i modsætning hertil § 2, stk. 6, i bekendtgørelsen om fri proces vedrørende sager om ægteskab eller forældremyndighed).

Forslaget indebærer på den ene side, at parret i alle sager, hvor parret har modstående interesser, i relation til indtægtsgrænsen skal bedømmes efter reglerne for enlige. Dette er formentlig ikke udtryk for nogen realitetsændring i forhold til gældende praksis. Forslaget indebærer på den anden side, at en ansøger, der er samlevende, i relation til indtægtsgrænsen skal bedømmes efter reglerne for samlevende også i sager om ægteskab og forældremyndighed, hvis parret ikke har modstående interesser i sagen. Det vil i praksis navnlig dreje sig om sager, hvor modparten er en tidligere ægtefælle eller samlever, og er udtryk for en ændring i forhold til gældende ret.

Efter *stk. 5* forhøjes indtægtsgrænsen med 40.000 kr. (2004-niveau) for hvert barn under 18 år, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af ansøgeren. Størrelsen af tillægget for hvert barn svarer til det gældende tillæg. Tillægget for børn, der ikke bor hos, men i overvejende grad forsørges af ansøgeren, anvendes, selv om ansøgeren betaler bidrag til barnet, som helt eller delvis kan fradrages ved skatteansættelsen, hvilket er nyt (jf. i modsætning hertil § 2, stk. 5, 2. pkt., i bekendtgørelsen om fri proces).

Ændringen er begrundet i, at der i givet fald er tale om et ligningsmæssigt fradrag, som ikke fragår ved opgørelsen af indtægtsgrundlaget. Den gældende regel har i øvrigt ringe betydning, da et barn sjældent i overvejende grad forsørges af en bidragsbetalende forælder.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 1.5, 2.2 og 3.1.

Til § 326

Bestemmelsen viderefører den gældende reguleringsbestemmelse i § 330 a. Der foreslås den ændring, at afrunding skal ske til nærmeste beløb, der er deleligt med 100 kr. (og ikke opad til nærmeste beløb, der er deleligt med 1.000 kr.). Endvidere vil reguleringen fremover også omfatte vederlaget til advokater for retshjælp på trin 2 og 3 (svarende til offentlig retshjælp ved advokater i dag).

Der henvises til *kapitel 8*, afsnit 2.2.5.

Til § 327

Bestemmelsen angår de materielle betingelser for fri proces. Bestemmelsen opregner nogle sager, der har særlig stor betydning for ansøgeren, eller hvor der i kraft af en tidligere afgørelse klart er rimelig grund til at føre proces. Det foreslås, at der i disse sager som udgangspunkt uden videre skal gives fri proces til sager i første instans, når de økonomiske betingelser er opfyldt. Det samme gælder ankesager, hvor ansøgeren helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans, og sagen er appelleret af modparten.

Stk. 1 angår sager i første instans. Henvisningen i indledningen til § 325 indebærer, at såvel de økonomiske betingelser som reglerne om retshjælpsforsikringsdækning finder anvendelse.

Nr. 1 omfatter sager om ægteskab og forældremyndighed samt sager om frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed. For sager om ægteskab og forældremyndighed er der tale om en vis lempelse i adgangen til fri proces. Dette gælder navnlig for så vidt angår sager om ægteskab, da praksis allerede er meget lempelig i de sager om forældremyndighed, der er omfattet af forslaget. For sager om frakendelse af retten til at udøve advokatvirksomhed er der alene tale om, at de eksisterende regler om fri proces flyttes fra §§ 139 og 147 e til kapitel 31, jf. også lovforslagets § 1, nr. 6.

Nr. 1 omfatter ikke fri proces til sagsøgeren i sager efter § 13 i lov om forældremyndighed og samvær, dvs. sager om ændring af en tidligere aftale eller afgørelse om, at forældremyndigheden tillægges en af forældrene alene, ændring af en tidligere afgørelse om, at forældremyndigheden ikke overføres fra moderen til faderen efter § 12 i lov om forældremyndighed og samvær, eller ændring af en tidligere afgørelse om forældremyndighed efter, at indehaveren eller indehaverne af forældremyndigheden er afgang ved døden, jf. § 14 i lov

om forældremyndighed og samvær. Derimod er selve § 12-sagen (søgsmål om overførsel af forældremyndigheden fra moderen til en far, der aldrig har haft del i forældremyndigheden) eller § 14-sagen (søgsmål inden 8 uger til prøvelse af statsamtets afgørelse om forældremyndigheden efter dødsfald) omfattet af nr. 1 og dermed af den særligt lempelige adgang til fri proces. Endvidere er fri proces til *sagsøgte* i en § 13-sag omfattet af nr. 1.

I sager efter § 13 i lov om forældremyndighed og samvær vil en ansøgning om fri proces skulle behandles efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 328, således at der ligesom i dag skal foretages en sædvanlig vurdering af ansøgerens udsigt til at få medhold i sagen.

I de sager, der er omfattet af *nr. 2 og 3*, har sagen allerede været undergivet en prøvelse, som gør, at en part har særlig god grund til at føre retssag, når modparten ikke frivilligt efterkommer den tidligere afgørelse.

Nr. 2 angår sager om tilbagebetaling af pengeydelse, som er omfattet af et påbud efter markedsføringsloven nedlagt af retten eller meddelt af Forbrugerombudsmanden. Hvis en erhvervsdrivende ikke frivilligt efterkommer et sådant påbud om tilbagebetaling til en forbruger, har forbrugeren adgang til fri proces. Forslaget er udtryk for, at den gældende regel i markedsføringslovens § 23 flyttes til retsplejelovens kapitel 31. Bestemmelsen skal i øvrigt ses i sammenhæng med, at overtrædelse af et påbud efter markedsføringsloven om tilbagebetaling af pengeydelse – i modsætning til overtrædelse af andre påbud efter markedsføringsloven – ikke er strafbar, jf. markedsføringslovens § 22, stk. 1, 2. pkt.

Nr. 3 angår sager, hvor en person helt eller delvis har fået medhold i en salærklage (jf. retsplejelovens § 146), i et huslejenævn eller beboerklagenævn, i et centralt statsligt klagenævn eller i et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af økonomi- og erhvervsministeren. Hvis modparten ikke frivilligt opfylder nævnets afgørelse (eller et forlig indgået for nævnet), eller hvis modparten har anlagt retssag med påstand om ændring af nævnets afgørelse (eller et forlig indgået for nævnet), har den person, der helt eller delvis har fået medhold i nævnet mv., adgang til fri proces.

Bestemmelsen viderefører de gældende regler i retsplejelovens § 335 a om fri proces ved salærklager og afgørelser fra Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klage- eller ankenævn. Bestemmelsen omfatter samtidig – som noget nyt – også afgørelser fra dels andre centrale statslige klagenævne end Forbrugerklagenævnet (og Advokatnævnet ved salærklager), dels huslejenævn og beboerklagenævn.

Bestemmelsen omfatter ikke klagesager, som Institut for Menneskerettigheder behandler i medfør af lov om etnisk ligebehandling, da Instituttet efter sin karakter ikke er et "nævn". Lov om etnisk ligebehandling indeholder imidlertid en særlig regel, som foreslås videreført, jf. lovforslagets § 10, om, at Institut for Menneskerettighe-

der kan henstille, at der meddeles fri proces. En sådan henstilling indebærer, at der normalt uden videre gives fri proces i medfør af den foreslåede § 328, jf. nærmere bemærkningerne hertil.

Stk. 2 angår appelsager. Henvisningen i indledningen til § 325 indebærer, at såvel de økonomiske betingelser som reglerne om retshjælpsforsikringsdækning finder anvendelse. Er disse betingelser og regler opfyldt, vil den, der helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans, have adgang til fri proces, når sagen er appelleret af modparten.

Bestemmelsen er kun relevant, når ansøgeren ikke allerede havde fri proces i den foregående instans. Havde ansøgeren fri proces i den foregående instans, omfatter den fri proces også appelsagen, når ansøgeren helt eller delvis har fået medhold, og sagen er appelleret af modparten, jf. forslaget til retsplejelovens § 331, stk. 4, der viderefører den gældende § 332, stk. 4, uden ændringer.

Den foreslåede bestemmelse i stk. 2 er ny, men også efter gældende praksis vil en part, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, normalt uden videre få fri proces til en ankesag, hvis den pågældende helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans, og sagen er anket af modparten. Fremover vil adgangen til fri proces i disse appelsager imidlertid gælde uanset sagens art, dvs. for eksempel også i erhvervsmæssige sager, forudsat at ansøgeren er en fysisk person, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces.

Den fri proces efter stk. 2 omfatter appelsagen, i det omfang ansøgeren påstår stadfæstelse. Hvis ansøgeren ønsker fri proces til at nedlægge en anden påstand, herunder gentage en påstand, hvori ansøgeren ikke fik medhold i den foregående instans, skal der særskilt ansøges herom efter de foreslåede regler i § 328 eller § 329.

Stk. 3 fastslår, at der ikke kan gives fri proces efter stk. 1 og 2, hvis ansøgeren åbenbart ikke vil få medhold i sagen. Der skal således ikke foretages nogen nærmere vurdering af ansøgerens udsigt til at få medhold i sagen, men hvis det er åbenbart, at ansøgeren ikke vil få medhold, kan der ikke gives fri proces.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.3.2.

Kompetencen til at meddele fri proces efter stk. 1 og 2, foreslås henlagt til den ret, som sagen er indbragt for eller kan indbringes for, jf. *stk. 4*.

Når der er anlagt retssag, gives fri proces efter stk. 1 af den ret, hvor sagen verserer. Er der ikke anlagt retssag, gives fri proces af den ret, hvor sagen kan anlægges. Ansøges der om fri proces hos en ret, hvor sagen ikke kan anlægges, kan retten afvise ansøgningen eller henvise den til rette domstol.

En bevilling af fri proces gives til en retssag ved den pågældende ret. Hvis en part, der før sagens anlæg har fået fri proces, vælger at anlægge sagen ved en anden domstol, skal der derfor søges om fri proces på ny.

Er sagen appelleret, gives fri proces efter stk. 2 af appeldomstolen.

Hvis fri proces afslås, skal afgørelsen træffes ved kendelse, jf. 2. pkt. Dette indebærer, at afslaget skal begrundes, jf. retsplejelovens § 218, stk. 1, 1. pkt.

Et afslag på fri proces kan kæres efter retsplejelovens almindelige regler. Det foreslås dog, at et afslag på fri proces til en sag, der behandles af Sø- og Handelsretten eller af landsretten som første instans, skal kunne kæres uden særlig tilladelse, jf. 3. pkt. I modsætning til, hvad der gælder efter de almindelige regler i retsplejelovens § 392, stk. 2, er tilladelse fra Procesbevillingsnævnet således ikke fornøden.

Modparten kan ikke kære en afgørelse om fri proces (hverken en bevilling eller et afslag), da der ikke er tale om en afgørelse over for modparten, jf. retsplejelovens § 393, stk. 1.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.7.

Til § 328

Bestemmelsen angår de materielle betingelser for fri proces. Bestemmelsen omfatter de sager, der ikke er udskilt til særskilt regulering i den foreslåede § 327.

I denne (rest)gruppe af sager bliver hovedkriteriet ligesom efter de gældende regler, om ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces, jf. *stk. 1*. Henvisningen i indledningen til § 325 indebærer endvidere, at såvel de økonomiske betingelser som reglerne om retshjælpsforsikringsdækning finder anvendelse.

Det foreslås at lovfæste de vigtigste hensyn, som indgår i vurderingen af, om ansøgeren har rimelig grund til at føre proces, jf. *stk. 2*. Opregningen af hensyn er ikke udtømmende, jf. ordene "blandt andet".

Som generel rettesnor må det have sig for øje, at formålet med fri proces er at give personer med mindre gode økonomiske kår mulighed for at føre retssag på linje med personer med bedre økonomiske kår. Vurderingen af, om ansøgeren har rimelig grund til at føre proces, tager derfor principielt udgangspunkt i, om en person, der har økonomisk mulighed for selv at afholde udgifterne til en retssag, ville føre retssag under de foreliggende omstændigheder.

Nr. 1 nævner sagens betydning for ansøgeren. Hvis sagen har stor betydning for ansøgeren, taler det for at give fri proces. Hvis sagen har mindre betydning for ansøgeren, taler det imod at give fri proces. Sagens betydning for ansøgeren må vurderes ud fra de objektive omstændigheder med hensyn til sagens karakter og ansøgerens situation og ikke ud fra ansøgerens subjektive opfattelse.

Som eksempler på tilfælde, hvor sagen fra en objektiv betragtning kan have stor betydning for ansøgeren kan nævnes sager om en persons bolig, arbejde og liv og helbred. I sager om opsigelse eller

ophævelse af boliglejemål, om opsigelse eller ophævelse af ansættelsesforhold eller om personskade er lejerens, arbejdstagerens og skadelidte ofte i en svag stilling i forhold til udlejerens, arbejdsgiverens og skadevolderens, og samtidig har sagerne stor velfærdsmæssig betydning for den, der risikerer at miste sin bolig, den, der risikerer at miste eller har mistet sit arbejde, og den, der er kommet – måske alvorligt – til skade. I de nævnte sager foreslås i øvrigt en særlig afvejningsregel, jf. nedenfor om stk. 3.

Som et andet eksempel kan nævnes sager om forældremyndighed, hvor ansøgeren risikerer at miste forældremyndigheden eller del i forældremyndigheden. Sådanne sager har så afgørende betydning for ansøgeren, at det normalt vil være udslagsgivende, herunder selv om ansøgeren har tabt sagen i første instans og nu ansøger om fri proces til appel. Det bemærkes, at sager i første instans af denne karakter er omfattet af den foreslåede regel i § 327, stk. 1, nr. 1, og at § 328, stk. 2, nr. 1, således netop får betydning i appelsager. Det bemærkes endvidere, at særlige omstændigheder kan begrunde, at udgangspunktet fraviges, og at der dermed ikke gives fri proces. Sådanne særlige omstændigheder kan navnlig bestå i oplysninger om, at ansøgeren har udøvet vold over for barnet eller har misbrugt barnet seksuelt, eller – hvis der er tale om et stort barn (som udgangspunkt over 12 år) – om, at barnet klart ønsker at bo hos den anden af forældrene.

Nr. 2 nævner udsigten til, at ansøgeren vil få medhold i sagen. Hvis ansøgeren har god udsigt til at få medhold i sagen (overvejende sandsynlighed for at få medhold), taler det for at give fri proces. Hvis ansøgeren har ringe udsigt til at få medhold i sagen, taler det imod at give fri proces. Alt andet lige vil personer, der har økonomisk mulighed for at afholde udgifterne ved en retssag, være mere tilbøjelige til at bruge penge på en retssag, desto større udsigten til at få medhold er.

Nr. 3 nævner sagsgenstandens størrelse. Fri proces bør afslås, hvis sagen er bagatelagtig. En sag kan anses som bagatelagtig, hvis den har en økonomisk værdi under ca. 3.000 kr. og ikke har videregående betydning, hverken for ansøgeren eller andre.

Nr. 4 nævner størrelsen af de forventede omkostninger. Det følger allerede af den foreslåede regel i § 325, stk. 1, at fri proces afslås, hvis omkostningerne ved sagen må antages at blive uvæsentlige i forhold til ansøgerens indtægtsgrundlag. Nr. 4 har derfor navnlig betydning, hvis omkostningerne må forventes at blive urimeligt høje set i forhold til det, sagen drejer sig om. Er det tilfældet, bør fri proces afslås.

Nr. 5 nævner muligheden for at få sagen afgjort ved et administrativt nævn eller et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af økonomi- og erhvervsministeren. Fri proces bør afslås, hvis ansøgeren har forsømt at forsøge at få sagen afgjort ved et sådant nævn, medmindre sagen ikke er egnet til nævnsbehandling, eller nævnsbe-

handling ville være forgæves. En sag, der kræver bevisførelse i form af parts- eller vidneforklaringer, er sjældent egnet til nævnsbehandling. Nævnsbehandling kan for eksempel anses for forgæves, hvis modparten på forhånd har tilkendegivet ikke at ville efterkomme en nævnsafgørelse.

Som nævnt er opregningen af hensyn ikke udtømmende. Som eksempler på andre hensyn, der kan indgå i vurderingen, kan nævnes ansøgerens adfærd i forbindelsen med kravets opkomst og alternativer til at anlægge retssag. Der bør således for eksempel ikke gives fri proces til sager, der udspringer af et forsætligt strafbart forhold, som ansøgeren ved endelig dom er fundet skyldig i, medmindre det krav, som er rejst mod ansøgeren, er åbenbart urimeligt. Det vil endvidere kunne indgå i vurderingen, om der er andre nærliggende alternativer til retssag end dem, der er nævnt i nr. 5, eksempelvis udnyttelse af en administrativ klageadgang, som bør forsøges, før der i givet fald anlægges retssag.

Hvis Institut for Menneskerettigheder i medfør af § 10, stk. 3, i lov om etnisk ligebehandling har henstillet, at der meddeles fri proces, vil der normalt uden videre skulle gives fri proces, når betingelserne i den foreslåede regel i retsplejelovens § 325 er opfyldt. Det samme gælder, hvis Folketingets Ombudsmand i medfør af § 23 i lov om Folketingets Ombudsmand har henstillet, at der meddeles fri proces.

En henstilling fra Folketingets Ombudsmand om at meddele fri proces kan også imødekommes, hvis de økonomiske betingelser ikke er opfyldt, jf. herved forslaget til retsplejelovens § 329, der svarer til den gældende § 331.

Stk. 3 indeholder en særlig afvejningsregel for tre typer af sager. Det drejer sig om sager om opsigelse eller ophævelse af boliglejemål, sager om opsigelse eller ophævelse af ansættelsesforhold og sager om personskade. Det foreslås, at den præsumptivt svagere part – dvs. henholdsvis lejerens, arbejdstagerens og skadelidtes – i disse sager skal anses for at have rimelig grund til at føre proces, medmindre de i stk. 2, nr. 2-5, nævnte forhold *klart* taler herimod. Reglen er således udtryk for, at sagens betydning for ansøgeren (jf. stk. 2, nr. 1) i disse sager skal vægte tungt i forhold til de andre kriterier, der er opregnet i stk. 2. Reglen finder anvendelse i sager i første instans.

Ved anvendelsen af reglen kan det tillægges betydning, om sagen allerede har været behandlet af et særligt sagkyndigt administrativt klagenævn, i praksis navnlig Patientskadeankenævnet eller Lægemiddelskadeankenævnet. Efter omstændighederne kan Patientskadeankenævnets eller Lægemiddelskadeankenævnets afgørelse således føre til, at forhold som nævnt i stk. 2, nr. 2 (udsigten til at få medhold i sagen), klart taler imod at give fri proces.

Stk. 4 indeholder særlige regler om erhvervsmæssige sager og sager om ærekrænkelser. Det foreslås, at der ligesom efter de gæl-

dende regler kun undtagelsesvis skal kunne gives fri proces til sager, der udspringer af ansøgerens erhvervsvirksomhed eller til sagsøgeren i sager om ærekrænkelse, medmindre en ærekrænkelse af en vis grovhed er udbredt gennem et massemedium eller i øvrigt i en videre kreds. Bestemmelsen giver mulighed for undtagelsesvis at give fri proces i disse sager, når betingelserne efter stk. 1-3 er opfyldt. Der kan således eksempelvis efter omstændighederne gives fri proces til mindre erhvervsdrivende, herunder navnlig når retssagen angår virksomhedens eksistensgrundlag.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.3.

Kompetencen til at meddele fri proces efter § 328 foreslås henlagt til justitsministeren (Civilretsdirektoratet), jf. *stk. 5*.

Det foreslås, at Civilretsdirektoratets afslag på fri proces skal kunne påklages til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger efter, at ansøgeren har fået meddelelse om afslaget.

Efter de gældende regler, hvor kompetencen til at meddele fri proces til retssager i første instans ligger hos statsamtterne med klageadgang til Civilretsdirektoratet, er der ingen særlig klagefrist for at påklage et statsamts afslag på fri proces til Civilretsdirektoratet, men Civilretsdirektoratet afviser dog at behandle klager, der indgives meget lang tid efter statsamtets afgørelse.

Med de nye kompetenceregler, hvor klage sker til Procesbevillingsnævnet, er der behov for et mere formaliseret fristsystem, og en almindelige klagefrist på 4 uger må anses for passende. Civilretsdirektoratets afslag på fri proces vil skulle oplyse om klageadgangen og klagefristen.

Der foreslås ikke nogen lovregel om behandling af klager, der indgives for sent, men Procesbevillingsnævnet vil efter almindelige principper om klagefrister kunne behandle en klage, der indgives for sent, hvis forsinkelsen er undskyldelig. En forsinkelse kan navnlig være undskyldelig, hvis der ikke er givet behørig klagevejledning.

Det bemærkes, at hvis der foreligger væsentlige, nye oplysninger, vil ansøgeren kunne indgive en ny ansøgning om fri proces, selv om klagefristen er udløbet, og uanset om Procesbevillingsnævnet efter påklage har stadfæstet Civilretsdirektoratets afslag på fri proces.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.7.

Til § 329

Bestemmelsen er en generel dispensationshjemmel, der giver mulighed for at give fri proces, selv om de almindelige betingelser efter de foreslåede regler i §§ 325-328 ikke er opfyldt. Bestemmelsen modsvarer den gældende § 331 i retsplejeloven.

Det foreslås at videreføre den gældende regel om, at der, når særlige grunde taler for det, kan meddeles fri proces, selv om de almindelige betingelser for at få fri proces ikke er opfyldt. Det foreslås

endvidere at videreføre reglen om, at dette navnlig gælder i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation.

Sager af principiel karakter eller almindelig offentlig interesse vil navnlig være sager, der rejser hidtil uafklarede lovforklørnings-spørgsmål, sager af mere indgribende betydning over for enkeltpersoner eller grupper samt sager, hvor afgørelsen vil kunne tjene som præjudikat ved senere tilfælde. Sager, som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation, kan efter omstændighederne være sager udsprunget af mindre selvstændig erhvervsvirksomhed.

Forslaget giver ligesom efter gældende ret især mulighed for at give fri proces, selv om de økonomiske betingelser ikke er opfyldt, og for at give fri proces til juridiske personer.

Forslaget giver endvidere mulighed for at give fri proces, selv om ansøgeren har en retshjælpsforsikring, der dækker sagen, hvis det er åbenbart, at omkostningerne ved sagen ikke kan holdes inden for forsikringens maksimum, og sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kan begrunde denne overskridelse af forsikringens maksimum.

Hvis Folketingets Ombudsmand i medfør af § 23 i lov om Folketingets Ombudsmand har henstillet, at der meddeles fri proces, vil der normalt uden videre skulle gives fri proces.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.4.

Kompetencen til at give fri proces efter § 329 foreslås ligesom efter gældende ret henlagt til justitsministeren (Civilretsdirektoratet).

Som noget nyt foreslås det imidlertid, at Civilretsdirektoratets afslag på fri proces skal kunne påklages til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger efter, at ansøgeren har fået meddelelse om afslaget, jf. 3. pkt.

Civilretsdirektoratets afslag på fri proces vil skulle oplyse om klagegangen og klagefristen.

Der foreslås ikke nogen lovregel om behandling af klager, der indgives for sent, men Procesbevillingsnævnet vil efter almindelige principper om klagefrister kunne behandle en klage, der indgives for sent, hvis forsinkelsen er undskyldelig. En forsinkelse kan navnlig være undskyldelig, hvis der ikke er givet behørig klagevejledning.

Det bemærkes, at hvis der foreligger væsentlige, nye oplysninger, vil ansøgeren kunne indgive en ny ansøgning om fri proces, selv om klagefristen er udløbet, og uanset om Procesbevillingsnævnet efter påklage har stadfæstet Civilretsdirektoratets afslag på fri proces.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.7.

Til § 330

Bestemmelsen bemyndiger justitsministeren til at fastsætte regler om

indholdet af en ansøgning om fri proces og om de oplysninger, som ansøgeren skal meddele. Bestemmelsen viderefører retsplejelovens § 331 a, 1. pkt.

Til § 331

Bestemmelsen angår virkningerne af fri proces. Bestemmelsen viderefører retsplejelovens § 332 uændret alene med en redaktionel ændring af stk. 1, nr. 3.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.5.

Til § 332

Bestemmelsens *stk. 1* angår forholdet mellem fri proces og reglerne om sagsomkostninger. Bestemmelsen viderefører med nogle redaktionelle ændringer og præciseringer den gældende regel i retsplejelovens § 334.

Det foreslås, at retten skal træffe afgørelse om betaling af sagsomkostninger, som om der ikke var givet fri proces, jf. *1. pkt.* Ved afgørelsen af, om en part skal betale sagsomkostninger, og om der i givet fald skal betales fulde eller delvise sagsomkostninger og med hvilket beløb, skal der således slet ikke tages hensyn til, at en eller flere parter har fri proces.

Ligesom efter den gældende § 334 skal der ved udmålingen af sagsomkostninger også medtages et skønsmæssigt fastsat beløb svarende til de retsafgifter, der efter sagsgenstandens værdi skulle have været betalt, jf. § 331, stk. 1, nr. 1 – naturligvis forudsat at de pågældende udgifter til retsafgifter ville have indgået i de tilkendte sagsomkostninger, hvis parten ikke havde været fritaget for at betale retsafgift.

Det foreslås lovfæstet, at i det omfang en part er fritaget for betaling af sagsomkostninger til modparten, jf. § 331, stk. 1, nr. 4, skal sagsomkostningerne betales af statskassen, jf. *2. pkt.*

Ligesom efter den gældende § 334 tilfalder sagsomkostninger, der pålægges modparten, statskassen, idet retten dog fordeler beløbet mellem statskassen og den part, der har fri proces, hvis parten selv har afholdt udgifter i anledning af sagen, jf. *3. pkt.*

Ligesom efter gældende ret kan parterne ikke ved aftale gøre indgreb i statskassens rettigheder og forpligtelser efter den foreslåede § 332. Hvor den tabende part har fri proces, pålægges statskassen således at betale sagsomkostninger til modparten efter de deklaratoriske regler i retsplejelovens kapitel 30, idet en eventuel aftale om fravigelse heraf, jf. retsplejelovens § 312, stk. 1, 2. led, er uden betydning. Hvor den vindende part har fri proces, tilkendes statskassen tilsvarende sagsomkostninger hos modparten efter de deklaratoriske regler i retsplejelovens kapitel 30, idet der også i denne situation ses bort fra en eventuel aftale efter retsplejelovens § 312, stk. 1, 2. led.

Bestemmelsens *stk. 2* giver retten mulighed for under visse omstændigheder at bestemme, at en part, der har haft fri proces, helt eller delvis skal refundere statskassens udgifter til den fri proces. Bestemmelsen viderefører med en mindre, men væsentlig ændring den gældende regel i retsplejeloven § 335.

Det foreslås, at retten ved sagens afslutning skal kunne pålægge en part at refundere statskassens udgifter til den fri proces, hvis partens forhold, herunder som disse er efter sagens udfald, taler for det. Det kræves således ikke længere, at omstændighederne i øvrigt tillige skal tale for det, og det fremhæves særligt, at partens forhold omfatter forholdene, som de er efter sagens udfald.

Det forudsættes således, at retten i alle tilfælde, hvor en part med fri proces tilkendes et større pengebeløb, fremover vil overveje, om parten bør pålægges at refundere statskassens udgifter til den fri proces.

Også hvor en part med fri proces i øvrigt besidder større (likvid) formue, bør retten overveje at pålægge parten helt eller delvis at refundere statskassens udgifter til den fri proces. Det bemærkes herved, at formue ikke (direkte) indgår i de økonomiske betingelser for fri proces (men kun indirekte i kraft af afkast af formuen).

Herudover dækker udtrykket "partens forhold" naturligtvis ligesom i dag også tilfælde, hvor fri proces er bevilget på et urigtigt grundlag, som skyldes partens svigagtige eller groft uagtsomme forhold. Det bemærkes i den forbindelse, at den foreslåede regel i retsplejelovens § 331, stk. 6 (der viderefører den gældende § 332, stk. 6, uden ændringer), kun hjemler tilbagekaldelse af en bevilling af fri proces med virkning for fremtiden, dvs. ikke med virkning for allerede afholdte udgifter.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.2.

Til § 333

Bestemmelsen indeholder regler om, hvem der kan beskikkes som advokat for en part, der har fri proces, jf. § 331, stk. 1, nr. 2. Bestemmelsen indeholder endvidere regler om, hvilke advokater der er forpligtet til at yde retshjælp med statstilskud, jf. § 323.

Stk. 1, 1. pkt., viderefører den gældende regel i retsplejelovens § 336 alene med en præcisering af, at beneficerede advokater er forpligtet til at udføre sager såvel for parter, der har fri proces, som for parter, for hvem der i øvrigt beskikkes en advokat efter retsplejelovens regler. Det drejer sig om retsplejelovens §§ 49 og 54 a (Den Særlige Klageret), § 259 (advokatpålæg), § 260 (har ikke selv kunnet antage advokat), §§ 449, 456 g, 460, 470 og 475 c (indispositive sager), § 561 (tvangsauktion), §§ 741 a og 995 a (bistandsadvokat i straffesager).

Bestemmelsen angår direkte kun tilfælde, hvor beskikkelse af advokat sker i medfør af retsplejelovens regler. Såfremt retsplejelovens

regler om beneficerede advokater skal finde anvendelse på beskikkelse af advokat i medfør af anden lovgivning, bør der af hensyn til overskueligheden medtages en udtrykkelig henvisning til retsplejelovens kapitel 31 i tilknytning til de pågældende lovbestemmelser. Som eksempler kan nævnes konkurslovens § 106, straffuldbyrdslovens § 119, borteblevnelovens § 10, udlændingelovens § 58 samt § 18 i lov om internationale børnebortførelser.

Stk. 1, 2. *pkt.*, viderefører med en redaktionel ændring den gældende regel i retsplejelovens § 336 c, stk. 2.

Stk. 2-4 viderefører de gældende regler i retsplejelovens § 336 b alene med en lille redaktionel ændring af stk. 2 (gældende stk. 1).

Stk. 5 knytter sig til den foreslåede § 323 om retshjælp ved advokater og modsvarer de gældende regler i § 128, stk. 1 og 2.

Til § 334

Bestemmelsen indeholder regler om den konkrete beskikkelse af advokat for en part, der har fri proces, jf. § 331, stk. 1, nr. 2, og om salær og godtgørelse for udlæg til advokaten.

Bestemmelsen finder også anvendelse, når beskikkelse af advokat sker med hjemmel i andre regler i retsplejeloven.

Bestemmelsen finder endvidere anvendelse, når der i anden lovgivning henvises til retsplejelovens kapitel 31 i forbindelse med beskikkelse af advokat.

Stk. 1 viderefører med redaktionelle ændringer den gældende regel i retsplejelovens § 336 a, mens stk. 3-5 og 7 viderefører de gældende regler i retsplejelovens § 336 c, stk. 1 og 3-5, med redaktionelle ændringer i stk. 3 og 7 (gældende stk. 1 og 5).

Det foreslås som en ny regel, at parten selv skal betale indtil 1.000 kr. af salær og godtgørelse til den beskikkede advokat, jf. stk. 6. Denne betaling er ud over en eventuel betaling af rejseudgifter, der ikke dækkes af statskassen, jf. stk. 6, 2. pkt. I beløbet på 1.000 kr. fradrages en eventuel egenbetaling for advokatretshjælp, som parten tidligere (i samme sag) har betalt i henhold til den foreslåede regel i retsplejelovens § 323, stk. 6.

Der er ikke egenbetaling, når beskikkelse af advokat sker efter regler uden for retsplejelovens kapitel 31, jf. herved bemærkningerne til § 333, stk. 1.

Egenbetalingen foreslås administreret på den måde, at beskikkelsen af advokat sker på betingelse af, at parten efter rettens bestemmelse stiller sikkerhed for betalingen, jf. stk. 2. Sikkerheden vil typisk kunne bestå i et kontant depositum, der indbetales til retten. Det forudsættes, at depositummet ikke forrentes.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 2.6.

Det foreslås i stk. 8, at hvis omkostninger ved sagen er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, skal salær og godtgørelse til den beskikkede advokat i første række betales af forsikrin-

gen.

Reglen har for det første betydning i de tilfælde, hvor advokatbeskikkelse sker efter regler uden for retsplejelovens kapitel 31, og hvor det ikke er et krav, at den pågældende part ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker sagen.

Reglen har dernæst betydning i de tilfælde, hvor der er meddelt fri proces i medfør af den foreslåede regel i retsplejelovens § 329, og hvor det heller ikke er et krav, at ansøgeren ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker sagen.

Reglen har endelig betydning i de tilfælde, hvor et forsikringsselskab har afslået at yde forsikringsdækning, og hvor en part derfor har kunnet søge om fri proces efter de foreslåede almindelige regler i retsplejelovens §§ 325-328, men hvor der efterfølgende findes grundlag for at rejse krav mod forsikringsselskabet. Dette omfatter både tilfælde, hvor forsikringsselskabets afslag på fri proces blev givet med urette, og tilfælde, hvor forsikringsdækningen følger af bestemmelsen i forsikringsbetingelserne om efterfølgende dækning, når sikrede i det væsentlige får medhold.

Reglen indebærer, at advokaten – i det omfang der er forsikringsdækning – i første omgang skal rette kravet på betaling af salær og godtgørelse fastsat af retten i medfør af stk. 5 mod forsikringsselskabet.

Betaler forsikringsselskabet ikke eller kun delvis, udbetaler statskassen (resterende) salær og godtgørelse til advokaten, og det vil herefter være op til det offentlige at søge kravet inddrevet hos forsikringsselskabet, jf. den foreslåede § 335.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 1.5 og 3.1.

Til § 335

Bestemmelsen angår statskassens regres mod forsikringsselskabet i de tilfælde, hvor omkostninger ved sagen er dækket af en retshjælpsforsikring eller anden forsikring.

Det foreslås, at statskassen indtræder i sikredes krav mod forsikringsselskabet, i det omfang statskassen har ydet dækning efter reglerne om retshjælp og fri proces, herunder dækning i form af fritagelse for retsafgifter efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 331, stk. 1, nr. 1.

Bestemmelsen i § 335 vil navnlig have betydning i de tilfælde, hvor der er meddelt fri proces i medfør af den foreslåede regel i retsplejelovens § 329, idet det her ikke er et krav, at ansøgeren ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker sagen.

Reglen vil endvidere have betydning i de tilfælde, hvor et forsikringsselskab har afslået at yde forsikringsdækning, og hvor en part derfor har kunnet søge om fri proces efter de foreslåede almindelige regler i retsplejelovens §§ 325-328, men hvor der efterfølgende findes grundlag for at rejse krav mod forsikringsselskabet. Dette omfat-

ter både tilfælde, hvor forsikringsselskabets afslag på fri proces blev givet med urette, og tilfælde, hvor forsikringsdækningen følger af bestemmelsen i forsikringsbetingelserne om efterfølgende dækning, når sikrede i det væsentlige får medhold. Tilsvarende gør sig gældende, hvor forsikringsselskabet har afvist at yde forsikringsdækning i forbindelse med advokatretshjælp efter de foreslåede regler i § 323 eller i forbindelse med advokatbeskikkelse efter regler uden for retsplejelovens kapitel 31, jf. herved den foreslåede regel i § 334, stk. 8.

Til § 336

Bestemmelsen giver mulighed for efter ansøgning efterfølgende at dække omkostninger ved sagen ud over forsikringens maksimum, såfremt de økonomiske betingelser og kravene i de foreslåede regler i retsplejelovens §§ 327 eller 328 er opfyldt, og sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kan begrunde, at omkostningerne ikke har kunnet holdes inden for forsikringens maksimum.

Bestemmelsen har sammenhæng med forslaget om, at der efter de almindelige betingelser for fri proces ikke gives fri proces, hvis ansøgeren har en forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, jf. den foreslåede regel i retsplejelovens § 325, stk. 1. Bestemmelsen skal endvidere ses i lyset af, at hvis det tidligt under sagen står klart, at omkostningerne ved sagen ikke vil kunne holdes inden for forsikringens maksimum, vil der efter omstændighederne kunne meddeles fri proces efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 329.

Bestemmelsen tager således navnlig sigte på de tilfælde, hvor det først på et sent tidspunkt, eventuelt først ved sagens afslutning, viser sig, at omkostninger ved sagen ikke har kunnet holdes inden for forsikringens maksimum. Det kan for eksempel være, når der kun er tale om en mindre overskridelse af maksimummet. Eller det kan være tilfælde, hvor ansøgeren har fået medhold i første instans, men taber efter appel og derfor blandt andet pålægges at betale (fulde) sagsomkostninger til modparten for to instanser. Bestemmelsen er dog ikke begrænset hertil, og kan således anvendes, selv om ansøgeren på et tidligt tidspunkt kunne forudse, at omkostningerne ved sagen ikke ville kunne holdes inden for forsikringens maksimum.

Bestemmelsen er ikke en regel om fri proces, men derimod en regel om dækning af påløbne omkostninger, i det omfang de ikke har kunnet afholdes inden for forsikringens maksimum. Dette indebærer blandt andet, at der ikke beskikkes en advokat for ansøgeren efter den foreslåede regel i § 331, stk. 1, nr. 2, og at ansøgeren ikke er fritaget for betaling af retsafgifter i medfør af den foreslåede regel i § 331, stk. 1, nr. 1.

En ansøgning efter den foreslåede § 336 imødekommes, når de almindelige betingelser for at få fri proces (dvs. dels de økonomiske betingelser, dels de materielle betingelser i §§ 327 eller 328) er op-

fyldt, og sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kan begrunde, at omkostningerne ikke har kunnet holdes inden for forsikringens maksimum, jf. *stk. 1*.

En ansøgning om dækning kan først indgives, når de påløbne omkostninger ved sagen overstiger forsikringens maksimum. Ansøgningen behandles i øvrigt efter de almindelige regler i de foreslåede §§ 327 og 328, herunder komptencereglerne i § 327, *stk. 4*, og § 328, *stk. 5*.

Imødekommes en ansøgning om supplerende dækning, får ansøgeren ret til at få erstattet de omkostninger ved sagen, som kan dækkes efter reglerne om fri proces, men som ligger ud over forsikringens maksimum. Ved den konkrete beløbsmæssige udmåling må de samlede omkostninger ved sagen, som ville kunne dækkes efter reglerne om fri proces, derfor opgøres, jf. *stk. 2*, og fra dette samlede beløb fratrækkes forsikringsdækningen, hvorefter differencen udbetales. Ved denne opgørelse anses fritagelsen for retsafgifter efter den foreslåede regel i § 331, *stk. 1, nr. 1*, som en dækning af omkostninger efter reglerne om fri proces. Endvidere kan den foreslåede regel i § 332, *stk. 2*, om erstatning af statskassens udgifter ved den fri proces anvendes, således at dækningen i givet fald nedsættes med det beløb, som der ville være blevet truffet bestemmelse om tilbagebetaling af, hvis der havde været givet fri proces.

Den konkrete udmåling af, hvilket beløb, der kan fås dækket, foretages af retten, jf. *stk. 3 og 4*. Det foreslås dog, at i de tilfælde, hvor justitsministeren (Civilretsdirektoratet) har kompetencen til at behandle ansøgningen om supplerende dækning, skal Civilretsdirektoratet også kunne godkende udbetalingen af det beløb, der er ansøgt om dækning af. Kan Civilretsdirektoratet imidlertid ikke godkende beløbet, sendes sagen til retten, hvorefter retten fastsætter, hvilket beløb der kan dækkes.

Der henvises til *kapitel 9*, afsnit 1.5 og 3.1.

Til nr. 12 (§ 348)

Det foreslås, at stævningen i sager, der behandles efter de foreslåede småsagsregler i retsplejelovens kapitel 39 (jf. lovforslagets § 1, *nr. 17*), ikke behøver at indeholde en "udførlig" fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes, men derimod alene en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden støttes.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.3.

Til nr. 13 og 14 (§ 351 og § 352, stk. 1, 1. pkt.)

Det foreslås, at svarskriftet i sager, der behandles efter de foreslåede småsagsregler i retsplejelovens kapitel 39 (jf. lovforslagets § 1, *nr. 17*), ikke som foreslået i betænkning nr. 1401/2001 med hensyn til den almindelige proces behøver at indeholde en "fremstilling" af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og eventuelle

modkrav støttes, men derimod (alene) en "kort fremstilling" af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå påstanden og eventuelle modkrav støttes.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.3.

Til nr. 15 (§ 352, stk. 1, 2. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af indføjelser af et nyt stk. 3 i retsplejelovens § 351 (jf. lovforslagets § 1, nr. 13).

Til nr. 16 (§ 367)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at appel af domme i småsager efter *flertallets* forslag skal ske ved kære og ikke ved anke, jf. lovforslagets § 1, nr. 17 (forslag til retsplejelovens § 410).

Det foreslås, at anmodning om genoptagelse af en sag skal have samme opsættende virkning som appel.

Til nr. 17 (kapitel 39)

Der foreslås et nyt kapitel om behandling af sager om mindre krav. Kapitlet indeholder de særlige regler, der foreslås for behandlingen af disse sager. I øvrigt finder retsplejelovens almindelige regler om behandling af civile retssager anvendelse.

Reglerne i kapitel 39 er valgfri i den forstand, at parterne, når tvisten er opstået, kan aftale, at de særlige regler ikke skal finde anvendelse.

Reglerne er imidlertid obligatoriske i den forstand, at sagsøgeren ikke ensidigt kan bestemme, om en sag skal behandles efter småsagsreglerne eller ej. Hvis sagen er omfattet af småsagsreglerne, finder disse anvendelse, medmindre parterne aftaler andet.

Forslaget til kapitel 39 indeholder som nævnt de særlige regler, der foreslås om behandlingen af sager om mindre krav. De almindelige regler om behandlingen af civile sager i kapitel 21-38 finder således også anvendelse i sager om mindre krav, undtagen hvor kapitel 39 specifikt fraviger de almindelige regler.

Der henvises generelt til *kapitel 11*.

Til § 400

Bestemmelsen angår anvendelsesområdet for de foreslåede særlige regler om behandling af sager om mindre krav.

Småsagsreglerne finder kun anvendelse på byretssager, herunder boligretssager, jf. indledningen til *stk. 1*. Hvis sagen anlægges ved eller henvises til landsretten eller Sø- og Handelsretten, finder reglerne således ikke anvendelse.

Småsagsreglerne finder som udgangspunkt anvendelse i sager om krav, der ikke har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr., jf. *stk. 1, nr. 1*.

Sagens værdi opgøres på samme måde som i andre civile sager, jf. forslaget til § 401.

Hvis værdien opgjort efter påstanden i stævningen ikke overstiger 50.000 kr., men påstanden senere udvides ud over denne beløbsgrænse, kan retten efter forslaget til § 402, stk. 2, efter anmodning henvise sagen til almindelig proces. Hvis værdien opgjort efter påstanden i stævningen overstiger 50.000 kr., men påstanden senere nedsættes, således at værdien ikke længere overstiger 50.000 kr., behandles sagen kun efter småsagsreglerne, hvis parterne aftaler det, jf. straks nedenfor.

Småsagsreglerne finder endvidere anvendelse, hvis parterne, efter at tvisten er opstået, har aftalt, at reglerne skal finde anvendelse, jf. *stk. 1, nr. 2*. Hvis begge parter handler som led i deres erhverv, kan en aftale om, at småsagsreglerne skal finde anvendelse, også indgås, før tvisten er opstået. En sådan aftale om anvendelse af småsagsreglerne i tilfælde af tvist kan således eksempelvis medtages som en klausul i en kontrakt mellem parterne.

Parterne kan omvendt, efter at tvisten er opstået, aftale, at småsagsreglerne ikke skal finde anvendelse, selv om sagen angår krav, der har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr., jf. *stk. 2*. Forudgående aftaler herom er derimod ikke bindende, heller ikke hvis begge parter handler som led i deres erhverv.

Småsagsreglerne finder ikke anvendelse i sager om ægteskab, forældremyndighed, faderskab, værgemål, prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse eller af adoption uden samtykke, mortifikation eller – efter *flertallets* forslag – private straffesager, jf. *stk. 4*. Parterne kan således heller ikke ved aftale gøre småsagsreglerne anvendelige på disse sager.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.2.

Til § 401

Bestemmelsen indeholder regler om opgørelsen af sagens værdi. Opgørelsen af sagens værdi har betydning for, om sagen hører under småsagsprocessen efter den foreslåede regel i § 400, stk. 1, nr. 1.

Det foreslås, at sagens værdi skal opgøres på samme måde som i andre civile sager, jf. retsplejelovens § 228. For lejesagers vedkommende foreslås det at medtage den særlige regel om opgørelsen af sagens værdi, som findes i retsafgiftsloven.

Stk. 1 modsvarer de gældende regler i retsplejelovens § 228, stk. 1, med de ændringer, som Retsplejerådet foreslår heri, jf. lovforslagets § 1, nr. 8 og 9.

Sagens værdi bestemmes efter påstanden i stævningen, jf. *1. pkt.* Omfatter påstanden flere krav mellem de samme to parter (oprindelig objektiv kumulation), sammenlægges kravene, jf. *2. pkt.* Renter og omkostninger medregnes ikke ved opgørelsen af sagens værdi, jf.

3. *pkt.* Omkostninger omfatter i denne sammenhæng såvel udenretslige inkassoomkostninger som egentlige sagsomkostninger.

Hvis sagsøgerens krav efter påstanden i stævningen er betinget af en modydelse, skal værdien af modydelsen fratrækkes, således at sagens værdi opgøres til nettoværdien af påstanden.

Udvides påstanden ud over beløbsgrænsen på 50.000 kr., kan retten efter forslaget til § 402, stk. 2, efter anmodning henvise sagen til almindelig proces. Hvis værdien opgjort efter påstanden i stævningen overstiger 50.000 kr., men påstanden senere nedsættes, således at værdien ikke længere overstiger 50.000 kr., behandles sagen kun efter småsagsreglerne, hvis parterne aftaler det, jf. forslaget til § 400, stk. 1, nr. 2.

Stk. 2 modsvarer de gældende regler i retsplejelovens § 228, stk. 2.

Stk. 3 modsvarer de gældende regler i retsafgiftslovens § 2, stk. 2. Det foreslås præciseret, at denne særlige regel om opgørelse af sagens værdi i lejesager finder anvendelse både i boliglejemål og erhvervslejemål.

Til § 402

Bestemmelsen opregner de tilfælde, hvor en sag, der er omfattet af den foreslåede § 400, alligevel ikke skal behandles efter småsagsreglerne.

Stk. 1 giver retten mulighed for at overføre en sag til almindelig proces, hvis sagen angår særlig indviklede faktiske eller retlige spørgsmål, eller har særlig betydning for en part ud over påstanden.

Stk. 1 finder anvendelse under hele sagen, herunder tilfælde omfattet af stk. 2. Betydningen heraf ligger blandt andet i, at retten efter stk. 1 også kan henvise af egen drift, hvorimod henvisning efter stk. 2 alene kan ske efter anmodning fra en part.

Bestemmelsen i stk. 1 giver retten mulighed for at skønne over, om sagen til trods for, at den er omfattet af § 400, efter sin karakter ikke egner sig til behandling under den forenkledte procesform, som småsagsreglerne er udtryk for.

Retten kan beslutte at overføre en sag til almindelig proces både efter anmodning fra en part og af egen drift. Dette gælder også, hvor anvendelsen af småsagsreglerne beror på parternes aftale, jf. forslaget til § 400, stk. 1, nr. 2.

Retten kan henvise sagen til almindelig proces, hvis sagen angår særlig indviklede faktiske eller retlige spørgsmål, eller hvis sagen har særlig betydning for en part ud over påstanden.

Henvisning til almindelig proces kan således ske, hvis sagens faktiske eller retlige beskaffenhed gør det naturligt, at sagen underkastes en omfattende behandling med videregående advokatbistand på begge sider end den bistand i forbindelse med domsforhandlingen, som er indeholdt i småsagsprocessen. Henvisning til almindelig pro-

ces vil eksempelvis normalt være på sin plads i sager, hvor et egentligt syn og skøn med et ikke helt enkelt spørgetema er nødvendigt. Også tilstedeværelsen af mere end to parter (subjektiv kumulation) kan indgå i vurderingen af, om der bør ske henvisning til almindelig proces.

Henvisning til almindelig proces kan endvidere ske, hvor sagen har særlig betydning for en part ud over påstanden, herunder økonomisk betydning, f.eks. hvor den reelle værdi overstiger småsagsgrænsen.

Stk. 2 giver retten mulighed for efter anmodning fra en part at overføre en sag til almindelig proces, hvis påstanden udvides ud over beløbsgrænsen på 50.000 kr. Da parterne, når tvisten er opstået, frit kan aftale, at en sag uanset dens værdi skal behandles efter småsagsreglerne, kan retten kun træffe sådan bestemmelse efter anmodning fra en part. Retten er dog ikke afskåret fra af egen drift i medfør af stk. 1 at bestemme, at sagen skal overgå til almindelig proces, men påstandens størrelse vil sjældent i sig selv give grundlag herfor.

Bestemmelsen i stk. 2 giver retten mulighed for at skønne over, om en udvidelse af påstanden ud over beløbsgrænsen for småsagsreglerne bør føre til, at sagen overgår til almindelig proces. Der vil normalt ikke være anledning til at lade sagen overgå til almindelig proces, hvis der kun er tale om en mindre overskridelse af beløbsgrænsen, der ikke ændrer sagens karakter. Også ved noget større overskridelser af beløbsgrænsen, der ikke ændrer sagens karakter, bør der udvises varsomhed med at lade sagen overgå til almindelig proces, hvis udvidelsen først sker sent under sagen, eksempelvis under eller umiddelbart før domsforhandlingen. Ved store overskridelser af beløbsgrænsen (uanset tidspunktet under sagen), ved større overskridelser af beløbsgrænsen, der sker tidligt under sagen, samt ved mindre overskridelser, der ændrer sagens karakter, vil der derimod ofte være grund til at lade sagen overgå til almindelig proces.

Når retten bestemmer, at sagens videre behandling ved retten ikke skal ske efter småsagsreglerne, fortsætter sagsbehandlingen efter retsplejelovens almindelige regler om behandlingen af civile retssager. Hidtil foretagne processuelle skridt står således ved magt og skal ikke gå om alene af den grund, at sagen overgår til fortsat behandling efter almindelige procesregler.

Er der eksempelvis indhentet en sagkyndig erklæring efter småsagsreglerne, kan denne således anvendes som bevis under sagen. Retten kan imidlertid, hvis der skønnes at være behov for det, efter anmodning fra en part bestemme, at der skal afholdes syn og skøn efter de almindelige procesregler.

Som et andet eksempel kan nævnes, at hvis forberedelsen er afsluttet, er det alene domsforhandlingen, der skal gennemføres efter de almindelige procesregler, medmindre retten finder grundlag for at genoptage forberedelsen efter retsplejelovens § 356, stk. 3, eller §

364, stk. 1.⁶

Byrettens afgørelser efter den foreslåede § 402 kan kæres til landsretten. Dette gælder både, når byretten henviser sagen til almindelig proces, og når byretten nægter at henvise sagen til almindelig proces.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.2.

Til § 403

Bestemmelsen indeholder en generel bestemmelse om bevisførelse, der i forhold til retsplejelovens § 341, der gælder for den almindelige proces, er udtryk for en skærpet relevansvurdering.

Enhver bevisførelse kræver således rettens tilladelse, og tilladelsen gives, når det må anses for sandsynligt, at bevisførelsen er af betydning for sagen.

Bestemmelsen gælder både spørgsmålet om, hvorvidt bevisførelse kan tillades, og spørgsmålet om, i hvilke former bevisførelse bør ske.

Bestemmelsen er udtryk for en forholdsvis moderat skærpelse af kravet til bevisførelsens relevans. Bestemmelsen betyder således ikke, at parternes anmodninger om bevisførelse ikke i vid udstrækning vil kunne imødekommes, men derimod at bevisets betydning for sagen skal sandsynliggøres i højere grad, end det sker nu, således at processen bliver både hurtigere og billigere.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.4.

Til § 404

Bestemmelsen indeholder regler om sagkyndig oplysning, der er forenklet i forhold til reglerne om syn og skøn. Anvendelse af egentligt syn og skøn efter retsplejelovens kapitel 19 er ikke udelukket i småsager, men er der behov for egentligt syn og skøn, kan det tale for henvisning til almindelig proces efter den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 402, stk. 1.

Efter *stk. 1* kan sagkyndig oplysning tilvejebringes ved en forenklet form for syn og skøn eller ved indhentning af en udtalelse fra en brancheorganisation, responsumudvalg eller lignende. En sagkyndig erklæring kan være udtryk både for et mere abstrakt sagkyndigt skøn (foretaget af brancheorganisation, responsumudvalg el.lign.) og for et konkret sagkyndigt skøn, typisk på grundlag af en besigtigelse (foretaget af en sagkyndig person).

Ved syn og skøn suppleres den skriftlige skønserklæring jævnligt

⁶ Som affattet ved forslaget i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I. De tilsvarende gældende regler findes i retsplejelovens § 358 og § 364, stk. 2, jf. § 358.

af en afhøring af den sagkyndige i retten (afhjemling). Sådan supplerende afhøring forudsættes i almindelighed at kunne undværes ved forenklet syn og skøn. Det foreslåede 2. pkt. åbner dog mulighed for, at retten, når særlige grunde taler for det, kan bestemme, at den sagkyndige skal afgive en supplerende mundtlig forklaring. Bestemmelsen omfatter også supplerende mundtlig forklaring fra en repræsentant for en organisation, der har afgivet en sagkyndig erklæring, men mundtlig forklaring forudsættes kun helt undtagelsesvis anvendt ved disse erklæringer.

Det er efter bestemmelsen retten, der udformer spørgsmålene til den sagkyndige person eller organisation, men efter *stk. 2* skal parterne have mulighed for at udtale sig om spørgsmålene, inden de stilles. Parterne skal endvidere have oplyst de forventede udgifter til sagkyndig oplysning, da udgiften – medmindre den dækkes af fri proces eller retshjælpsforsikring – i første række skal afholdes af den part, der ønsker sagkyndig oplysning, ligesom modparten eventuelt kan blive pålagt at erstatte udgiften som sagsomkostning. Det vil i småsager ofte være nærliggende at medtage et (afsluttende) spørgsmål om, hvorvidt den sagkyndige i øvrigt har bemærkninger til sagen.

Efter *stk. 3* bemyndiges Domstolsstyrelsen til at fastsætte nærmere regler til lettelse af den praktiske ekspedition af spørgsmål til sagkyndige personer og organisationer og til at beskikke sagkyndige personer og organisationer. Den nærmere udformning af en bekendtgørelse herom må bero på Domstolsstyrelsens forhandlinger med relevante brancheorganisationer, herunder eventuelt om takster for sagkyndig oplysning.

Henvisningerne i *stk. 4* til bestemmelser i retsplejelovens kapitel om syn og skøn omfatter regler om habilitetskrav (§ 197), om fortrinsret for særligt beskikkede (§ 199, *stk. 1*), om parternes forslag til og indsigelser mod valg af sagkyndig (§ 200), om anvendelse af vidnereglerne på afhøring af sagkyndige (§ 204, *stk. 3*, og § 209) og om vederlag til sagkyndige (§ 211).

Der foreslås ikke udtrykkelige regler om parternes adgang til at overvære en eventuel besigtigelse. Hvis den ene part har mulighed herfor – f.eks. fordi den pågældende har genstanden for sagkyndig vurdering i sin besiddelse – forudsættes det imidlertid, at også den anden part får mulighed for at overvære besigtigelsen.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.4.

Til § 405

Bestemmelsen bemyndiger Domstolsstyrelsen til at fastsætte regler om afholdelse af retsmøder uden for sædvanlig kontortid. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at parterne i småsager ikke pådrages unødvendige indtægtstab ved at skulle møde i retten.

Bedre muligheder for, at retten i det enkelte tilfælde kan tilbyde

parterne – hvis de ønsker det – at afholde retsmøder helt eller delvis om aftenen, må ud fra en servicesynsvinkel opfattes som en betydelig fordel. Da der som altovervejende hovedregel ikke skal afholdes forberedende retsmøder i småsager (jf. forslaget til § 406, stk. 4), har mulighed for at afholde aftenmøder først og fremmest betydning for domsforhandlingen.

Retsplejerådet forudsætter, at personalets arbejdstids- og lønvilkår indrettes i overensstemmelse med ordningen. Der kan eventuelt være anledning til i første omgang at iværksætte en sådan ordning i udvalgte retskredse af forskellig størrelse og befolkningssammensætning efter nærmere drøftelser med de berørte embeder.

Retsplejelovens § 491, stk. 2, indeholder en tilsvarende bemyndigelsesbestemmelse vedrørende aftenmøder i fogedretten. Denne bemyndigelse er dog ikke udnyttet.

Til § 406

Bestemmelsen indeholder regler om sagens forberedelse. Bestemmelsen er en central del af den foreslåede forenklede procesform for krav indtil 50.000 kr., hvor hovedprincippet er, at rettens sekretariat varetager forberedelsen af sagen.

Stk. 1 fastslår, at forberedelsen sker efter reglerne i retsplejelovens kapitel 33 med de ændringer, der fremgår af stk. 2-6. Retsplejeloens kapitel 33 regulerer blandt andet sagens anlæg, herunder kravene til stævningen (jf. også lovforslagets § 1, nr. 12), sagsøgtes svar (jf. også lovforslagets § 1, nr. 13 og 14) og virkningen af manglende svar, forberedelsens slutning, præklusion (afskæring af nyt processtof, der fremkommer for sent), sagsøgerens mulighed for at hæve sagen, virkningen af udeblivelse fra eventuelle retsmøder (jf. også nedenfor om stk. 4) samt oversendelse til nævnbehandlingen.

Stk. 2, 1. pkt., fastslår, at retten har ansvaret for forberedelsen af sagen. Det forudsættes, at forberedelsen i praksis varetages af rettens sekretariat. Rettens ansvar for forberedelsen indtræder, når sagsøgte har afgivet et svar, der kan danne grundlag for sagens behandling, jf. retsplejeloens §§ 351, 352 og 354. Retsplejerådet forudsætter, at der før eller samtidig med gennemførelsen af forslaget om en særlig småsagsproces indføres generelle regler om, at sagsøgte altid skal afgive et skriftligt svar, jf. forslaget herom i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I.

Stk. 2, 2. og 3. pkt., indeholder nærmere regler om sigtet med den forberedelse, som retten ifølge 1. pkt. har ansvaret for. Under forberedelsen skal parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder således bringes på det rene, og det skal derunder søges klargjort, hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal være genstand for bevisførelse. Endvidere skal det søges klargjort, hvilken bevisførelse der skal finde sted.

Grundlaget for rettens virksomhed er i første omgang stævningen

og sagsøgte svar. På dette grundlag vurderer retten, om der er behov for yderligere klarlæggelse af parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, og retten kontakter i givet fald parterne telefonisk eller skriftligt (herunder eventuelt ved digital kommunikation). Der vil kun undtagelsesvis kunne blive tale om at indkalde parterne til et retsmøde, jf. nærmere nedenfor om stk. 4.

Under forberedelsen søger retten også afklaret, hvilken bevisførelse der skal ske, og i givet fald iværksætter retten i samråd med parterne den pågældende bevisførelse, eksempelvis indhentning af en sagkyndig erklæring eller indkaldelse af vidner til domsforhandlingen.

Retten yder en intensiv vejledning og bistand til parterne, således at også parter, der ikke har juridiske kundskaber, og som ikke bistås af advokat, opnår den retsstilling, de efter lovgivningen har krav på.

Den væsentligste funktion er, at rettens sekretariat gennem spørgsmål til parter tilvejebringer de oplysninger, der skal bruges, for i første omgang at sikre, at relevante justeringer af påstande og anbringender kan foretages, og at parterne på et oplyst grundlag kan tage stilling til de spørgsmål vedrørende bevisførelsens omfang, som sagen giver anledning til.

Opstår spørgsmål om nye anbringender i forhold til stævning og svarskrift, bør rettens sekretariat stille de fornødne spørgsmål for at klarlægge, om der reelt er grundlag for et nyt anbringende, og om dette giver anledning til særlig bevisførelse. I givet fald bør rettens sekretariat gøre parterne opmærksom på det pågældende spørgsmål og eventuelle konsekvenser for påstandene og bede dem tilkendegive deres stilling hertil.

Det bør søges undgået, at en part gennem en opfordring til stilningtagen til et eventuelt nyt anbringende får indtrykket af, at sagen dermed er vundet. Vejledningen bør omfatte den usikkerhed, der kan knytte sig til bevisførelsen og eventuelle tvivlsomme retsspørgsmål. Det bør efter omstændighederne fremhæves, at vejledning ikke gives alene af hensyn til den enkelte part, men også for at modparten kan få klarhed over, hvad denne skal forsvare sig imod.

Som anført i kapitel 11 i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I bør retten ikke yde materiel vejledning, uden at modparten har mulighed for at være til stede eller få kopi. Egentlig materiel vejledning bør derfor ske i telefonmøder, hvor begge parter har mulighed for at deltage, eller skriftligt (herunder eventuelt ved digital kommunikation). Derimod er der ikke noget til hinder for, at retten telefonisk indhenter oplysninger fra en part uden modpartens deltagelse, når der ikke under samtalen foregår materiel vejledning. Det er en selvfølge, at begge parter orienteres om alle oplysninger, som retten har indhentet fra parterne eller tredjemand.

Retsplejerådet forudsætter i øvrigt, at Domstolsstyrelsen løbende er opmærksom på de muligheder, som it-udviklingen giver. Eksempelvis kunne man forestille sig, at det på et tidspunkt blev muligt for

parterne via internettet at følge sagens gang.

Stk. 3 indeholder regler, der giver mulighed for at tillægge en parts manglende besvarelse af en henvendelse fra retten udeblivelsesvirkning. Reglerne har karakter af værnsregler, der giver mulighed for at imødegå bevidst trænering af sagen. I almindelighed forventes rettens almindelige skriftlige og telefoniske kontakt til parterne i form af spørgsmål mv. at være tilstrækkeligt, således at der ikke er behov for formelle pålæg og advarsler om udeblivelsesvirkning.

Det kan imidlertid ikke udelukkes, at der i konkrete sager kan være behov for, at retten decideret kan pålægge en part at svare på en henvendelse fra retten. Blandt andet af hensyn til modparten ville det således ikke være hensigtsmæssigt, hvis retten i en sådan situation alene skulle være henvist til enten at indkalde begge parter til et retsmøde (jf. herom *stk. 4*) eller at slutte forberedelsen og beramme sagen til domsforhandling på et tidspunkt, hvor sagen måske reelt ikke er færdigforberedt.

Det foreslås derfor, at retten kan pålægge en part at svare på en henvendelse fra retten inden for en nærmere angiven frist. Pålægget skal indeholde oplysning om, at et manglende svar kan tillægges udeblivelsesvirkning. Det bør i pålægget nærmere forklares, at udeblivelsesvirkning indebærer, at sagen afvises (hvis pålægget gives til sagsøgeren), eller at sagsøgerens påstand uden nærmere prøvelse tages til følge, hvis den er begrundet i sagsfremstillingen og det i øvrigt fremkomme (hvis pålægget gives til sagsøgte).

Svarer parten ikke rettidigt på et pålæg, der indeholder en advarsel om udeblivelsesvirkning, finder retsplejelovens § 360 tilsvarende anvendelse. Retten kan således også efter omstændighederne undtagelsesvis undlade at tillægge det manglende svar udeblivelsesvirkning, jf. § 360, sidste *stk.*

Der stilles ingen formkrav til partens svar, der således kan gives skriftligt (enten ved almindeligt brev eller ved elektronisk kommunikation) eller mundtligt (enten telefonisk eller ved personligt fremmøde).

Endvidere bemærkes, at forhandlingsprincippet ikke foreslås fraveget, og at der heller ikke foreslås ændringer i de principper, der ligger til grund for reglerne i retsplejelovens kapitel 28 og 29 om parternes forpligtelse til at fremlægge synbare bevismidler og om afhøring af parter. Heraf følger, at udeblivelsesvirkning kun indtræder, hvis en part slet ikke reagerer på henvendelsen fra retten. Et svar, der går ud på, at parten ikke ser sig i stand til eller ikke ønsker at svare på det, retten spørger om, udløser således ikke udeblivelsesvirkning.

Der kan i en sådan situation eventuelt være anledning til også at vejlede en part om reglerne om præklusion (afskæring af nyt processtof, der fremkommer for sent) og/eller om fakultativ processuel skadevirkning (modpartens fremstilling af sagen kan lægges til grund uden fuldt bevis). Det er en selvfølge, at vejledningen skal gives i en

form, som giver parten mulighed for at forstå, hvad det drejer sig om.

Stk. 4 indeholder regler om afholdelse af retsmøder under forberedelsen. Som hovedregel gennemføres forberedelsen uden afholdelse af retsmøder. Retten kan dog undtagelsesvis indkalde parterne til et retsmøde, og i så fald gælder de almindelige regler om virkningerne af udeblivelse fra et retsmøde under forberedelsen, jf. retsplejelovens § 360. I modsætning til, hvad der gælder efter de almindelige regler, skal retten imidlertid i indkaldelsen til retsmødet udtrykkeligt oplyse parterne om retsvirkningerne af udeblivelse.

Stk. 5 fastslår, at retten skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser. Fortegnelsen skal sendes til parterne senest 14 dage før forberedelsens slutning, således at parterne har mulighed for at komme med supplerende bemærkninger, hvis der er behov for det. Hvis en part ønsker advokatbistand under domsforhandlingen, vil advokaten kunne inddrages på dette tidspunkt i sagen.

De gældende regler om præklusion (afskæring af nyt processtof, der fremkommer for sent) foreslås ikke ændret. Der indtræder således præklusion ved forberedelsens slutning, hvorefter nye påstande, anbringender og beviser kun kan tages i betragtning, når særlige betingelser er opfyldt, jf. retsplejelovens § 358⁷ og § 363.

Stk. 6 opregner de bestemmelser i retsplejelovens kapitel 33 om sagsforberedelse i første instans, der ikke finder anvendelse i sager, der behandles i småsagsprocessen.

Det drejer sig om reglerne om retsmøder, yderligere processkrifter og påstandsdokumenter mv.

Med hensyn til retsmøder skal der som hovedregel ikke holdes retsmøder under forberedelsen, når sagen behandles i småsagsprocessen, jf. stk. 4.

Med hensyn til processkrifter *kan* retten som led i forberedelsen anmode parterne om at indlevere yderligere processkrifter, jf. stk. 1 og 2, men udeblivelsesvirkning kommer kun på tale, når retten har anvendt reglen i stk. 3.

Med hensyn til påstandsdokumenter mv. er det retten, der skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser, jf. stk. 5.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.4 og 2.3.5.

Til § 407

Bestemmelsen angår domsforhandlingen. Domsforhandlingen bør koncentreres til det væsentlige og gennemføres uden forelæggelse.

⁷ Som affattet ved forslaget i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I. Den tilsvarende gældende regel findes i retsplejelovens § 357.

Det foreslås derfor, at der ikke skal ske gives nogen fremstilling af sagen (forelæggelse), jf. *stk. 1*.

Endvidere forudsættes det, at domsforhandlingen ikke overstiger en halv retsdag, medmindre helt særlige grunde nødvendiggør det. Det er desuden en selvfølge, at aflysninger og udsættelser af domsforhandlingen så vidt som overhovedet muligt skal undgås.

Det skal understreges, at domsforhandlingen i småsager forudsættes ofte at kunne gennemføres på 1-2 timer, og at det således kun i en mindre andel af sagerne vil være nødvendigt at disponere over en hel halv retsdag.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.6.

Det foreslås desuden, at det skal fremgå af dommen, at sagen har været behandlet i småsagsprocessen, jf. *stk. 2*. Da der gælder forskellige appelregler afhængig af, om sagen har været behandlet i småsagsprocessen eller efter almindelige procesregler, jf. herved forslaget til § 410, er det vigtigt, at det fremgår udtrykkeligt af dommen, at sagen har været behandlet i småsagsprocessen.

Til § 408

Bestemmelsen angår sagsomkostninger. Udgangspunktet er, at de almindelige regler om sagsomkostninger i retsplejelovens kapitel 30 finder anvendelse, jf. *stk. 1*, herunder navnlig reglerne om, at den tabende part skal erstatte den vindende part dennes udgifter i forbindelse med retssagen, og at udgifter til advokatsalær skal erstattes med et "passende beløb", dvs. med et standardiseret beløb.

I konsekvens af, at småsagsprocessen indrettes på en sådan måde, at parterne ikke har behov for advokatbistand under sagens forberedelse, vil dette standardbeløb som udgangspunkt svare til et takstmæssigt salær for advokatens deltagelse i domsforhandlingen og en passende forberedelse heraf.

Det forudsættes i den forbindelse, at taksterne for udmåling af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatsalær i småsagsprocessen fastsættes med udgangspunkt i de vejledende salærtakster for domsforhandlingen i straffesager, jf. nærmere *kapitel 11*, afsnit 2.3.7.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil selv et sådant passende beløb til dækning af advokatsalær imidlertid være uforholdsmæssigt højt i de mindste sager, dvs. sager med en økonomisk værdi indtil 10.000 kr.

Retsplejerådet foreslår på den baggrund, at i sager med en økonomisk værdi indtil 10.000 kr. skal den tabende parts pligt til at erstatte den vindende parts udgifter til advokat yderligere begrænses, jf. *stk. 2*. Retsplejerådet foreslår, at begrænsningen sættes til 1.500 kr. i de allermindste sager med en værdi indtil 5.000 kr. og til 2.500 kr. i sager med en værdi mellem 5.000 og 10.000 kr.

Beløbsgrænserne på 5.000 kr. og 10.000 kr. relaterer sig til sa-

gens værdi opgjort efter parternes påstande i den fortegnelse, retten udarbejder efter § 406, stk. 5. Som småsagsprocessen er indrettet, er det, når retten har udarbejdet denne fortegnelse, at en part kan afholde udgifter til advokatbistand med den virkning, at de indgår i sagsomkostningerne. Det bør derfor også være påstandene på dette tidspunkt, der er bestemmende for en eventuel maksimering af dækningen som sagsomkostning af udgifter til advokatsalær. Retten kan dog også tage hensyn til en senere forhøjelse af en påstand, således at maksimeringen eventuelt ikke gælder. Derimod bør retten i relation til § 408, stk. 2, kun tage hensyn til en senere nedsættelse af en påstand, hvis nedsættelsen foretages meget hurtigt efter rettens fremsendelse af fortegnelsen efter § 406, stk. 5, således at påstanden som gengivet heri ikke har nået at virke bestemmende for modparten i relation til advokatbistand.

Sagens værdi opgøres ud fra påstandene efter tilsvarende principper som med hensyn til beløbsgrænsen for småsagsprocessen, jf. herved forslaget til § 401 og bemærkningerne hertil. Hvor et krav er betinget af en modydelse, regnes således alene med nettoværdien af påstanden, og renter og omkostninger medregnes ikke.

Har sagsøgte fremsat modkrav til selvstændig dom, opgøres sagens værdi i relation til § 408, stk. 2, til summen af påstandene. Hvis sagsøgerens påstand lyder på betaling af 4.000 kr. og sagsøgtens påstand lyder på betaling af 3.000 kr., gælder således maksimummet på 2.500 kr. (sagen er i intervallet 5.001-10.000 kr.).

Maksimeringen gælder ikke i sager om krav uden økonomisk værdi, heller ikke hvor det alene er sagsøgtens modkrav til selvstændig dom, der ikke har økonomisk værdi.

Beløbsgrænserne på 1.500 kr. og 2.500 kr. udgør det maksimale beløb (ekskl. moms), der kan tilkendes til dækning af udgifter til advokatsalær. Er den part, der tilkendes beløbet, momsregistreret, er det selve beløbet på 1.500 kr. eller 2.500 kr., som der højst kan tilkendes. Er den part, der tilkendes beløbet, ikke momsregistreret, kan der derimod med den nuværende momssats på 25 % tilkendes maksimalt 1.875 kr. henholdsvis 3.125 kr.

Beløbene på 1.500 kr. og 2.500 kr. (ekskl. moms) er maksimum for dækning af udgifter til advokatsalær som sagsomkostning. For alle andre udgifters vedkommende udmåles sagsomkostningerne efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 30.

Den foreslåede maksimering indebærer, at en vindende part, der vælger at bruge advokat i en meget lille sag, som oftest ikke vil få dækket sine fulde udgifter hertil, men dog en andel af udgifterne. Omkostningsansvaret vil således være delt mellem den tabende part og den part, der vælger at bruge advokat.

Har den *vindende* part fri proces, udmåles salæret til den beskikkede advokat efter de retningslinjer, der er beskrevet ovenfor i bemærkningerne til stk. 1. Reglen i stk. 2 er således uden betydning for salæret til den beskikkede advokat, og det er derfor i denne situa-

tion statskassen, der må bære den del af udgifterne til advokatsalær, som ligger over det maksimum, den tabende modpart kan pålægges at betale som sagsomkostning.

Har den *tabende* part fri proces, pålægges statskassen at betale sagsomkostninger til modparten i samme omfang som i tilfælde, hvor der ikke er fri proces, jf. forslaget til § 332, stk. 1. Reglen i § 408, stk. 2, finder således anvendelse, og statskassen kan derfor i de mindste sager kun pålægges at betale sagsomkostninger til modparten til dækning af udgifter til advokatsalær inden for de foreslåede maksima.

Det foreslås, at parterne ikke ved aftale skal kunne fravige begrænsningen i, hvor stort et beløb der maksimalt kan tilkendes til dækning af advokatsalær i de mindste sager, jf. *stk.* 3. Parterne kan dog ved aftale fravige begrænsningen, når tvisten er opstået. Dette skal ses i sammenhæng med, at parterne, når tvisten er opstået, frit kan aftale, at småsagsreglerne slet ikke skal anvendes, jf. forslaget til § 400, stk. 2.

Ligesom det gælder for aftaler om fravigelse af de almindelige sagsomkostningsregler i kapitel 30, jf. forslaget til § 312, stk. 1, og bemærkningerne hertil, kan en sådan aftale om at fravige reglen i § 408, stk. 2, hverken forøge statskassens forpligtelser til at betale sagsomkostninger til modparten i tilfælde, hvor den tabende part har fri proces, eller formindske modpartens forpligtelser til at betale sagsomkostninger til statskassen i tilfælde, hvor den vindende part har fri proces.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.7.

Til § 409

Bestemmelsen angår fri proces. De almindelige regler om fri proces i retsplejelovens kapitel 31 anvendes fuldt ud, når en sag behandles efter småsagsreglerne. Dette gælder både med hensyn til betingelserne for at få fri proces, kompetencen til at meddele fri proces og virkningerne af fri proces.

Det følger imidlertid af småsagsprocessens særlige karakter, hvor forberedelsen varetages af rettens sekretariat, at beskikkelsen af advokat for en part, der har fri proces, kun vedrører domsforhandlingen og forberedelsen heraf. Salæret til den beskikkede advokat vil svare til de standardtakster, der er beskrevet ovenfor i bemærkningerne til § 408, stk. 1, med hensyn til sagsomkostninger. Salæret begrænses ikke af den særlige lave grænse i sager, der angår højst 10.000 kr., jf. § 408, stk. 2. I de helt små sager vil der således være forskel på det beløb, en tabende modpart kan pålægges at betale i sagsomkostninger til dækning af den vindende parts udgifter til advokat, og det beløb, en beskikket advokat skal have udbetalt fra statskassen.

Det foreslås i *stk.* 1, at hvis parterne *aftaler*, at en sag *ikke* skal

behandles i småsagsprocessen, *uden* at der er grundlag for, at retten henviser sagen til behandling efter almindelige procesregler, skal virkningen af fri proces begrænses til de udgifter, der ville have været forbundet med sagens behandling efter småsagsreglerne.

Den foreslåede regel indebærer, at retten ved afgørelsen af, hvilke udgifter der kan dækkes under den fri proces, skal skønne over, hvad udgifterne ville have været, hvis sagen havde været behandlet efter småsagsreglerne.

Reglen finder kun anvendelse, når sagen efter påstanden i stævningen ikke har økonomisk værdi eller har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr. og således som udgangspunkt ville skulle behandles i småsagsprocessen, jf. forslaget til § 400, stk. 1, nr. 1. Reglen gælder ikke, hvis anvendelsen af småsagsreglerne alene beror på, at parterne har vedtaget småsagsbehandling, jf. forslaget til § 400, stk. 1, nr. 2, hvorefter parterne indgår en ny aftale om, at sagen alligevel skal behandles efter almindelige procesregler.

Reglen om begrænsning af virkningen af fri proces gælder ikke, hvis der ville have været grundlag for henvisning af sagen til behandling efter almindelige procesregler, jf. forslaget til § 402. Dette indebærer, at retten ved afgørelsen af, om begrænsningen skal finde anvendelse, skal skønne over, om der ville være sket henvisning til almindelig proces efter § 402, hvis parterne ikke havde aftalt behandling efter almindelig proces.

Reglen om begrænsning af virkningen af fri proces indebærer blandt andet, at beskikkelsen af advokat for en part, der har fri proces, i givet fald kun vedrører en kortere domsforhandling og forberedelsen heraf. Beskikkelsen vedrører således eksempelvis ikke sagens forberedelse eller en længere domsforhandling.

I konsekvens heraf foreslås det i *stk. 2*, at parten og advokaten skal kunne aftale, at parten betaler advokaten for yderligere bistand op til det samlede vederlag, advokaten ville have ret til, hvis begrænsningen i *stk. 1* ikke fandt anvendelse.

Reglen i *stk. 2* indebærer, at parten og den beskikkede advokat kan aftale, at den beskikkede advokat skal udføre samme arbejde som i en almindelig sag, hvor begrænsningen i virkningen af fri proces efter *stk. 1* ikke finder anvendelse, og at parten skal betale den del af det samlede vederlag, som i medfør af *stk. 1* ikke dækkes af statskassen.

Det bemærkes, at størrelsen af det samlede vederlag, der gyldigt kan aftales efter *stk. 2*, svarer til det vederlag, en beskikket advokat ville få tilkendt efter den foreslåede regel i § 334, *stk. 5*, hvis reglen i § 409, *stk. 1*, ikke fandt anvendelse. Det bemærkes endvidere, at parten efter reglen i § 409, *stk. 2*, kun gyldigt kan påtage sig at betale den del af dette samlede vederlag, der i medfør af *stk. 1* ikke dækkes af statskassen. Endelig bemærkes, at den foreslåede regel i § 334, *stk. 7, 3. pkt.*, gælder ved siden af reglen i § 409, *stk. 2*, og at parten og advokaten således alternativt kan indgå særskilt aftale om

vederlaget, samtidig med at advokaten frafalder krav på vederlag af statskassen. I så fald maksimeres vederlaget alene af de generelle regler om advokaters salærkrav, jf. retsplejelovens § 126, stk. 2.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.8.

Til § 410

Bestemmelsen angår appel af byrettens domme i sager, der behandles i småsagsprocessen.

Der henvises til *kapitel 11*, afsnit 2.3.9.

Et *flertal* (7 medlemmer) foreslår, at appel af domme afsagt i småsagsprocessen skal ske ved *kære*, men således at visse af reglerne om anke finder anvendelse, herunder reglerne om appelfrist, appelbegrænsning og nova, ligesom landsrettens afgørelse skal træffes ved dom.

At appel sker ved *kære*, indebærer navnlig, at appellen i almindelighed ikke vil have opsættende virkning, og at appelsagen som udgangspunkt behandles skriftligt.

Stk. 1 fastslår, at appel af domme til landsretten som udgangspunkt sker ved *kære* efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37. Appel sker således ved indlevering af et kæreskrift til byretten, der skal indeholde appellantens påstand og om fornødent en angivelse af de grunde, hvorpå appellen støttes, jf. retsplejelovens § 393, stk. 3, 1. og 2. pkt. Appel vil ikke kunne ske mundtligt til retsbogen, jf. nedenfor om stk. 3, nr. 2. Appelfristen er 4 uger, jf. nedenfor om stk. 2, nr. 6.

Stk. 2 opregner de bestemmelser om anke, som finder tilsvarende anvendelse. Det drejer sig om § 218 a, stk. 3, om en redegørelse vedrørende kortfattede domme (*nr. 1*). Endvidere overføres de almindelige ankebegrænsningsregler i § 368, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, til småsagsprocessens appelregler (*nr. 2*). Appel kan herefter ske i samme omfang som efter gældende ret. Endvidere overføres § 368, stk. 4, om inddragelse af afgørelser truffet under sagen i første instans (*nr. 3*). Det samme gælder § 369, stk. 4, om appel af udeblivelsesdomme (*nr. 4*), § 370 om afkald på appel (*nr. 5*), § 372, stk. 1, og stk. 2, 2.-7. pkt., om appelfristen (*nr. 6*), §§ 383 og 384 om nye påstande og anbringender (*nr. 7*), § 388 om hjemvisning (*nr. 8*) samt § 390 om forholdet mellem anke og særskilt *kære* af afgørelser truffet under sagen i første instans (*nr. 9*), således at *kære* af en dom i relation til denne bestemmelse sidestilles med anke af en dom.

Stk. 3 opregner de bestemmelser om *kære*, der *ikke* finder anvendelse. Det drejer sig om § 393, stk. 3, 3. pkt., om fremsendelse af kopi af kæreskriftet til modparten (*nr. 1*), § 393, stk. 4, om muligheden for at *kære* mundtligt til retsbogen (*nr. 2*), § 396, stk. 3, om underretning om sagens indsendelse fra byretten (*nr. 3*) samt § 397, stk. 1, om afgivelse af udtalelser fra parterne inden for en 10

dages-frist mv. (*nr. 4*). Der vil i sager, der er afgjort ved dom, sjældent være anledning til, at byretten afgiver en erklæring efter § 396, stk. 2, men denne bestemmelse foreslås dog ikke ophævet i småsager.

Stk. 4 fastsætter nærmere regler for kæresagens behandling, der fraviger de almindelige regler om kære, jf. herved ovenfor om stk. 3. Det foreslås, at der sammen med kæreskriftet skal indleveres kopi heraf samt af eventuelle bilag, jf. *1. pkt.* Efter *2. pkt.* skal kæreskriftet forkyndes for indkærede. En eventuel erklæring fra byretten i medfør af § 396, stk. 2, vedlægges ved forkyndelsen, og kærende underrettes. Ved forkyndelsen opfordres indkærede til at fremsætte sine bemærkninger til kæreskriftet inden for en af landsretten fastsat frist, jf. *3. pkt.* Der stilles ikke særlige formelle krav til et sådant svarskrift, og det forudsættes, at en selvstændig påstand om andet end stadfæstelse kan fremsættes af indkærede, uden at kontrakære er nødvendig. Landsretten kan efter *4. pkt.* bestemme, at flere proceskrifter skal udveksles. Det forudsættes, at landsretten i denne forbindelse over for parterne gør det klart, hvornår forberedelsen sluttes, således at sagen optages til afgørelse på skriftligt grundlag, hvis der ikke berammes mundtlig forhandling. Med hensyn til opsættende virkning forudsættes reglen i retsplejelovens § 395 anvendt med en vis tilbageholdenhed.

Kæresagen behandles som udgangspunkt skriftligt, men landsretten kan efter *stk. 5* bestemme, at sagen skal behandles mundtligt for landsretten. Bestemmelsen er udformet på samme måde som retsplejelovens § 587, stk. 6, om appel i fogsager. Bestemmelsen skal administreres i overensstemmelse med Menneskeretskonventionens artikel 6, der efter omstændighederne giver en part mulighed for at forlange, at sagen behandles mundtligt.

Landsrettens afgørelse træffes efter *stk. 6* ved dom. En eventuel appel til Højesteret som tredje instans (med Procesbevillingsnævnets tilladelse) sker derfor ved anke efter de almindelige regler om anke i retsplejelovens kapitel 36.

Et *mindretal* (5 medlemmer) foreslår, at appel af domme afsagt i småsagsprocessen skal ske ved *anke*, men således at en række af de almindelige regler om anke ikke finder anvendelse. Ankebehandlingen bliver derved mindre formel.

Mindretallet foreslår desuden, at ankesagen som udgangspunkt skal afgøres på skriftligt grundlag, hvilket giver mulighed for en hurtig ankebehandling.

Stk. 1 fastslår, at anke af domme til landsretten som udgangspunkt sker efter reglerne i retsplejelovens kapitel 36.

Stk. 2 og 3 indeholder regler om iværksættelse af anke og om kravene til ankestævningen og udveksling af processkrifter, som træder i stedet for de almindelige regler i § 372, stk. 2, 1. pkt., og §§ 373-378. Formålet med bestemmelsen er at lempe de formelle krav bety-

deligt.

Parallelt med, hvad der gælder i kæremål, skal anke ske ved indlevering af en ankestævning til byretten, og ankestævningen skal indeholde appellantens påstand og om fornødent en angivelse af de grunde, hvorpå anken støttes, jf. *stk. 2, 1. og 2. pkt.* Med ankestævningen skal indleveres en kopi heraf samt af eventuelle bilag, jf. *3. pkt.* Byretten sender ankestævningen med eventuelle bilag til landsretten tillige med en udskrift af den dom, der ankes, jf. *4. pkt.*

Ankestævningen forkyndes for indstævnte ved landsrettens foranstaltning, og appellanten underrettes herom, jf. *stk. 3, 1. pkt.* Ved forkyndelsen opfordres indstævnte til at fremsætte sine bemærkninger til ankestævningen inden for en af landsretten fastsat frist, jf. *2. pkt.* Der stilles ikke særlige formelle krav til et sådant svarskrift, og en selvstændig påstand om andet end stadfæstelse kan fremsættes af indstævnte, uden at kontraanke er nødvendig. Landsretten kan efter *3. pkt.* bestemme, at flere processkrifter skal udveksles. Det forudsættes, at landsretten i denne forbindelse over for parterne gør det klart, hvornår forberedelsen sluttet, således at sagen optages til afgørelse på skriftligt grundlag, hvis der ikke berammes mundtlig forhandling.

Ankesagen behandles skriftligt, medmindre landsretten bestemmer, at sagen skal behandles mundtligt for landsretten, jf. *stk. 4.* Bestemmelsen er udformet på samme måde som retsplejelovens § 587, stk. 6, om appel i fogedsager. Bestemmelsen skal administreres i overensstemmelse med Menneskeretskonventionens artikel 6, der efter omstændighederne giver en part mulighed for at forlange, at sagen behandles mundtligt.

Stk. 5 opregner de bestemmelser om anke, der *ikke* finder tilsvarende anvendelse. Ud over de allerede nævnte § 372, stk. 2, 1. pkt., og §§ 373-378, der erstattes af reglerne i stk. 2 og 3, drejer det sig om §§ 380-382 og 385-387.

§§ 380 og 381 indeholder regler om fristen for at angive beviser, og § 382 indeholder regler om fristen for at fremsætte påstande, der har været gjort gældende i første instans. Det findes bedst stemmende med småsagsprocessens og ankeordningens mindre formelle karakter, at disse bestemmelser ikke finder anvendelse. Det samme gælder § 385, stk. 1, om indlevering af genparter til brug for domsforhandlingen og § 386 om udeblivelsesvirkning. (§ 385, stk. 2, gælder kun ved anke til Højesteret, og er derfor under alle omstændigheder ikke relevant).

Derimod er der ikke gjort undtagelse med hensyn til §§ 383 og 384 om påstande og anbringender, som *ikke* har været gjort gældende i foregående instans. Da disse regler har betydning for opretholdelsen af toinstansprincippet, bør de også gælde ved anke af domme afsagt i småsagsprocessen.

§ 387 finder heller ikke anvendelse, idet valget mellem skriftlig og mundtlig behandling skal ske efter de foreslåede regler i stk. 3.

Den foreslåede § 410 gælder kun for anke til landsretten. Ved en eventuel anke til Højesteret som tredje instans (med Procesbevillingsnævnets tilladelse) anvendes de almindelige regler om anke i retsplejelovens kapitel 36 i deres helhed.

Til nr. 18 (§ 449)

Der er tale om en konsekvensændring. Det foreslås at lempe betingelserne for fri proces i sager om ægteskab og forældremyndighed, således at der som udgangspunkt gives fri proces, når de økonomiske betingelser er opfyldt, jf. forslaget til § 327, stk. 1, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 11). Den gældende regel om advokatbeskikkelse i § 449, stk. 1, er herefter overflødig og foreslås ophævet.

§ 449 foreslås derfor nyaffattet, således at den med redaktionelle ændringer svarer til de gældende regler i § 449, stk. 2.

Til nr. 19 (§ 451)

Der er tale om en konsekvensændring. Forslaget til § 451 er udformet på samme måde som de tilsvarende forslag til §§ 456 1, 465, 474 og 475 h. Henvisningen i den gældende stk. 1 til reglerne om salær og godtgørelse til beskikkede advokater udgår, da de regler, der foreslås i kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater (jf. lovforslagets § 1, nr. 11), også finder anvendelse, når der beskikkes advokat i medfør af regler i retsplejeloven uden for kapitel 31. Reglen om sagsomkostninger (nuværende stk. 3) foreslås præciseret og placeret i kapitel 30, jf. forslaget til § 312, stk. 6 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Til nr. 20 (§ 456 l)

Der er tale om en konsekvensændring. Forslaget til § 456 l er udformet på samme måde som de tilsvarende forslag til §§ 451, 465, 474 og 475 h. Henvisningen i den gældende stk. 1 til reglerne om salær og godtgørelse til beskikkede advokater udgår, da de regler, der foreslås i kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater (jf. lovforslagets § 1, nr. 11), også finder anvendelse, når der beskikkes advokat i medfør af regler i retsplejeloven uden for kapitel 31. Reglen om betaling af udgifter (nuværende stk. 2) foreslås præciseret og placeret i kapitel 30, jf. forslaget til § 312, stk. 6 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Til nr. 21 (§ 465)

Der er tale om en konsekvensændring. Forslaget til § 465 er udformet på samme måde som de tilsvarende forslag til §§ 451, 456 1, 474 og 475 h. Henvisningen i den gældende stk. 1 til reglerne om salær og godtgørelse til beskikkede advokater udgår, da de regler, der foreslås i kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater (jf. lovforslagets § 1, nr. 11), også finder anvendelse, når der beskikkes advokat i medfør af regler i retsplejeloven

uden for kapitel 31. Reglen om sagsomkostninger (nuværende stk. 2) foreslås ændret og placeret i kapitel 30, jf. forslaget til § 312, stk. 6 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Til nr. 22 (§ 474)

Der er tale om en konsekvensændring. Forslaget til § 474 er udformet på samme måde som de tilsvarende forslag til §§ 451, 456 l, 465 og 475 h. Henvisningen i den gældende stk. 1 til reglerne om salær og godtgørelse til beskikkede advokater udgår, da de regler, der foreslås i kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater (jf. lovforslagets § 1, nr. 11), også finder anvendelse, når der beskikkes advokat i medfør af regler i retsplejeloven uden for kapitel 31. Reglen om sagsomkostninger (nuværende stk. 2) foreslås præciseret og placeret i kapitel 30, jf. forslaget til § 312, stk. 6 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Til nr. 23 (§ 475 h)

Der er tale om en konsekvensændring. Forslaget til § 475 h er udformet på samme måde som de tilsvarende forslag til §§ 451, 456 l, 465 og 474. Henvisningen i den gældende stk. 1 til reglerne om salær og godtgørelse til beskikkede advokater udgår, da de regler, der foreslås i kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater (jf. lovforslagets § 1, nr. 11), også finder anvendelse, når der beskikkes advokat i medfør af regler i retsplejeloven uden for kapitel 31. Reglen om sagsomkostninger (nuværende stk. 2) foreslås præciseret og placeret i kapitel 30, jf. forslaget til § 312, stk. 6 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Til nr. 24 (kapitel 44 a)

Der foreslås et nyt afsnit om betalingspåkrav i retsplejelovens tredje bog. Det nye afsnit foreslås placeret mellem afsnittet om rettergangsmåden (i civile retssager) og afsnittet om tvangsfuldbyrdelse, da betalingspåkravet som retsinstitut har berøringsflader både til civile retssager og til tvangsfuldbyrdelse.

Der henvises generelt til *kapitel 10*.

Til § 477 a

Bestemmelsen definerer anvendelsesområdet for de foreslåede regler om betalingspåkrav.

Reglerne om betalingspåkrav er et tilbud til fordringshaveren, som kan anvendes, når betingelserne er opfyldt. Fordringshaveren kan alternativt vælge at anlægge en almindelig (inkasso)retssag, selv om betingelserne for at indlevere et betalingspåkrav er opfyldt.

Reglerne om betalingspåkrav kan anvendes i alle sager, der hører under de almindelige domstole, jf. retsplejelovens § 1, eller under boligret, jf. henvisningen til retsplejelovens regler i lejelovens § 112.

Der skal være tale om et forfaldent pengekrav. Det er uden betydning, hvad grundlaget for kravet er, eksempelvis en kontrakt, en skadegørende handling eller en offentligretlig forpligtelse. Kravet skal imidlertid være forfaldent og ubetinget.

Kravet må højst være på 50.000 kr. Heri medregnes ikke renter og omkostninger. Omkostninger omfatter i denne sammenhæng såvel udenretslige inkassoomkostninger som egentlige sagsomkostninger. Betalingspåkravet skal afvises, hvis det lyder på et højere beløb end 50.000 kr. eksklusive renter og omkostninger.

Fordringshaveren kan ikke vælge at udstykke sit krav i flere portioner på højst 50.000 kr., medmindre de almindelige ulovbestemte principper om udstykning af krav giver mulighed herfor (jf. om disse Gomard, *Civilprocessen*, 5. udg. 2001, s. 691-696). Hvis fordringshaveren forsøger at udstykke sit krav, selv om betingelserne ikke er opfyldt, er retsvirkningen imidlertid i almindelighed ikke, at betalingspåkravet afvises. Retsvirkningen er derimod som udgangspunkt, at hvis betalingspåkravet får retskraft i medfør af den foreslåede § 477 e, stk. 3, er fordringshaveren afskåret fra senere at gøre yderligere krav gældende (jf. Gomard, *op.cit.*, s. 696).

Det bemærkes, at der naturligvis ikke er noget til hinder for, at fordringshaveren indgiver forskellige betalingspåkrav om forskellige krav, der hver især ikke overstiger 50.000 kr. Der skal i så fald betales særskilt retsafgift for hvert betalingspåkrav (det svarer til at indlevere flere stævninger).

Der er heller ikke noget til hinder for, at fordringshaveren i samme betalingspåkrav medtager flere krav, der til sammen ikke overstiger 50.000 kr. (og der skal så kun betales én retsafgift). Man skal blot være opmærksom på, at fordringshaveren ikke kan få delvis medhold. Enten finder fogedretten det samlede krav begrundet i sagsfremstillingen, eller også afvises hele betalingspåkravet, medmindre fordringshaveren inden en af fogedretten fastsat frist berigtiger betalingspåkravet. Tilsvarende har skyldneren enten indsigelser eller ikke. Fremsætter skyldneren indsigelser, der udtrykkeligt er begrænset til en del af kravet, kan betalingspåkravet ikke for nogen dels vedkommende gives påtegning om, at skyldneren ikke har fremsat indsigelser.

Endelig er det en betingelse, at fordringshaveren ikke forventer, at skyldneren har indsigelser mod kravet eller vil gøre modkrav gældende.

Der henvises til *kapitel 10*, afsnit 2.3.2.

Til § 477 b

Bestemmelsen indeholder regler om betalingspåkravets udformning og indlevering til fogedretten.

Stk. 1 fastslår, at betalingspåkravet skal indleveres til fogedretten (og ikke civilretten), og indeholder desuden værnetingsregler.

Betalingspåkravet skal indleveres af fordringshaveren selv eller af en person, der efter reglerne i retsplejelovens § 260 er berettiget til at repræsentere andre i forhold til retten (i praksis navnlig advokater).

Indleveringen af betalingspåkrav til fogedretten er et retsligt skridt, der afbryder forældelse, jf. blandt andet 1908-lovens § 2, 2. pkt.

I de tilfælde, hvor fordringshaveren alene anmoder om at få etableret et tvangsfuldbyrdsgrundlag, gælder samme værnetingsregler som i civile retssager, jf. henvisningen til retsplejelovens kapitel 22.

I de tilfælde, hvor fordringshaveren ønsker udlæg foretaget uden fornyet anmodning, skal der endvidere være værneting efter retsplejelovens § 487, stk. 1. Betalingspåkravet kan således i disse tilfælde kun indgives til fogedretten i en retskreds, hvor der både er værneting efter kapitel 22 og efter § 487, stk. 1.

Fogedretten påser af egen drift, at den er rette værneting, jf. herved den foreslåede § 477 c. Er fogedretten ikke rette værneting, afvises sagen, jf. ligeledes den foreslåede § 477 c. Der vil således ikke skulle ske henvisning til rette værneting, men fordringshaveren må i givet fald selv indlevere betalingspåkravet på ny til rette værneting. Det bemærkes, at hvis dette sker inden 3 måneder efter afvisningen, skal der ikke svares ny retsafgift, jf. retsafgiftslovens § 15 b, jf. § 8 (lovforslagets § 2, nr. 6).

Stk. 2 fastslår, at betalingspåkrav først kan indleveres til fogedretten, når påkravsreglerne i inkassolovens §§ 10 og 11 er iagttaget. Fogedretten påser af egen drift, at dette er tilfældet, og afviser i benægtende fald sagen, jf. den foreslåede § 477 c. Fogedretten kan dog eventuelt indrømme fordringshaveren en frist til at afhjælpe manglen, jf. den foreslåede regel i § 477 c, stk. 2.

Stk. 3 opregner de indholdsmæssige krav til betalingspåkravet. Kravene svarer til kravene til stævninger, jf. retsplejelovens § 348, stk. 2, med visse modifikationer.

Det er tilstrækkeligt, at betalingspåkravet indeholder en kort fremstilling af de faktiske og retlige omstændigheder, hvorpå kravet støttes, jf. *nr. 4*. Dette er dog på trods af ordlyden af retsplejelovens § 348, stk. 2, nr. 4, i realiteten også tilfældet for stævninger i inkassosager, jf. herved betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I s. 487.

Da skyldneren kan afbryde virkningen af betalingspåkravet ved en blank indsigelse mod kravet, stilles der ikke krav om, at relevante bilag skal vedlægges.

For at sikre skyldneren bedst muligt foreslås det, at vejledningen til skyldneren skal fremgå af selve betalingspåkravet, jf. *nr. 5*, og ikke som ved forkyndelse af stævninger af et separat dokument, jf. retsplejelovens § 350, stk. 1, 2. pkt.

Fogedretten påser af egen drift, at kravene i stk. 3 er opfyldt, og

afviser i benægtende fald sagen, jf. den foreslåede § 477 c. Fogedretten kan dog eventuelt indrømme fordringshaveren en frist til at afhjælpe mangler, jf. den foreslåede regel i § 477 c, stk. 2.

Stk. 4 opregner de valgmuligheder, fordringshaveren har for behandlingen af betalingspåkravet.

Fordringshaveren kan for det første anmode om, at sagen sluttes og betalingspåkravet tilbagesendes, hvis udlæg er udelukket i medfør af fredningsreglen i retsplejelovens § 490. I givet fald tilbagebetales retsafgiften, jf. retsafgiftslovens § 15 a, stk. 3 (lovforslagets § 2, nr. 6).

Fordringshaveren har for det andet to valgmuligheder, hvis skyldneren ikke fremsætter indsigelser. Fordringshaveren kan dels vælge blot at få en udskrift af betalingspåkravet med rettens påtegning om, at skyldneren ikke rettidigt har fremsat indsigelser. Betalingspåkravet har samme retskraft som en dom, jf. forslaget til § 477 e, stk. 3, og kan senere anvendes som grundlag for tvangsfuldbyrdelse, jf. forslaget til ændring af retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 25).

Fordringshaveren kan alternativt vælge at få foretaget udlæg uden fornyet anmodning herom. Indleveringen af betalingspåkravet til fogedretten fungerer i så fald som en anmodning både om forkyndelse af betalingspåkravet for skyldneren og som en anmodning om efterfølgende tvangsfuldbyrdelse, hvis skyldneren ikke fremsætter indsigelser.

Endelig har fordringshaveren tilsvarende to valgmuligheder, hvis skyldneren fremsætter indsigelser: at få betalingspåkravet tilbage eller at få sagen fortsat som en civil retssag, således at betalingspåkravet træder i stedet for en stævning.

Af hensyn til sagens behandling er det nødvendigt, at fordringshaveren har angivet sine valg på disse tre punkter i betalingspåkravet. Rent praktisk vil det ske ved afkrydsning på en standardblanket (jf. nedenfor om stk. 5).

Sagen må derfor afvises, hvis fordringshaveren ikke har tilkendegivet sine valg, jf. den foreslåede § 477 c. Det vil dog normalt være naturligt at indrømme fordringshaveren en frist til at afhjælpe manglen, jf. den foreslåede regel i § 477 c, stk. 2.

Stk. 5 bemyndiger Domstolsstyrelsen til at fastsætte nærmere regler om betalingspåkravets udformning, herunder om anvendelse af særlige blanketter, samt om indlevering af kopier af betalingspåkravet.

Der vil blandt andet kunnet fastsættes regler om indholdet af den vejledning til skyldneren, der er nævnt i stk. 3, nr. 5. Der kan også stilles krav om, at der skal vedlægges en indsigelsesblanket – og eventuelt tillige en frankeret svarkuvert – som skyldneren blot skal underskrive og sende til fogedretten for at afbryde betalingspåkravets virkning.

Der kan endvidere fastsættes regler om indlevering af kopier af

betalingspåkravet til brug for forkyndelsen.

Stk. 6 fastslår, at fogedretten skal vejlede om udfyldning af blanketter. Dette gælder både betalingspåkravsblanketten og en eventuel indsigelsesblanket. Vejledningen om udfyldning af blanketter vil være begrænset til – populært sagt – en mundtlig gengivelse og uddybning af den skriftlige vejledning, som hører til blanketterne. Fogedretten skal ikke yde materiel retshjælp i form af rådgivning om retsstillingen, men derimod i givet fald vejlede om de foreliggende retshjælpsmuligheder i øvrigt.

Der henvises til *kapitel 10*, afsnit 2.3.3 og 2.3.4.

Til § 477 c

Bestemmelsen indeholder regler om fogedrettens indledende kontrol af betalingspåkravet.

Skyldneren forventes som udgangspunkt ikke at have indsigelser, og betalingspåkravet som forkyndt af retten vil derfor som regel automatisk få retskraft, når fristen for at fremkomme med indsigelser er udløbet, jf. forslaget til § 477 e.

Af hensyn til skyldnerens retssikkerhed er det derfor efter *1. pkt.* en absolut betingelse for, at retten kan forkynde betalingspåkravet, at sagen er omfattet af den foreslåede § 477 a, og at betalingspåkravet opfylder kravene i § 477 b. Fogedretten kan indrømme fordringshaveren en frist til at afhjælpe eventuelle mangler, jf. *stk. 2*, men i mangel heraf skal sagen afvises.

Der er ikke som ved stævninger mulighed for at forkynde et mangelfuldt påkrav, der dog kan danne grundlag for behandling af sagen. Dette skyldes blandt andet, at der ved forkyndelse af en stævning ikke er taget stilling til, om der kan afsiges udeblivelsesdom, hvis sagsøgte ikke svarer. I modsætning hertil gør beslutningen om forkyndelse af et betalingspåkrav endeligt op med, at kravet kan tillægges retskraft og eksigibilitet, hvis skyldneren ikke gør indsigelse.

Betalingspåkravet skal derfor også afvises, hvis fordringshaverens krav er uklart eller ikke findes begrundet i sagsfremstillingen, eller sagsfremstillingen må antages i væsentlige henseender at være urigtig, jf. *stk. 1, 2. pkt.* Det er hensigten, at fogedrettens kontrol af betalingspåkravet i denne henseende skal være identisk med den kontrol af stævninger, der efter gældende regler og praksis foretages ved afsigelse af udeblivelsesdomme i medfør af retsplejelovens § 354, *stk. 3*.

Også i de tilfælde, hvor fordringshaverens krav ikke findes begrundet i sagsfremstillingen, vil fogedrettens reaktion være afvisning (eller indrømmelse af frist til afhjælpning af mangler, jf. *stk. 2*). Der kan ikke blive tale om "frifindelse", hverken helt eller delvis.

Dette gælder også med hensyn til renter og udenretslige inkassoomkostninger. Hvis betalingspåkravet indeholder krav om betaling af renter eller udenretslige inkassoomkostninger, som ikke findes be-

grundet i sagsfremstillingen, kan fogedretten kun afvise sagen eller anmode fordringshaveren om at berigtige betalingspåkravet (afhjælpe manglen). Nægter fordringshaveren at frafalde krav på renter eller udenretslige inkassoomkostninger, som fogedretten finder uhjemlede, skal fogedretten afvise sagen, efter anmodning ved kendelse, og fordringshaveren vil kunne kære afgørelsen om afvisning efter reglerne i retsplejelovens kapitel 53, jf. herved den foreslåede § 477 g.

Derimod fastsættes de egentlige sagsomkostninger for selve betalingspåkravssagen af fogedretten, jf. *stk.* 3. Dette er ikke til hinder for, at fogedrettens fastsættelse af sagsomkostningerne rent praktisk kan have karakter af, at fogedretten godkender det beløb, fordringshaveren har angivet i den relevante rubrik i betalingspåkravsblanketten. Har fordringshaveren ikke angivet noget beløb, eller har fordringshaveren angivet et forkert beløb, skal fogedretten imidlertid af egen drift fastsætte det rigtige beløb.

Sagsomkostningerne omfatter retsafgiften samt fordringshaverens udgifter til advokat, hvis betalingspåkravet er indleveret til fogedretten af fordringshaverens advokat. I det beløb, der gives til dækning af advokatudgifter, indgår også advokatudgifter vedrørende udenretslige inddrivelsesskridt før indleveringen af betalingspåkravet til fogedretten, og sådanne advokatudgifter kan derfor ikke samtidig dækkes som udenretslige inkassoomkostninger.

Det forudsættes, at der skal anvendes samme takster for fastsættelse af sagsomkostninger til dækning af advokatudgifter i forbindelse med betalingspåkrav som i forbindelse med civile inkassoretssager, men at taksterne i modsætning til i civile inkassoretssager skal være ufravigelig i betalingspåkravssager, jf. nærmere *kapitel 10*, afsnit 2.3.11, og *kapitel 7*, afsnit 4.2.

Fogedretten fastsætter sagsomkostningerne i forbindelse med den indledende kontrol af betalingspåkravet. Beløbet påføres betalingspåkravet, således at skyldneren ved forkyndelsen af betalingspåkravet oplyses om det samlede beløb, der skal betales, hvis skyldneren ikke gør indsigelse.

Fogedrettens afgørelse om sagsomkostninger deler skæbne med betalingspåkravet. Såfremt skyldneren rettidigt gør indsigelse, får afgørelsen om sagsomkostninger således ikke nogen virkning.

Beslutningen om at forkynde et betalingspåkrav indebærer samme stillingtagen til kravet og sagsfremstillingen som afsigelsen af en udeblivelsesdom. Beslutningen skal derfor træffes af en jurist. Dette forhindrer ikke, at fogedretten tilrettelægger arbejdet på den måde, at fogedrettens kontorpersonale foretager en indledende sagsbehandling og på grundlag heraf afgiver indstilling til en jurist om, hvorvidt betalingspåkravet skal forkyndes. Den blanket, som Domstolsstyrelsen fastsætter regler om i medfør af den foreslåede § 477 b, *stk.* 5, vil eventuelt kunne indeholde et særligt felt beregnet til juristens påtegning.

Der henvises til *kapitel 10*, afsnit 2.3.5 og 2.3.11.

Til § 477 d

Bestemmelsen indeholder regler om forkyndelse af betalingspåkravet.

Fogedretten lader betalingspåkravet forkynde, medmindre (1) sagen afvises efter den foreslåede § 477 c, eller (2) udlæg er udelukket efter fredningsreglen i retsplejeloens § 490, og fordringshaveren har anmodet om, at forkyndelse undlades i denne situation.

Bortset fra den særlige regel om, at forkyndelse – hvis fordringshaveren har anmodet om det – undlades, når udlæg er udelukket efter § 490, svarer den foreslåede § 477 d ganske til retsplejeloens § 350 om forkyndelse af stævninger. Der er dog ikke medtaget en særskilt regel om vejledning af skyldneren, idet vejledningen er indeholdt i selve betalingspåkravet, jf. den foreslåede regel i § 477 b, stk. 3, nr. 5.

I de tilfælde, hvor forkyndelse undlades under henvisning til retsplejeloens § 490 og fordringshaverens anmodning, sendes betalingspåkravet til fordringshaveren med oplysning om, at retsplejeloens § 490 er til hinder for udlæg. Endvidere tilbagebetales retsafgiften, jf. retsafgiftslovens § 15 a, stk. 3 (lovforslagets § 2, nr. 6).

Der henvises til *kapitel 10*, afsnit 2.3.6.

Til § 477 e

Bestemmelsen indeholder regler om skyldnerens muligheder for at gøre indsigelse mod kravet og om retsvirkningerne, hvis skyldneren ikke fremkommer med indsigelser.

Det foreslås i *stk. 1*, at meddelelse om indsigelser skal gives *skriftligt* til fogedretten inden *14 dage* fra forkyndelsen af påkravet, dog *4 uger*, hvis forkyndelsen sker i udlandet, Færøerne eller Grønland. Det er tilstrækkeligt, at skyldneren skriftligt og med fornøden identifikation af sagen giver fogedretten en ganske kort meddelelse, hvoraf det fremgår, at skyldneren ikke godkender kravet. Udsagnet "jeg har indsigelser mod kravet" vil for eksempel være tilstrækkeligt, og meddelelsen behøver ikke at oplyse, hvad indsigelserne går ud på.

Fremkommer der ikke rettidigt indsigelser mod kravet, giver fogedretten betalingspåkravet påtegning herom og underretter parterne, jf. *stk. 2, 1. pkt.* Som anført i bemærkningerne til den foreslåede § 477 c skal fogedretten før forkyndelsen af påkravet kontrollere, at betalingspåkravet kan tillægges retskraft og eksigibilitet, hvis skyldneren ikke gør indsigelse. Fogedrettens påtegning efter § 477 e, stk. 2, 1. pkt., er derfor en rent administrativ ekspedition og vil kunne gives af fogedrettens kontorphersonale.

Når fogedretten har givet betalingspåkravet påtegning om, at skyldneren ikke rettidigt er fremkommet med indsigelser, afhænger

den videre sagsgang af, hvad fordringshaveren har valgt.

Hvis fordringshaveren har anmodet om foretagelse af udlæg uden fornyet anmodning herom, iværksætter fogedretten tvangsfuldbyrdelse på grundlag af betalingspåkravet, der sidestilles med en anmodning om tvangsfuldbyrdelse, jf. stk. 2, 2. pkt.

Fogedretten vil have kontrolleret værnetingsgrundlaget før forkyndelsen af påkravet, jf. de foreslåede regler i § 477 b, stk. 1, 2. pkt., og § 477 c. Der vil derfor ikke skulle ske ny prøvelse efter retsplejelovens § 487. Betalingspåkravet med påtegning efter stk. 2, 1. pkt., vil udgøre tvangsfuldbyrdesgrundlaget, jf. den foreslåede ændring af retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 1 (lovforslagets § 1, nr. 25). Også kravene i retsplejelovens § 488 vil derfor være opfyldt, og der vil derfor ikke blive tale om afvisning efter retsplejelovens § 489.

Derimod vil fredningsreglen i retsplejelovens § 490 finde anvendelse. Dette gælder også, hvis fogedretten efter fordringshaverens anmodning allerede før forkyndelsen af påkravet har foretaget prøvelse efter denne bestemmelse (jf. de foreslåede regler i § 477 b, stk. 4, nr. 1, og § 477 d, stk. 1). Det kan nemlig eventuelt i mellemtiden ved en anden fogedforretning være konstateret, at det ikke er muligt at opnå dækning hos skyldneren.

I øvrigt sker tvangsfuldbyrdelsen efter de almindelige regler i §§ 491 og følgende. Det bemærkes, at der ikke gælder nogen fuldbyrdesfrist, dvs. tvangsfuldbyrdelse kan ske straks, jf. den foreslåede § 481 a (lovforslagets § 1, nr. 26).

Som nævnt er betalingspåkravet sidestillet med en anmodning om tvangsfuldbyrdelse. Dette indebærer blandt andet, at prioritetsstillingen for udlæg, jf. retsplejelovens § 526, stk. 1, regnes fra indleveringen af betalingspåkravet til fogedretten.

Hvis fordringshaveren *ikke* har anmodet om foretagelse af udlæg uden fornyet anmodning herom, sender fogedretten en udskrift af betalingspåkravet (med påtegning) til fordringshaveren.

Fordringshaveren vil senere kunne indgive anmodning om tvangsfuldbyrdelse på grundlag af betalingspåkravet, men der vil så skulle ske fornyet prøvelse blandt andet efter retsplejelovens §§ 487-489, og der vil også skulle betales ny retsafgift.

Stk. 3 fastslår, at et betalingspåkrav, der har fået påtegning efter stk. 2, 1. pkt., har samme bindende virkning (retskraft) som en dom. Betalingspåkravet hindrer således, at der senere anlægges retssag om samme krav, og dette gælder for begge parter. Betalingspåkravet udgør endvidere et særligt retsgrundlag efter 1908-lovens § 1, stk. 2, således at kravet i kraft heraf bringes ind under 20-årig forældelse. Også (udenretslige) inkassoomkostninger, som er medtaget i betalingspåkravet, og tillagte sagsomkostninger samt renter frem til den dag, hvor fogedretten giver betalingspåkravet påtegning om, at der ikke er fremkommet indsigelser, vil være underlagt 20-årig forældelse. Fremtidige renter er derimod underlagt 1908-lovens 5-årige

forældelse.

Stk. 4 giver skyldneren mulighed for at få sagen genoptaget efter samme regler, som gælder for genoptagelse af en sag, når der er afsagt udeblivelsesdom, jf. retsplejelovens § 367. Skyldneren har således krav på, at sagen genoptages, hvis anmodning herom fremsættes inden 4 uger efter, at fogedretten har givet betalingspåkravet påtegning om, at der ikke rettidigt er fremkommet indsigelser.

Fogedretten kan betinge genoptagelse af, at skyldneren betaler de sagsomkostninger, der er pålagt skyldneren, eller stiller sikkerhed for betalingen, men bortset herfra har skyldneren et absolut krav på genoptagelse, når anmodningen fremsættes inden for 4 ugers-fristen. Sagsomkostningerne omfatter retsafgiften og eventuelle advokatudgifter i forbindelse med indleveringen af betalingspåkravet, hvorimod udenretslige inkassoomkostninger ikke er omfattet heraf.

Indgives anmodningen om genoptagelse senere end 4 uger efter, at fogedretten har givet betalingspåkravet påtegning om, at der ikke rettidigt er modtaget indsigelser, vil genoptagelse derimod kun kunne ske undtagelsesvis. Adgangen til genoptagelse forudsættes administreret på samme måde som reglen i retsplejelovens § 367. Der vil således navnlig kunne tages hensyn til, om det er undskyldeligt, at anmodningen om genoptagelse ikke er indgivet tidligere.

Retsvirkningen af en genoptagelse af sagen er, at påtegningen efter *stk. 2, 1. pkt.*, annulleres, jf. *stk. 5*. Betalingspåkravet er herefter ikke længere eksigibelt, og et eventuelt udlæg på grundlag af betalingspåkravet må ophæves, jf. herved retsplejelovens § 504, nr. 5.

Den videre sagsgang efter en genoptagelse af sagen, afhænger af, hvad fordringshaveren har valgt med hensyn til den situation, at skyldneren fremsætter indsigelser mod kravet, jf. nærmere den foreslåede § 477 f.

Der henvises til *kapitel 10*, afsnit 2.3.7 og 2.3.8.

Til § 477 f

Bestemmelsen indeholder regler om, hvad der skal ske, når skyldneren rettidigt meddeler fogedretten at have indsigelser mod fordringshaverens krav.

Hvis fordringshaveren har anmodet om, at retssagsbehandling i denne situation indledes uden indlevering af stævning, drager retten omsorg for, at retssagsbehandling indledes, idet betalingspåkravet sidestilles med en stævning, jf. *1. pkt.*

Da betalingspåkravet allerede er forkyndt, betyder det, at retten pålægger skyldneren, der nu er at anse som sagsøgt, at svare efter reglerne i retsplejelovens §§ 351 og 352, og at sagen herefter fortsætter som en civil retssag, dvs. som udgangspunkt efter de foreslåede regler i retsplejelovens kapitel 39 om behandling af sager om mindre krav (jf. lovforslagets § 1, nr. 17).

Hvis skyldnerens indsigelser er udførligt begrundet, kan retten også behandle indsigelserne som et svarskrift og dermed undlade at pålægge skyldneren/sagsøgte at svare efter reglerne i retsplejelovens §§ 351 og 352. I givet fald meddeler retten skyldneren/sagsøgte, at der nu er indledt retssag, og at de modtagne indsigelser vil blive anset som sagsøgtes svarskrift, medmindre sagsøgte inden for en nærmere angiven frist fremkommer med et supplerende svar.

Sagen vil umiddelbart versere ved byretten, men der er ikke noget til hinder for at henvise sagen til landsretten eller Sø- og Handelsretten efter de herom gældende regler.

Det bemærkes, at da betalingspåkravet sidestilles med en stævning, anses retssag anlagt ved indleveringen af betalingspåkravet til retten. Dette gælder eksempelvis i relation til procesrente. Det kan også have betydning i relation til *litis pendens*, herunder international *litis pendens* efter reglerne i EF-domskonventionen.

Hvis fordringshaveren har anmodet om, at retssagsbehandling *ikke* indledes uden indlevering af stævning, når skyldneren rettidigt fremsætter indsigelser, er sagen slut. Betalingspåkravet sendes til fordringshaveren, og både fordringshaveren og skyldneren underrettes om, at der er modtaget indsigelser, og at sagen er afsluttet, jf. 2. pkt.

Der henvises til *kapitel 10*, afsnit 2.3.9.

Til § 477 g

Det foreslås, at fogedrettens afgørelser skal kunne kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 53. Det drejer sig navnlig om fogedrettens afgørelser om afvisning af sagen efter de foreslåede regler i §§ 477 c og 477 d samt afgørelser om genoptagelse efter de foreslåede regler i § 475 e, stk. 4. Kærefristen er 4 uger, jf. retsplejelovens § 586. Det bemærkes, at kærebegrænsningen efter § 584, stk. 2, ikke finder anvendelse, da der ikke er tale om afgørelser om udlæg. Kærebegrænsningen efter § 584 a finder imidlertid anvendelse på fogedrettens fastsættelse af sagsomkostninger for betalingspåkravet, jf. herved også bemærkningerne til § 477 c.

Til nr. 25 (§ 478, stk. 1, nr. 1)

Det foreslås, at betalingspåkrav, der er kontrolleret af fogedretten og forkyndt for skyldneren, uden at denne rettidigt har fremsat indsigelser mod kravet, skal kunne tjene som grundlag for tvangsfuldbyrdelse på linje med en dom.

Der henvises til *kapitel 10*, afsnit 2.2.

Til nr. 26 (§ 481 a)

Det foreslås, at betalingspåkrav, der er kontrolleret af fogedretten og forkyndt for skyldneren, uden at denne rettidigt har fremsat indsigelser mod kravet, skal kunne fuldbyrdes straks.

Til nr. 27 (§ 488, stk. 2, 1. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at betalingspåkrav skal kunne tjene som grundlag for tvangsfuldbyrdelse, når betalingspåkravet er kontrolleret af fogedretten og forkyndt for skyldneren, uden at denne rettidigt har fremsat indsigelser mod kravet (jf. lovforslagets § 1, nr. 25).

Det foreslås, at der ved anmodning om tvangsfuldbyrdelse på grundlag af et betalingspåkrav skal indleveres en udskrift af betalingspåkravet med påtegning efter retsplejelovens § 477 e, stk. 2 (jf. lovforslagets § 1, nr. 24), til fogedretten. Kravet om indlevering af udskrift af betalingspåkravet gælder ikke, når tvangsfuldbyrdelse iværksættes på grundlag af en anmodning fra fordringshaveren ved indleveringen af betalingspåkravet, jf. retsplejelovens § 477 e, stk. 2, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 24).

Til nr. 28 (§ 500, stk. 2)

Det foreslås at ændre reglen om advokatbeskikkelse til en regel om fri proces, således at retten får en skønsmæssig mulighed for at give fri proces, når en part, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, har behov for advokatbistand i en fogedsag.

Forslaget indebærer, at retten kan give fri proces til en fogedsag med de virkninger, som fremgår af kapitel 31. Retten kan også anvende reglen i den foreslåede § 331, stk. 2, om delvis fri proces. Derimod anvendes af kapitel 31's betingelser for at give fri proces kun de økonomiske betingelser.

Til nr. 29 (§ 501, stk. 2)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at betalingspåkrav, der er kontrolleret af fogedretten og forkyndt for skyldneren, uden at denne rettidigt har fremsat indsigelser mod kravet, skal have samme bindende virkning som en dom, jf. den foreslåede regel i retsplejelovens § 477 e, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 24).

Det foreslås, at indsigelser mod rigtigheden af betalingspåkrav med påtegning efter retsplejelovens § 477 e, stk. 2 (jf. lovforslagets § 1, nr. 24), ikke skal kunne gøres gældende under tvangsfuldbyrdelsen.

Til nr. 30 (§ 502, stk. 1, nr. 1)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af *flertallets* forslag om, at appel af domme i småsager skal ske ved kære og ikke ved anke, jf. lovforslagets § 1, nr. 17 (forslag til retsplejelovens § 410).

Det foreslås, at fogedretten skal kunne udsætte en fogedforretning, hvis den dom, som søges fuldbyrdet, er kæret efter den foreslåede regel i retsplejelovens § 410.

Til nr. 31 (§ 561, stk. 6, 3. pkt.)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af nyaffattelsen af retsplejelovens kapitel 31, jf. lovforslagets § 1, nr. 11. De økonomiske betingelser for at få fri proces vil fremover fremgå af retsplejelovens § 325.

Til nr. 32 (§ 561, stk. 6, 6. pkt., og § 741 e)

Bestemmelserne foreslås ophævet, da de regler, der foreslås i kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater, også finder anvendelse, når der beskikkes advokat i medfør af regler i retsplejeloven uden for kapitel 31 (jf. lovforslagets § 1, nr. 11). De gældende regler i § 561, stk. 6, 6. pkt., og § 741 e er herefter overflødige. Der henvises til de foreslåede regler i retsplejelovens §§ 333 og 334 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Til nr. 33 (§ 995 a)

Det foreslås at ændre reglen om advokatbeskikkelse i *stk. 1* til en regel om fri proces, således at retten får en skønsmæssig mulighed for at give fri proces, når forurettede opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, og det skønnes nødvendigt med advokatbistand ved opgørelsen af erstatningskravet.

Forslaget indebærer, at retten kan give fri proces med de virkninger, som fremgår af kapitel 31. Retten kan også anvende reglen i den foreslåede § 331, stk. 2, om delvis fri proces. Derimod anvendes af kapitel 31's betingelser for at give fri proces kun de økonomiske betingelser.

Det foreslås at videreføre reglen om advokatbeskikkelse i *stk. 2*, således at retten fortsat har en skønsmæssig mulighed for at beskikke en advokat for de pårørende til en person, der er afdød ved døden som følge af en forbrydelse, til at bistå med opgørelsen af erstatningskrav. Ligesom efter gældende ret er adgangen til advokatbeskikkelse ikke betinget af, at de pårørende opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces.

Det gældende *stk. 3* videreføres ikke, da de regler, der foreslås i kapitel 31 om salær og godtgørelse for udlæg til beskikkede advokater, også finder anvendelse, når der beskikkes advokat i medfør af regler i retsplejeloven uden for kapitel 31 (jf. lovforslagets § 1, nr. 11). Det gældende *stk. 3* er herefter overflødigt. Der henvises til de foreslåede regler i retsplejelovens §§ 333 og 334 (lovforslagets § 1, nr. 11).

Til nr. 34 (§ 1022 a)

Ifølge ordlyden af retsplejelovens § 1022 a er statens hæftelse for embedsmænds erstatningsansvar over for private i anledning embedsførelsen subsidiær, således at kravet først kan gøres gældende mod staten, når inddrivelse hos embedsmanden har vist sig forgæves. Bestemmelsen, der ikke er i overensstemmelse med nutidig op-

fattelse af arbejdsgiveransvarets begrundelse og formål, er meget muligt fortrængt af erstatningsansvarslovens § 23 og påberåbes i hvert fald aldrig af det offentlige. Bestemmelsen foreslås derfor ophævet.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 6.2.

Til § 2 (retsafgiftsloven)

Til nr. 1 (§§ 1-3)

Retsplejerådet foreslår en omlægning af retsafgifterne i civile retssager. Forslaget bygger på følgende principper, idet der i øvrigt generelt henvises til *kapitel 6*:

- I sager med en økonomisk værdi indtil 50.000 kr. betales en fast lav afgift på 500 kr.
- I sager med en økonomisk værdi over 50.000 kr. betales to afgifter: én ved sagens anlæg og en senere under sagen.
- Hver af disse afgifter udgør mindst 1.000 kr.
- Den afgift, der betales senere under sagen, er tre gange større end den afgift, der betales ved sagens anlæg (således at $\frac{1}{4}$ af den samlede afgift betales ved sagens anlæg), medmindre den samlede afgift dermed bliver for høj i forhold til sagens værdi.
- Den gennemsnitlige samlede afgift stiger ikke i noget interval i forhold til den gældende afgift.
- Den samlede afgift kan maksimalt udgøre 100.000 kr.
- I sager om prøvelse af myndighedsudøvelse kan den samlede afgift maksimalt udgøre 4.000 kr.

Til § 1

Bestemmelsen indeholder regler om den afgift, der skal betales ved sagens anlæg.

I *stk. 1* foreslås en fast indledende afgift på 500 kr. for alle civile sager, der ikke efter retsafgiftslovens §§ 12 og 13 er helt fritaget for retsafgift. Til de sager, der er helt fritaget for retsafgift, hører blandt andet sager om nægtelse af valgret til Folketinget samt kommunale råd, sager om adoption, ægteskab, forældremyndighed, faderskab, værgemål eller prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse samt sager om stadfæstelse af arrest og forbud, for så vidt der er anlagt hovedsag.

Afgiften på 500 kr. gælder også i sager, der i dag er omfattet af retsafgiftslovens § 3, hvor afgiften i dag er 400 kr. I disse sager forhøjes afgiften således med 100 kr. Det drejer sig om sager om servitutter, for hvilke der ikke svares vederlag, mortifikation, ejendomsdom eller dødsformodning.

Forslaget indebærer, at retsafgiften i sager uden økonomisk værdi eller med en økonomisk værdi på højst 50.000 kr. sættes til 500 kr., som betales ved sagens anlæg.

2. pkt. er en konsekvens af de foreslåede regler om betaling af retsafgift for betalingspåkrav, jf. forslaget til § 15 a (lovforslagets § 2, nr. 6).

Når fordringshaveren i betalingspåkravet anmoder om, at retssagsbehandling indledes på grundlag af betalingspåkravet uden indlevering af stævning, såfremt skyldneren fremsætter indsigelser, betales en samlet retsafgift på 500 kr. ved indleveringen af betalingspåkravet. Denne afgift omfatter i givet fald også retssagsbehandlingen, og der skal derfor ikke tillige betales afgift efter retsafgiftslovens § 1, stk. 1.

Da betalingspåkrav højst kan være på 50.000 kr., bliver der i princippet ikke tale om at betale retsafgift efter retsafgiftslovens § 1, stk. 2, eller § 2. Der er dog ikke noget til hinder for, at påstanden forhøjes til mere end 50.000 kr., når et betalingspåkrav er overgået til retssagsbehandling. I så fald betales også afgift efter retsafgiftslovens § 1, stk. 2, og § 2, jf. herved retsafgiftslovens § 3, stk. 5.

I stk. 2 foreslås, at der i sager med en økonomisk værdi over 50.000 kr. ved sagens anlæg skal betales et yderligere beløb ud over de 500 kr., som fremgår af stk. 1.

Beløbet foreslås sat til 500 kr. (svarende til en samlet betaling på 1.000 kr.) i intervallet 50.001 kr.-150.000 kr. For sager med en økonomisk værdi over 150.000 kr. foreslås det, at afgiften skal stige proportionalt med sagens værdi, indtil et maksimum nås, jf. stk. 4.

Det foreslås, at den samlede retsafgift, der skal betales ved sagens anlæg, i sager, der angår prøvelse af myndighedsudøvelse, eller som er omfattet af de foreslåede regler i retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 og 3 (jf. lovforslagets § 1, nr. 11), ikke kan overstige 1.000 kr. Henvisningen til retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 og 3, skal forstås på den måde, at det lave maksimum gælder, når den afgiftspligtige påstand nedlægges af den part, som er nævnt i § 327, stk. 1, nr. 2 og 3 (forbrugeren eller den part, der helt eller delvis har fået medhold ved et nævn).

I sager, der angår prøvelse af myndighedsudøvelse, eller som er omfattet af de foreslåede regler i retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 og 3, er der således reelt kun to afgiftssatser: indtil en sagsværdi på 50.000 kr. betales 500 kr. i afgift, herover betales 1.000 kr. i afgift.

I andre sager foreslås det, at den samlede retsafgift, der skal betales ved sagens anlæg, ikke kan overstige 25.000 kr. I disse sager fortsætter retsafgiften således med at stige indtil en sagsgenstand på ca. 4,2 mio. kr.

Der skal dog ikke betales noget yderligere beløb i de sager, der i dag er omfattet af retsafgiftslovens § 3 (og hvor der i dag alene skal betales en retsafgift på 400 kr.), jf. stk. 3. Som nævnt skal der frem-

over betales 500 kr. i retsafgift i disse sager.

Der henvises til *kapitel 6*, afsnit 2.2.1.

Til § 2

Bestemmelsen indeholder regler om en yderligere afgift for domsforhandlingen (eller skriftlig behandling, der træder i stedet herfor). Det foreslås, at den yderligere afgift skal betales i sager med en økonomisk værdi over 50.000 kr.

Udformningen af afgiftsintervallerne er sket efter en afvejning af følgende modstående hensyn:

- Den laveste afgift bør ikke være mindre end 1.000 kr.
- Antallet af intervaller bør være så lille som muligt.
- Tærskleffekter bør minimeres (dvs. der bør ikke være store spring i afgiften ved små ændringer i sagsværdien).
- Den samlede retsafgift i et givent interval bør ikke være større end i dag.
- Forholdet mellem grundafgiften, som betales ved sagens anlæg, og den yderligere afgift for domsforhandlingen bør være 1:3, dvs. grundafgiften bør udgøre $\frac{1}{4}$ af den samlede afgift.

Det foreslås, at afgiften for domsforhandlingen i sager, der angår prøvelse af myndighedsudøvelse, eller som er omfattet af de foreslåede regler i retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 og 3 (jf. lovforslagets § 1, nr. 11), ikke kan overstige 3.000 kr. Henvisningen til retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 og 3, skal forstås på den måde, at det lave maksimum gælder, når den afgiftspligtige påstand nedlægges af den part, som er nævnt i § 327, stk. 1, nr. 2 og 3 (forbrugeren eller den part, der helt eller delvis har fået medhold ved et nævn).

I sager, der angår prøvelse af myndighedsudøvelse, eller som er omfattet af de foreslåede regler i retsplejelovens § 327, stk. 1, nr. 2 og 3, er der således reelt kun fire afgiftssatser: indtil en sagsværdi på 50.000 kr. betales ingen afgift for domsforhandlingen, fra 50.000 kr. indtil 100.000 kr. betales 1.000 kr., fra 100.000 kr. indtil 150.000 kr. betales 2.000 kr., og herover betales 3.000 kr.

Stk. 1 opregner de sager, hvor der for domsforhandlingen eller skriftlig behandling, der træder i stedet herfor, skal betales yderligere retsafgift, dvs. ud over afgiften for sagens anlæg. Det drejer sig om sager, som angår penge eller penges værdi, hvor værdien overstiger 50.000 kr. Dog undtages de sager, hvor der efter de gældende regler alene betales retsafgift med 400 kr., jf. den gældende § 3 (sager om servitutter, for hvilke der ikke svares vederlag, mortifikation, ejendomsdom eller dødsformodning). Som anført i bemærkningerne til § 1 skal der fremover betales 500 kr. i retsafgift i disse sager.

Stk. 2 indeholder afgiftsskalaen i forhold til sagens værdi, og *stk.*

3 angiver den maksimale retsafgift.

Stk. 4 og 5 indeholder regler om, hvornår afgiften skal betales, og om betingelserne for tilbagebetaling af hele afgiften. Lovteksten er udformet som forslaget i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I.

Forslaget i *stk. 4* indebærer, at hvis tidspunktet for domsforhandlingen fastsættes med mindre end 3 måneders varsel, skal den yderligere afgift betales, når tidspunktet for domsforhandlingen fastsættes. Fastsættes tidspunktet for domsforhandlingen med mere end 3 måneders varsel, skal den yderligere afgift derimod først betales 3 måneder før domsforhandlingen.

Samtidig foreslås det i *stk. 5* at lovfæste gældende praksis med hensyn til betaling af den yderligere afgift i sager, der afgøres uden mundtlig domsforhandling.

Forslaget indebærer, at i skriftligt behandlede sager skal den yderligere retsafgift betales på det tidspunkt, hvor beslutningen om skriftlig behandling træffes. Afgiften bortfalder og tilbagebetales, hvis der inden indleveringen af det sidste procedureindlæg gives retten meddelelse om, at sagen er bortfaldet. Dette er som nævnt i overensstemmelse med retspraksis, jf. Højesterets kendelse af 13. januar 2000 gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2000 s. 811.

I *stk. 6* foreslås det, at en tredjedel af den yderligere afgift, dog mindst 500 kr., skal tilbagebetales, hvis sagen afgøres uden dom, ved udeblivelsesdom eller ved, at en part tager bekræftende til genmæle. Reglen i *stk. 6* finder ikke anvendelse i ankesager, jf. lovfor-slagets § 2, nr. 9.

Der henvises til *kapitel 6*, afsnit 2.3.

Til § 3

Bestemmelsen indeholder regler om opgørelsen af sagens værdi. Opgørelsen af sagens værdi har betydning for de værdiafhængige afgifter efter de foreslåede regler i retsafgiftslovens §§ 1 og 2. Bestemmelsen erstatter de gældende regler i retsafgiftslovens §§ 2 og 5.

Det foreslås at medtage reglerne i deres helhed i retsafgiftsloven, således at der ikke er behov for at henvise til retsplejeloven. Dette er i overensstemmelse med rådets tidligere forslag i betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I, hvor forslaget herom dog navnlig var begrundet i, at der med rådets forslag til ny instansordning ikke længere var behov for i retsplejeloven at have regler om opgørelse af sagens værdi.

Stk. 1 modsvarer de gældende regler i retsafgiftslovens § 2, *stk. 1*, jf. retsplejelovens § 228, *stk. 1*, og retsafgiftslovens § 5, *stk. 1*. Sagens værdi bestemmes efter påstanden i stævningen, idet renter og omkostninger ikke medregnes.

Ved fastsættelsen af afgiften for domsforhandlingen eller skriftlig behandling, der træder i stedet herfor, bestemmes sagens værdi dog

– i modsætning til i dag – efter påstanden på det tidspunkt, hvor afgiften skal betales. Ændringen af opgørelsesmåden vil have betydning i tilfælde, hvor påstanden nedsættes efter sagens anlæg. Forslaget skal ses i sammenhæng med den foreslåede ændring af betalingsprofilen, hvorefter en væsentlig større andel af den samlede retsafgift knyttes til domsforhandlingen (eller skriftlig behandling, der træder i stedet herfor).

Reglen om, at der ved opgørelsen af sagens værdi, ikke skal tages hensyn til værdien af en modydelse, hvoraf et krav måtte være betinget, foreslås ophævet. Fremover *vil* der således skulle tages hensyn til værdien af en modydelse, hvoraf et krav måtte være betinget, således at sagens værdi opgøres som nettoværdien af påstanden.

Samtidig foreslås det gennem en ændring af ordet "sagsomkostninger" til "omkostninger" præciseret, at udenretslige inkassoomkostninger *ikke* skal medregnes ved opgørelsen af sagens værdi. Forslaget herom er i overensstemmelse med retspraksis, jf. Vestre Landsrets afgørelse gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 2003 s. 1350.

Værdien af en modydelse vil ofte ikke kunne opgøres særligt præcist. I så fald påhviler det sagsøgeren at anslå værdien så nøjagtigt som muligt, og om fornødent ansætter den myndighed, der beregner afgiften, værdien ved et skøn, jf. *stk. 4*, der modsvarer de gældende regler i retsafgiftslovens § 2, stk. 1, jf. retsplejelovens § 229, og retsafgiftslovens § 2, stk. 4.

Retsplejerådet forudsætter i øvrigt, at praksis for opgørelse af værdien af sager om fast ejendom ændres, således at der – ligesom i andre sager – lægges vægt på den konkrete påstand i sagen og ikke på, hvad der forudsætningsvis skal tages stilling til. Hvis sagsøgeren har nedlagt påstand om tilkendelse af erstatning for sagsøgtes påståede uberettigede ophævelse af en aftale om køb af fast ejendom, er sagsgenstandens værdi således erstatningens størrelse. Det samme gælder, hvor sagsøgeren har nedlagt påstand om erstatning for sagsøgtes påståede misligholdelse af en aftale om køb af fast ejendom, og hvor kravet blandt andet er afhængig af, om sagsøgerens ophævelse af aftalen var berettiget.

Omfatter sagen flere krav, sammenlægges kravene, også hvor sagen er anlagt af flere sagsøgere eller mod flere sagsøgte, jf. *stk. 1, 2. pkt.* Ligesom efter gældende ret anses en påstand, der rettes mod flere solidarisk hæftende skyldnere, i den forbindelse kun som ét krav.

Stk. 2 modsvarer de gældende regler i retsafgiftslovens § 2, stk. 1, jf. retsplejelovens § 228, stk. 2.

Stk. 3 modsvarer de gældende regler i retsafgiftslovens § 2, stk. 2. Det foreslås præciseret, at denne særlige regel om opgørelse af sagens værdi i lejesager finder anvendelse både i boliglejemål og erhvervslejemål.

Udvides påstanden, omberegnes afgiften på grundlag af den udvi-

dede påstand, jf. *stk. 5*, der modsvarer de gældende regler i retsafgiftslovens § 2, *stk. 3*. Ligesom efter gældende ret skal der kun ske omberegning ved udvidelser, ikke ved indskrænkninger af påstanden.

Hvis der allerede er betalt afgift af den oprindelige påstand, er det forskellen mellem den omberegnete samlede afgift og den afgift, der tidligere er betalt, der skal indbetales. Betales denne yderligere afgift ikke, betragtes udvidelsen af påstanden som bortfaldet, jf. retsafgiftslovens § 62, *stk. 1, 3. pkt.*, således at kun den oprindelige påstand kan tages under påkendelse.

Der henvises til *kapitel 6*, afsnit 2.2.2.

Til nr. 2 (§§ 4 og 5)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af den foreslåede omlægning af retsafgifterne, jf. lovforslagets § 2, nr. 1.

Da det foreslåede § 1, *stk. 1*, også omfatter sager, hvis genstand ikke er penge eller penges værdi, kan § 4 ophæves som overflødig. Da den foreslåede § 3 om opgørelse af sagens værdi også tager højde for situationer, hvor søgsmålet omfatter flere krav, kan § 5 ligeledes ophæves som overflødig.

Til nr. 3 (§ 10)

Det foreslås præciseret, at fritagelsen for at betale retsafgift for sagens fornyede behandling, når sagen hjemvises, også gælder, hvor Højesteret som tredje instans hjemviser sagen til fornyet behandling i landsretten. Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 2, nr. 11.

Til nr. 4 (§ 11)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af de foreslåede ændringer med hensyn til den yderligere afgift efter den foreslåede § 2 (traditionelt betegnet berammelsesafgift).

Tidspunktet for betaling af den yderligere afgift fremgår af de foreslåede regler i retsafgiftslovens § 2, *stk. 4 og 5* (lovforslagets § 2, nr. 1), og afgiftspligten bør ikke knyttes til en anmodning fra en part.

Forslaget skal også ses i sammenhæng med, at rettens fastsættelse af tidspunktet for domsforhandlingen ikke bør være betinget af, at den yderligere afgift er betalt, da dette vil kunne medføre en forsinkelse af sagen. Manglende betaling af den yderligere afgift bør derimod – ligesom manglende betaling af afgiften ved sagens anlæg, jf. retsafgiftslovens § 1 – føre til sagens afvisning, jf. lovforslagets § 2, nr. 14.

Til nr. 5 og 10 (§ 13, stk. 1, nr. 2, og § 51, stk. 2)

Det foreslås præciseret, at fritagelsen for betaling af retsafgift er knyttet til retsplejelovens regel herom og ikke til selve den status at have fået bevilget fri proces.

Til nr. 6 (kapitel 2 a)

Der foreslås et nyt kapitel om retsafgifter for betalingspåkrav i retsafgiftslovens afsnit II om afgifter for faged- og auktionsforretninger.

Forslaget bygger på følgende hovedprincipper, idet der i øvrigt generelt henvises til *kapitel 10*, afsnit 2.3.10:

- Afgiften for rettens behandling af selve betalingspåkravet skal være lavere end afgiften for en civil retssag.
- Den samlede afgift for rettens behandling af selve betalingspåkravet samt enten udlæg eller retssagsbehandling skal være lavere, når fordringshaveren samtidig med indleveringen af betalingspåkravet anmoder om behandling i én samlet sagsgang, end når fordringshaveren efter anmodning får betalingspåkravet tilbage og derefter ved særskilt anmodning iværksætter udlæg eller retssagsbehandling.

Det foreslås, at afgiften for rettens behandling af selve betalingspåkravet skal være 300 kr. Dette skal sammenholdes med, at retsafgiften for sagsanlæg om krav indtil 50.000 kr. i dag udgør mellem 500 kr. og 1.380 kr. afhængig af kravets størrelse, og at Retsplejerådet foreslår denne afgift sat til 500 kr. uanset kravets størrelse.

Afgiftslempelsen udgør således i forhold til de gældende regler mellem 200 kr. og 1.080 kr. og i forhold til Retsplejerådets forslag om afgift for sagsanlæg 200 kr.

Det foreslås, at afgiften for behandling i en samlet sagsgang skal være 500 kr., altså yderligere 200 kr.

Når der er tale om at foretage udlæg – dvs. skyldneren fremsætter ikke indsigelser – skal dette sammenholdes med, at grundafgiften for udlæg for krav indtil 50.000 kr. i dag udgør mellem 300 kr. og 540 kr. afhængig af kravets størrelse. Afgiftslempelsen for udlæg udgør således i forhold til de gældende regler mellem 100 og 340 kr. Den samlede afgiftslempelse for inddrivelsen (tilvejebringelse af tvangsfuldbyrdesgrundlag samt udlæg) udgør dermed i forhold til de gældende regler mellem 300 kr. og 1.420 kr. afhængig af kravets størrelse og i forhold til Retsplejerådets forslag om afgift for sagsanlæg mellem 300 og 540 kr. afhængig af kravets størrelse.

Når der er tale om at indlede retssagsbehandling på grundlag af betalingspåkravet – dvs. skyldneren fremsætter indsigelser – skal den samlede afgift på 500 kr. sammenholdes med, at retsafgiften for sagsanlæg om krav indtil 50.000 kr. i dag udgør mellem 500 kr. og 1.380 kr. afhængig af kravets størrelse, og at Retsplejerådet foreslår denne afgift sat til 500 kr. uanset kravets størrelse. Retsplejerådet foreslår således samme retsafgift for et umiddelbart sagsanlæg ved stævning som for en retssagsbehandling på grundlag af et betalingspåkrav, hvor skyldneren har fremsat indsigelser mod kravet. Eller sagt på en anden måde: Retsafgiften for behandlingen en

tvistig sag bliver den samme, uanset hvilken indgang – stævning eller betalingspåkrav – der anvendes.

Til § 15 a

Der foreslås en afgift på 300 kr. for rettens behandling af selve betalingspåkravet, dvs. kontrol af betalingspåkravet, forkyndelse af betalingspåkravet for skyldneren og konstatering af, om skyldneren rettidigt har fremsat indsigelser, jf. *stk. 1*.

Der foreslås en samlet afgift på 500 kr. for rettens behandling af selve betalingspåkravet samt enten udlæg eller retssagsbehandling, jf. *stk. 2* sammenholdt med *stk. 1*. For så vidt angår udlæg er det grundafgiften efter retsafgiftslovens § 16, der er inkluderet i den samlede afgift på 500 kr. (jf. herved lovforslagets § 2, nr. 9). Der vil herudover skulle svares tillægsafgift efter § 17 a for udkørende fogedforretning eller politifremstilling, hvis det er relevant.

Afgiften skal betales ved indleveringen af betalingspåkravet.

Har fordringshaveren hverken anmodet om, at udlæg iværksættes uden fornyet anmodning, såfremt skyldneren ikke fremsætter indsigelser, eller om, at retssagsbehandling indledes på grundlag af betalingspåkravet uden indlevering af stævning, såfremt skyldneren fremsætter indsigelser, skal der betales 300 kr. i afgift.

Har fordringshaveren anmodet om en af eller begge disse ting, skal der betales 500 kr. i afgift.

Hele afgiften tilbagebetales i medfør af *stk. 3*, hvis forkyndelse af betalingspåkravet undlades, fordi skyldneren er fredet efter retsplejeloens § 490, og fordringshaveren har anmodet om, at forkyndelse undlades i denne situation.

I de tilfælde, hvor der er betalt 500 kr. i afgift, tilbagebetales i medfør af *stk. 4* 200 kr., hvis sagen afsluttes uden iværksættelse af tvangsfuldbyrdelse i medfør af retsplejeloens § 477 e, *stk. 2*, 2. pkt., eller indledning af retssagsbehandling i medfør af retsplejeloens § 477 f, 1. pkt.

Dette omfatter to forskellige situationer. *Enten* har fordringshaveren anmodet om, at udlæg iværksættes uden fornyet anmodning, såfremt skyldneren ikke fremsætter indsigelser, men *ikke* om, at retssagsbehandling indledes på grundlag af betalingspåkravet uden indlevering af stævning, såfremt skyldneren fremsætter indsigelser – og rent faktisk fremsætter skyldneren indsigelser, således at sagen dermed er slut.

Eller fordringshaveren har anmodet om, at retssagsbehandling indledes på grundlag af betalingspåkravet uden indlevering af stævning, såfremt skyldneren fremsætter indsigelser, men *ikke* om, at udlæg iværksættes uden fornyet anmodning, såfremt skyldneren ikke fremsætter indsigelser – og rent faktisk fremsætter skyldneren ikke indsigelser, således at sagen slutter med, at retten giver betalingspåkravet påtegning herom og sender en udskrift af betalingspå-

kravet til fordringshaveren.

Endelig tilbagebetales i medfør af *stk.* 5 200 kr. i de tilfælde, der er nævnt i retsafgiftslovens § 16, *stk.* 6 (hidtidige *stk.* 5). Der er tale om tilfælde, hvor grundafgiften efter § 16, *stk.* 1, ville være blevet tilbagebetalt.

Til § 15 b

Bestemmelsen gør reglerne i retsafgiftslovens kapitel 1 anvendelige på afgifterne for betalingspåkrav, i det omfang det er relevant.

Det gælder blandt andet retsafgiftslovens § 12, *stk.* 2, og § 13, *stk.* 1, nr. 2, om afgiftsfrihed i visse sager, § 8 om fornyet indbringelse af en sag, der er afvist på grund af rettens manglende kompetence, og § 11, nr. 1, om afgiftspligtens indtræden.

Til nr. 7 (§ 16)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af de foreslåede regler om betaling af retsafgift for betalingspåkrav, jf. forslaget til § 15 a (lovforslagets § 2, nr. 6).

Når fordringshaveren i betalingspåkravet anmoder om, at udlæg iværksættes uden fornyet anmodning, såfremt skyldneren ikke fremsætter indsigelser, betales en samlet retsafgift på 500 kr. ved indleveringen af betalingspåkravet. Denne afgift omfatter i givet fald også grundafgiften for udlæg, og der skal derfor ikke tillige betales afgift efter retsafgiftslovens § 16, *stk.* 1.

Til nr. 8 (§ 17, stk. 2, og § 17 a, stk. 3)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af det foreslåede nye *stk.* 2 i § 16, der medfører, at § 16, *stk.* 4, bliver *stk.* 5 (jf. lovforslagets § 2, nr. 7).

Til nr. 9 (§ 50)

Det foreslås, at retsafgiften for anke til landsret og Højesteret skal være halvanden gang retsafgiften i første instans. Ved sagens indbringelse for ankeretten skal der således betales halvanden gang afgiften efter retsafgiftslovens § 1, og senere under ankesagen skal der betales halvanden gang afgiften efter retsafgiftslovens § 2. Den afgift, der skal betales ved indbringelsen for ankeretten, kan maksimalt udgøre 37.500 kr., dog 1.500 kr. i sager om prøvelse af myndighedsudøvelse. Den afgift, der skal betales senere under ankesagen, kan maksimalt udgøre 112.500 kr., dog 4.500 kr. i sager om prøvelse af myndighedsudøvelse. Den samlede afgift for ankebehandlingen kan således maksimalt udgøre 150.000 kr., dog 6.000 kr. i sager om prøvelse af myndighedsudøvelse.

Det foreslås desuden i overensstemmelse med gældende ret, at afgiften ved sagens indbringelse for Højesteret, dvs. afgiften efter § 1, altid udgør mindst 1.500 kr.

Ligesom efter gældende ret beregnes afgiften efter påstanden i ankesagen, dvs. efter den ændring, som påstanden er udtryk for i forhold til resultatet i den indankede dom. I øvrigt anvendes reglerne i retsafgiftslovens § 3 ved opgørelsen af (anke)sagens værdi.

Der henvises til *kapitel 6*, afsnit 2.4.

Det foreslås, at reglen om tilbagebetaling af en tredjedel af afgiften efter retsafgiftslovens § 2, hvis sagen afsluttes uden dom, ved udeblivelsesdom eller ved, at en part tager bekræftende til genmæle, ikke skal gælde i ankesager.

Der henvises til *kapitel 6*, afsnit 2.3.

Til nr. 11 (§ 52)

Det foreslås, at hvis afgørelsen i tidligere instans ophæves, og sagen hjemvises til fornyet behandling, skal retsafgiften for anke tilbagebetales. Det bemærkes, at der heller ikke skal betales retsafgift for sagens fornyede behandling i tidligere instans, jf. retsafgiftslovens § 10 (lovforslagets § 2, nr. 3).

Det bemærkes, at hvis landsretten hjemviser en sag til fornyet behandling i byretten, og landsrettens afgørelse om hjemvisning herefter (efter tredjeinstansbevilling) ændres af Højesteret, således at sagen alligevel ikke skal hjemvises til byretten, er anken til landsretten *ikke* fritaget for retsafgift. Hvis omvendt Højesteret som tredje instans ophæver såvel byrettens som landsrettens afgørelser og hjemviser sagen til fornyet behandling i byretten, tilbagebetales ankeafgiften for både landsret og Højesteret.

Endvidere bemærkes, at der ikke sker tilbagebetaling af retsafgift, når ankedomstolen ophæver en afgørelse i tidligere instans uden at hjemvise sagen, idet ankedomstolen enten afviser sagen fra domstolene eller selv behandler sagen i første instans.

Der henvises til *kapitel 6*, afsnit 2.4.

Til nr. 12 (§ 54)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af *flertallets* forslag om, at appel af domme i småsager skal ske ved kære og ikke ved anke, jf. lovforslagets § 1, nr. 17 (forslag til retsplejelovens § 410).

Da værdien af en appel i en småsag normalt ikke vil overstige 50.000 kr., vil retsafgiften normalt udgøre 750 kr. (halvanden gang afgiften efter retsafgiftslovens § 1, stk. 1), jf. lovforslagets § 2, nr. 1 og 8. Denne afgift skal betales ved indleveringen af kæreskriftet.

Hvis værdien af appellen overstiger 50.000 kr. (enten fordi anvendelsen af småsagsreglerne beror på parternes aftale, jf. forslaget til retsplejelovens § 400, stk. 1, nr. 2 (lovforslagets § 1, nr. 17), eller fordi en part under appellen forhøjer sin påstand i forhold til påstanden i første instans), udgør den retsafgift, der skal betales ved indleveringen af kæreskriftet, mindst 1.500 kr. (halvanden gang afgiften efter retsafgiftslovens § 1), ligesom der skal betales yderligere retsafgift for den mundtlige forhandling eller den skriftlige behand-

ling, der træder i stedet herfor (retsafgiftslovens § 50, jf. § 2), jf. lovforslagets § 2, nr. 1 og 8.

Til nr. 13 (§ 61, stk. 2)

Efter de gældende regler påhviler tillægsafgiften efter retsafgiftslovens § 1, stk. 2 og 3 (traditionelt betegnet berammelsesafgiften), den part, der anmoder om berømmelse, eller i mangel heraf (dvs. hvis retten af egen drift berammer sagen) den, der har anlagt sagen.

Afgiftspligten for den yderligere afgift efter den foreslåede regel i retsafgiftslovens § 2, der erstatter berammelsesafgiften, bør imidlertid ikke knyttes til en anmodning fra en part. Det foreslås derfor, at afgiften efter § 2 i alle tilfælde skal påhvile den, der har anlagt sagen.

I ankesager må udtrykket "den, der har anlagt sagen" forstås som "den, der har indbragt sagen for ankeretten", altså appellanten.

Der foreslås en udtrykkelig henvisning til retsafgiftslovens § 7, hvorefter modkrav til selvstændig dom i afgiftsmæssig henseende betragtes som et selvstændigt søgsmål. Afgiften efter § 2 for modkrav til selvstændig dom påhviler således den part, der har fremsat modkravet.

Til nr. 14 (§ 62, stk. 2)

Efter de gældende regler kan manglende betaling af tillægsafgift efter retsafgiftslovens § 1, stk. 2 og 3 (traditionelt betegnet berammelsesafgift), alene mødes med den sanktion, at sagen ikke berammes til domsforhandling. Hensynet til modparten og til sagens behandling inden en rimelig frist nødvendiggør imidlertid jævnlige, navnlig i ankesager, at sagen berammes til domsforhandling, selv om tillægsafgiften ikke er betalt. Retten er herefter henvist til at forsøge at inddrive afgiften hos den, der har anlagt sagen.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil det imidlertid være mere hensigtsmæssigt at anvende samme sanktion over for manglende betaling af den yderligere afgift efter den foreslåede regel i retsafgiftslovens § 2, der træder i stedet for berammelsesafgiften, som over for manglende betaling af afgiften ved sagens anlæg, jf. retsafgiftslovens § 1, dvs. afvisning.

Det foreslås derfor, at hvis afgiften efter retsafgiftslovens § 2 ikke betales efter påkrav, skal sagen afvises. I ankesager vil det være anken, der afvises, således at dommen i den foregående instans står ved magt.

Der foreslås en udtrykkelig henvisning til retsafgiftslovens § 7, hvorefter modkrav til selvstændig dom i afgiftsmæssig henseende betragtes som et selvstændigt søgsmål. Der skal således betales særskilt retsafgift efter retsafgiftslovens § 2 for sådanne modkrav, og betales denne afgift ikke, er det modkravet, der afvises.

Der henvises til *kapitel 6*, afsnit 2.3.

*Til § 3**(lov om renter ved forsinket betaling mv.)**Til nr. 1 (§ 1)*

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at indføre regler om forrentning af sagsomkostninger, jf. forslaget til § 8 a (lovforslagets § 3, nr. 2).

Til nr. 2 (§ 8 a)

Det foreslås, at sagsomkostninger i civile sager skal forrentes med morarentesatsen, hvis de ikke betales inden for fuldbyrdelsesfristen, jf. *stk. 1*. Fuldbyrdelsesfristen er normalt 14 dage, jf. retsplejelovens § 480, stk. 1 og 5.

Forslaget omfatter sagsomkostninger fastsat af retten, herunder når sagen i øvrigt forliges. Forslaget omfatter derimod ikke bestemmelser om sagsomkostninger, der er indeholdt i et indenretsligt eller udenretsligt forlig.

Forslaget omfatter ikke sagsomkostninger i offentlige straffesager, heller ikke sagsomkostninger vedrørende adhæsionskrav i offentlige straffesager. Retsplejerådet vil senere overveje adhæsionsprocessen, jf. herved tillægskommissorium af 19. februar 2002 (optrykt som *bilag 4* i betænkning nr. 1427/2003 om reform af den civile retspleje II). Det bemærkes, at retsplejeloven – i modsætning til færdselsloven – ikke giver hjemmel til at pålægge eller tilkende sagsomkostninger i forbindelse med behandlingen af et adhæsionskrav.

Det foreslås, at der i tilfælde af appel skal betales rente fra udløbet af fuldbyrdelsesfristen for afgørelsen i den foregående instans, i det omfang afgørelsen om sagsomkostninger stadfæstes, jf. *stk. 2*. Dette gælder, selv om appel fandt sted inden fuldbyrdelsesfristens udløb, eller appellen i øvrigt har opsættende virkning.

Stk. 2 finder ikke anvendelse i tilfælde, hvor appelinstansen ophæver omkostningsafgørelsen i den foregående instans og fastsætter sagsomkostninger for begge retter med ét samlet beløb. Bestemmelsen finder heller ikke anvendelse i tilfælde, hvor appelinstansen træffer særskilt afgørelse vedrørende omkostningerne i den foregående instans, og en part først ved denne afgørelse får tilkendt sagsomkostninger for den foregående instans. I begge tilfælde forrentes det i appelinstansen tilkendte sagsomkostningsbeløb således først fra udløbet af fuldbyrdelsesfristen for appelinstansens afgørelse.

Såfremt appelinstansen forhøjer et omkostningsbeløb tilkendt i den foregående instans, forrentes det beløb, hvormed omkostningerne er blevet forhøjet, ligeledes først fra udløbet af fuldbyrdelsesfristen for appelinstansens afgørelse. Det beløb, der blev tilkendt i foregående instans, forrentes derimod i medfør af stk. 2 fra udløbet af fuldbyrdelsesfristen for afgørelsen i den foregående instans.

Nedsætter appelinstansen et omkostningsbeløb, skal de nedsatte

sagsomkostninger forrentes fra udløbet af fuldbyrdelsesfristen for afgørelsen i den foregående instans.

De foreslåede regler i § 8 a kan påberåbes af fordringshaveren, uanset om rettens omkostningsafgørelse omtaler spørgsmålet om forrentning.

Det foreslås i *stk. 3*, at de foreslåede regler om forrentning af tilkendte sagsomkostninger skal finde tilsvarende anvendelse på beløb tilkendt ved dom eller anden retsafgørelse i en civil retssag i medfør af rentelovens §§ 9 a og 9 b. Det drejer sig om rykkergebyr, inkasogebyr og (andre) rimelige og relevante omkostninger ved udenretslig inddrivelse.

Der henvises til *kapitel 7*, afsnit 8, og til betænkning nr. 1161/1989 om renteloven s. 115-121, 124 og 131-132.

Til § 4 (hundeloven)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at afskaffe muligheden for at idømme rettergangsbøder i civile sager, jf. lovforslagets § 1, nr. 11.

Til § 5 (færdselsloven)

Der er tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at afskaffe muligheden for at idømme rettergangsbøder i civile sager, jf. lovforslagets § 1, nr. 11.

Til § 6 (dødsboskifteloven)

Det foreslås at ophæve den særlige regel i dødsboskiftelovens § 100 om advokatbeskikkelse til personer, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces. Når skifteretten skal afgøre en tvist efter regler svarende til reglerne om behandlingen af almindelige civile retssager, bør behovet for advokatbistand i givet fald dækkes gennem fri proces efter retsplejelovens almindelige regler, der finder anvendelse i medfør af dødsboskiftelovens § 98.

Til § 7 (konkursloven)

Det foreslås at ophæve den særlige regel i konkurslovens § 245 om

advokatbeskikkelse til personer, der opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces. Når skifteretten skal afgøre en tvist efter regler svarende til reglerne om behandlingen af almindelige civile retssager, bør behovet for advokatbistand i givet fald dækkes gennem fri proces efter retsplejelovens almindelige regler, der finder anvendelse i medfør af konkurslovens § 243.

*Til § 8
(markedsføringsloven)*

Der er tale om en konsekvensændring. Reglen om fri proces til forbrugerne i sager om tilbagebetaling af pengeydelse, som er omfattet af et påbud efter markedsføringsloven nedlagt af retten eller meddelt af Forbrugerombudsmanden, foreslås flyttet til retsplejeloven, jf. forslaget til § 327, stk. 1, nr. 2 (lovforslagets § 1, nr. 11).

*Til § 9
(udlændingeloven)*

Der er tale om en konsekvensændring som følge af nyaffattelsen af retsplejelovens kapitel om fri proces, jf. lovforslagets § 1, nr. 11. De økonomiske betingelser for at få fri proces vil fremover fremgå af retsplejelovens § 325.

*Til § 10
(lov om etnisk ligebehandling)*

Der er tale om en konsekvensændring som følge af nyaffattelsen af retsplejelovens kapitel om fri proces, jf. lovforslagets § 1, nr. 11. De økonomiske betingelser for at få fri proces vil fremover fremgå af retsplejelovens § 325.

*Til § 11
(ikrafttræden)*

Det foreslås, at loven træder i kraft den ..., jf. *stk. 1*.

Stk. 2 indeholder overgangsregler med hensyn til de nye regler om behandling af sager om mindre krav. Det foreslås, at de nye regler i retsplejelovens kapitel 39, jf. lovforslagets § 1, nr. 17, skal finde anvendelse i sager, der anlægges efter lovens ikrafttræden.

Stk. 3 indeholder overgangsregler med hensyn til de nye regler om retsafgifter. Det foreslås, at de nye regler, jf. lovforslagets § 2, skal finde anvendelse i sager, der anlægges eller appelleres efter lo-

vens ikrafttræden. I sager, der verserer ved lovens ikrafttræden, finder de hidtil gældende regler om retsafgift således anvendelse, indtil sagen er afsluttet i den pågældende instans. Appelleres en sådan sag, finder de nye regler anvendelse på appelsagen.

Stk. 4 indeholder overgangsregler med hensyn til de nye regler om forrentning af tilkendte sagsomkostninger og tilkendte udenretslike inkassoomkostninger. Det foreslås, at de nye regler skal finde anvendelse på domme og andre retsafgørelser, der afsiges efter lovens ikrafttræden.

Forslaget indebærer blandt andet, at hvor en appelinstans efter lovens ikrafttræden ophæver omkostningsafgørelsen i den foregående instans og fastsætter sagsomkostninger for begge retter med ét samlet beløb, forrentes det således fastsatte beløb efter de nye regler. Det samme gælder, hvor en appelinstans efter lovens ikrafttræden træffer særskilt afgørelse vedrørende omkostningerne i den foregående instans, og en part først ved denne afgørelse får tilkendt sagsomkostninger for den foregående instans.

Forslaget indebærer endvidere, at hvor en appelinstans efter lovens ikrafttræden forhøjer et omkostningsbeløb tilkendt i den foregående instans, forrentes det beløb, hvormed omkostningerne er blevet forhøjet, efter de nye regler.

Der foreslås ingen særlige overgangsregler med hensyn til de nye regler om sagsomkostninger, retshjælp, fri proces eller betalingspåkrav.

De nye sagsomkostningsregler finder således også anvendelse i sager, der verserer ved lovens ikrafttræden, herunder den forudsatte væsentlige forhøjelse af dækningen af udgifter til advokatsalær som sagsomkostning.

De nye regler om fri proces finder også anvendelse i verserende sager. Dette indebærer blandt andet, at der kan blive tale om egenbetaling. Er der tidligere givet afslag på fri proces, vil der kunne søges på ny, i det omfang betingelserne er lempet efter de nye regler.

En bevilling af fri proces meddelt før lovens ikrafttræden har fortsat gyldighed efter lovens ikrafttræden, og fornyet ansøgning kræves ikke. Dette gælder, uanset om selve retssagen er anlagt inden eller efter lovens ikrafttræden.

Efter lovens ikrafttræden har statsamterne ikke kompetence til at meddele fri proces. Ansøgninger, som er indgivet til et statsamt inden lovens ikrafttræden, men hvor der ikke inden lovens ikrafttræden er truffet afgørelse, må derfor videresendes til retten eller Civilretsdirektoratet.

Et afslag på fri proces, der er meddelt af et statsamt inden lovens ikrafttræden, kan også efter lovens ikrafttræden påklages til Civilretsdirektoratet efter de hidtil gældende regler, og Civilretsdirektoratet vil skulle afgøre sagen efter de hidtil gældende regler. Et afslag på fri proces, der er meddelt af Civilretsdirektoratet før lovens

ikrafttræden eller i en klagesag, hvor statsamtets afgørelse er meddelt før lovens ikrafttræden, kan *ikke* påklages til Procesbevillingsnævnet.

En ansøgning om fri proces, der før lovens ikrafttræden er indgivet til Civilretsdirektoratet til afgørelse i første instans, men hvor der ikke inden lovens ikrafttræden er truffet afgørelse, skal afgøres efter de nye regler, og Civilretsdirektoratets eventuelle afslag på fri proces vil kunne påklages til Procesbevillingsnævnet. Såfremt kompetencen til at meddele fri proces i den pågældende type af sager er overført til retten, kan Civilretsdirektoratet ikke træffe afgørelse og skal sende sagen til retten.

Til § 12 (territorial gyldighed)

Bestemmelsen angår lovens territoriale gyldighed.

Stk. 1 fastslår, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Stk. 2 giver mulighed for ved kongelig anordning helt eller delvis at sætte lovens § 3 (renteloven), § 4 (hundeloven), § 6 (dødsboskifte-
loven), § 7 (konkursloven), § 9 (udlændingeloven) og § 10 (lov om etnisk ligebehandling) i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.